יודען, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem
NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

היינט 20 זייטען

נייעס פאלקסבלאט

№ 53	Łódź, Piątek, 2 marca 1934 r.	צוועלפטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, ט״ז אדר תרצ״ד	№ 53

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

געגרינדעט אין יאהר 1919 מיט'ן אנטייל פון דער שווייצער לעבענס-פערזיכערונגס-געז.

„FENIKS" אין וויען

Towarzystwo Ubezpieczeń „Przyszłość" Sp. Akc.

oddział w Łodzi, ul. MONIUSZKI nr. 2

זוכט

איז צוזאמענהאנג מיט'ן פערברייטערן די לעבענס-אפטיילונג, פעהיגע, סאלידע און מיט גרויס בעקאנטשאפט מיטארבייטער.

די געזעלשאפט רעאסעקורירט אין דער „שווייצארישער ריקפערזיכערונגס-געזעלשאפט" ציריך.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז מיר פערקויפען

מעהל כשר לחג הפסח

בעסטע קוואליטעט

די מיהל געפ'נט זיך אונטער דער השגחה פון היגען ראבינאט

Młyn Elektryczny „KORONA"
Sp. z ogr. odp.
Łódź, CIESZYŃSKA 10 tel. 240-66, 148-08

קויפט נישט פריהער קיין סחורה

ביז איהר וועט זיך נישט איבערציגן, אז די ביליגסטע קוועלע פון די נייעסטע

הערען- און דאמען-שטאפען

פון די נייעסטע פארבען און מוסטערן צום איצטיגען פריהלינג און זומער-סעזאן פון די בעסטע ביליצער און טאמאשאווער אויסארבייטונגען

צו די ביליגסטע פאבריקס-פרייזען איז נור ביי דער גוט-בעקאנטער און רעעלער פירמע

M. i Sz. Rabinzon

ŁODŹ, PIOTRKOWSKA 45, tel. 120-41.

הורט און דעטייל! — רעעלע און סאלידע בעהאנדלונג! — הורט און דעטייל!

8 אגראדאווא 8

יודען לאזט אייך נישט נארען!

אזוי ווי איניגע יונגלעך פון געשעפטען רעקלאמירען זיך אין דער צייטונג, אז זיי זענען געווען די ווערק-פיהרער, געשעפטס-פיהרער פון דער פירמע חיים מענדראווסקי אגראדאווא 8 און דאס געשעפט איז געווארען ליקווידירט, ערקלער איך, אז עס איז א ליגען, עס איז זאגאר געווארען פערגרעסערט און פערגרעסערט.

איך בעזיץ א ריזען-לאגער פון

יודישע לאנגע מלבושים

ווי אויך קורצע אנציגער פון די בעסטע שטאפען זיידענע יופיצעס, אלפאגענע רעק ווי אויך מארינארקעס, זומער- און ווינטער-פאלטענס, געהאקטע אנציגער, שלאפראק, פיזשאמעס—זומער און ווינטער ווי אויך בעזיץ איך א גרויסען אויסוואהל פון קינדער-זאכען ווי אויך א גאנצען אויסשטייער פאר 100 זל.

בעמערקונג 1) א ספעציעלער ראבאט פאר רביים, רבנים, הורט-סוחרים און שטיבעל-בחורים. 2) פאר קונדען פון פראווינץ ווערט פארגערעכענט פאר א האלבע הוצאה. 3) אנגענע ווערקשטעל אויף ארט און אויף'ן פערלאנג ווערט אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה.

מיכל שאלדאיעווסקי

8 אגראדאווא 8.

8 אגראדאווא 8

צענטר. עלטערן-קאמיטעט ביי די בראכאוו-שולן אין לאדז

ווארשאווער זאל, פאלודניאווע 36.

היינט, פרייטאג (פורים) אנהויב 10 אין אווענט קומט פאר

אראוט

לטובת די בראכאוו-שולען.

גרויסער רעווי-פראגראם / גירלס-אנסאמבל / כאר-קווארטעט

גליקס-ראד / שיס-בודע און פיל אנדערע פריליכע סיורפריזען.

טענץ! דזשאז-ארקעסטער אונטער דער לייט. פון ש. בייגעלמאן.

בילעטען צום פרייז פון 1 זלאטע שוין צו בעקומען אין דער בראכאוו-ביבליאטעק, אל. קאשטשושקי 9.

ווענדונג צו דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג!

דער פיש-הענדלער-פעראיין געוועלבעראון מעוק שפייער פאמארסקא 15

ווענדעט זיך צו דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג, דאס זיי זאלען זיך בעזארגען מיט פיש פאר 7 אווענד צוליב די לעצטע פאליצייאישע פעראָרדנונגען, בכדי אויסצומיידען אונאנגענעהמליכקייטען, וועלכע דראהען גלייכצייטיג דעם קויפער און פערקויפער, ווייל עס דראהט א גרויסע שטראף פאר קויפען נאך 7 א זייגער אווענד. מיר בעטען דאס צו נעהמען אין אכט און נישט קומען נאך 7 א זייגער.

די פערוואלטונג
פון פיש-הענדלער-פעראיין
פאמארסקא 15.

נאך קורצע און שווערע ליידען איז געשטארבען, אין עלטער פון 67 יאהר, אונזער ליבער פאטער, שוויגערפאטער, גראספאטער און שוואגער

שלמה בן ר' לייב ז״ל קאליש

די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, ט״ז אדר (2/3) 1,30 א זייגער פון מהרה-הויז וועגן וואס עס טיילן מיט אין גרויס צער
די טיפטרויערנדע פאמיליע

אונזער אויפריכטיגסטען ביילייד דריקען מיר אויס דער זעהר שווער בעטראפענער פאמיליע ליבערמאן צוליבן שווערען פערלוסט פון זייער ליבען און אומפערגעסליכען מאן און פאטער

ר' הירש מרדכי ז״ל ליבערמאן

זייט געטרייסט אין אייער גרויסען צער, המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

ר. קראוסקאפף און פאמיליע
לאדז, פעטריקאווער 41.

808

פערלאנגט
ווינער געבויגענע שטיהלען
גאראנטירט מיט איהר שטארקייט און דויערהאפטיגקייט
צו בעקומען אין אלע מעבעל-געשעפטען
פאבריקס-לאגער אויף
5 זאוואדזקא 5

נאר פון דער פירמע
„VIENPOL"
FABRYKA KRZESEŁ GIĘTYCH
A. SZNURMAN
Zawadzka 5, tel. 117-78.

טעפיכע
אין א גרויסען אויסוואהל
צו שטוינענד ביליגע פרייזען
נור אויף א קורצע צייט
עמפפעהלט
I. ROTENBERG
NOWOMIEJSKA № 1.

צו דער התונה פון
פרל. רוזשא קראנענבערג
מיט ה' יצחק מארגענשטערן
ווינשט א הערצליכען מזל-טוב.
פאמיליע שמייער.

Z intencji zaślubin
p. RÓŻYCZKI KRONENBERŻANKI
z p. IGNACEM MORGENSZTERNEM
życzy im wiele, wiele szczęścia.
Edwardostwo Kaufman

צו דער פערלאבונג פון אונזער
ליבע שוועסטער
לאלא
מיט ה' שמעון ווייסמאן
ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב
און א גליקליכע צוקונפט.
געברידער רוסאק.

אונזערע פריינד
פאמיליע רוסאק
צו דער פערלאבונג פון זייער
ליבע טאכטער
פרל. לאלא
מיט ה' שמעון ווייסמאן
ווינשען מיר זיי זאלען דערלעבען
פון זיי פיל נחת און דעם יונגען
פאר א גליקליכע צוקונפט.
שלמה פרייערמאן און פרוי

30% ביליגער ווי איבעראל
בעקומט איהר צערליי הערן און דאמען-שטאפען
צום פריהלינג און זומער-סעזאן
אויף אנצינער אוי פאלטענס
די לעצטע נייהייטען, נאר ביי דער פירמע
M. TAZBIR
לאדז, פעטריקאווער 23
טעל. 226-39 —:— פראנט II שטאק.
קומט און איבערצייגט אייך!
הורט! דעטייל!

צו דער פערלאבונג פון מיין
קוזינע
פר"ל
מיניא ליבערמענש
מיט ה'
העניעק גרינער
ווינש איך א הארציגען מזל-טוב און
א גליקליכע צוקונפט.
הארי פרייער

Z intencji zaślubin
p. Loli Rabinowiczówny
z p. Isakiem Hercekiem
najserdeczniejsze życzenia
składają
Siostry Wajcendlerówne

Pod protektoratem Ministerstwa Przemysłu i Handlu i P. Wojewody Łódzk. Aleksandra Hauke-Nowaka

OTWARTA BĘDZIE W ŁODZI W DNIU 10 MARCA 1934 r.
WYSTAWA
RUCHOMA
Prób i Wzorów Przemysłu Krajowego

mająca na celu zobrazowanie całokształtu życia gospodarczego Polski ze szczególnem uwzględnieniem Okręgu Przem. Łódzkiego

PRZEMYSŁOWCY...
KUPCY...
RZEMIEŚLNICY... którzy chcą
Zareklamować tanio i skutecznie swoje wyroby
Pozyskać licznych nowych odbiorców
Zdobyć nowe rynki zbytu towarów
Zapewnić rozwój swym przedsiębiorstwom
winni wziąć udział
w Wystawie Ruchomej

Informacyj udziela oraz zapisy wystawców przyjmuje w godz. 9—13 i 16—20 Sekretarjat Wystawy, Aleja Kościuszki 15, tel. 144-77.

וואָרנונג
מיר ווארענען דעם לאקאטאר פון אונזער הויז זגערזשער 30a
ה' עקיבה בלימבוים
וועלכער פערנעמט 2 צימער און קיך און איז אונז שולדיג א גרעסערע סומע דירה-געלד, דאס אין פאל ווען ער וועט אין פערלויף ביז דעם 15/3 ה. י. זיך גוטוויליג נישט ארויסציהען פון דער דירה, אדער אונז בעצאהלען דעם חוב, וועלען מיר זיין געצווינגען אויסצופיהרען די עקסמיסיע.
מיט אכטונג די מיטאינהאבער
י. גראס
פ. ליטמאנאוויטש
828 און פ. הערשענבערג.

אכטונג טוריסטן
אלע טוריסטן, וועלכע שטרעבן צי פאהרן
קיין פאלעסטינע אויף פסח
און אויף די
לעוואנטיגישע ירידז
דארפען זיך זאפארט ווענדען אין טוריסטישען ביורא ביי דער „יורנישטאטס-פארטיי", ווארשא, לעשנא 8/37, וואס ארגאניזירט אין מערץ און אפריל גרופען-רייזעס קיין פאלעסטינע.
בעדייטענדע פערקלענערטע פרייזען.

דאנקזאגונג!
דעם הערצליכסטען דאנק דריק איך אויס דעם חשוב'ן
דר. וו. לובראניצקי
אל. 1. מאי 21
פאר זיין איבערגעגעבענער מיה בעת'ן אויסקורירן מיך פון דער שווערער קראנקהייט און ווינש אים ערפאלג אין זיין ווייטערדיגער ארבייט אויפן מעדיצינישן געביט.
מיט דאנק און אכטונג
יהונתן קלעפפיש, זאקאנטנא 19.

WARSZAWSKIE TOWARZYSTWO POŻYCZKOWE NA ZASTAW RUCHOMOŚCI SPÓŁKA AKCYJNA
(LOMBARD)
zawiadamia, że w dniu 21 marca 1934 roku i dni następnych od godziny 10-ej rano odbywać się będzie **LICYTACJA** przy ul. Zachodniej Nr. 31 w Łodzi zastawów nieprolongowanych we właściwym terminie. Numery zastawów podlegających licytacji ogłoszone będą w „Kurjerze Łódzkim" w dniu 11 marca 1934 r. w № 68 i wywieszone w biurze.

Zastawy niesprzedane na licytacji w pierwszym terminie sprzedane będą w drugim terminie począwszy od dnia 23 marca 1934 roku.

Procenty należy wpłacać przed dniem 11 marca 1934 roku, gdyż po tym terminie zastawcy dopłacą koszty probierni państwowej za cechowanie prób i za ogłoszenia 788

צו דער חתונה פון אונזער
חשובן מיטגליד
ה' שמעון רייטער
מיט פרל. לאה ריין
ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב
און א גליקליכע צוקונפט.
חברה „כנסת בחורים"
לאדז, פעפער-גאס 17.

א הערצליכען מזל טוב אונזער
ג' חבר אבא מילראד
פארזיצער פון די שירס קאמיסיע
ביים צענטראלען ראד-פערקעהר-
פעראיין צוליב דער חתונה פון
זיין ליבע טאכטער רעגינא
מיט ה' מיטעק גוטגאלד
מיר ווינשען איהם צו דערלעבען
פרייד פון דעם יונגען פאר.
אין נאמען פון דער פערוואלטונג
פרעזעס אהרן גראסמאן

Tola Zajlerówna
Leon Zgierski
zaślubieni
Łódź, w marcu 1934

ענטשולדיגונג
איך ענטשולדיג מיך פאר דעם
ה' זעליג דאום
פאר מיין נישט עטישען אויסדרוק געגען איהם. אלס צייכען פון חרטה צייכען איך 25 גילדן פאר דער מעדעם-שול אין לאדז.
פסח ערליכערמאן
לאדז, אלעקסאנדריסקא 32.

שפארעז געלד
דורך קויפען רעיעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„בארוך"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעיעלע קוועלע
פון גוטען קידוש-וויין
ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער,
אונגארווייגען, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען'ס און מעהד.

קמח חטים כשר לפסח
תחת השגחת הרבינאט דפה
אונטער דער אויפזיכט פון דיגען ראבינאט אין
אונזער מיהל געכשר'ט און אזוי ווי ס'פאריגע
יאהר וועלען מיר דאס שענסטע מעהל צושטעלען
פאר אונזערע ג' קונדען, דערפאר נישט צו פערגלייכען
מיט דער פראווינץ, וואס אויסער שלעכטעס מעהל און
נישט שענעס, קענען זיי ביי דער ליפערונג נישט נאכקומען
אזוי ווי מיר, וואס ערפילען יעדענס פערלאנג.
מיט אכטונג „ELEKTROMŁYN"
Łódź, Zakątna 47, tel. 147-40.
בעמ.: בעשטעלונגען ווערען אנגענומען פערזענליך
אדער טעלעפאניש 147-40.

נאך רוסלאנד
מצה און מצה-מעהל
אויפ'ן גרונד פון אפמאך מיט דער
האנדעלס-פארשטעהערשאפט פון ז.ס.ס.ר.
אין פוילען שיקען מיר ארויס דירעקט
פון ווארשא אין אלע געגענדען
דער גאנצער פרייז פון א פעקל פון 5 קילא
בעטרעפט מיט מצה 37 זל., מיט מצה-מעהל
35 זל. דעם בעטראג בעט מען איינצאהלען
אויף P.K.O. 23547
Biuro Posyłek, Warszawa
Nowogrodzka 39.

KOKS GAZOWY
wysokowartościowy
z nowowybudowanej piecowni pionowo-komorowej, nadający się specjalnie dla
PRZEMYSŁU i CENTRALNYCH OGRZEWAŃ
po cenach konkurencyjnych
poleca
ZARZĄD GAZOWNI MIEJSKIEJ w ŁODZI
ul. Targowa Nr. 18, tel. 195-85.

פאבריק פון שפולען און האלץ-אויסארבייטונגען
Bracia SCHOLZ, dawn. (F. SCHOLZ)
גרינדונגס-יאהר 1900 Łódź, Nawrot 82 גרינדונגס-יאהר 1900
דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז אונזער אונטערנעהמונג אונטער דער פירמע „פאבריק פון שפולען און האלץ-אויסארבייטונגען" נעבער. שאלץ פריהער פ. שאלץ איז פון דער קילינסקיגאס 145 אויף נאווראט 82 איבערגעטראגען געווארען
נידריגסטע פרייזען.
אונזער לאגער איז מיט אלע האלץ-אויסארבייטונגען אלער ארט פאר אינדוסטריע און האנדווערקער שטעטס רייך פערזעהען. נידריגסטע פרייזען
מיר עמפפעהלען זיך דער ג' קונדשאפט מיט אכטונג
פאבריק פון שפולען און האלץ-אויסארבייטונגען
B-cia Scholz (dawn. F. Scholz)

פאר גאלד,
בריליאנטען
און לאמבארד-קוויטעס
צאהלט די העכסטע פרייזען
איזידאר פיאלקא
פיעטריקאווער 7.

LECZNICA
chorób
uszu, nosa i gardła
מיט שטענדיגע בעטען
עס ארדינירען די דאקטוירים:
Dr. IMICH, Dr. WOŁYŃSKI
PIOTRKOWSKA 55
fr. I p., tel. 174-74.

יודען אין עסטרייך
ווערען בּעגרעניצט אין די רעכט
נייע קאנסטיטוציע אין צוויי וואכען ארום

רוים, 1 (יט"א טעלעגראפיש)

דער דרוק אויף דאלפוס'ן, נישט צו בּעגרענ־צען די יודישע רעכט מיט'ן פערעפענטליכען די נייע קאנסטיטוציע, האט נישט געהאט קיין ערפאלג.

פון בּערלין מעלדט מען מיט, אז די נייע קאנ־סטיטוציע וועט שוין פערעפענטליכט ווערען אין 2 וואכען ארום.

297 דער'הרג'עטע...
דער בּלוטיגער שניט אין וויען

וויען, 1 (סס. טעל.)

די „רייכספאסט" גיט אן די דעפיניטיווע סטא־טיסטיק פון די קרבּנות פון דער וויבּער רעוואלוציע.

מצד דעם מיליטער, פאליציי און פרייוויליגע פארמאציעס זענען געפאלען 104 דער'הרג'עטע און 300 פערוואונדעטע.

מצד דעם „שוצבּונד" און דער ציווילער בּע־פעלקערונג זענען געפאלען 193 דער'הרג'עטע און 493 פערוואונדעטע.

וויען, 1 (סס. טעל.)

24 מיטגלידער פון ס. ד. הויפט־ראט וועלען געשטעלט ווערען פאר א געריכט, אלס בּעשולדיגטע אין מלוכה־פעראט.

בּעדראהט דער פוילישער דאמפער „טשעשין"

העלסינגפארס, 1 (סס. טעל.)

א שטארקער שטורעם־ווינט האט בּעשעדיגט דעם פוילישען דאמפער „טשעשין". מען רעכענט, אז אין משך פון דער נאכט וועט זיך דער שטורעם־ווינט איינשטעלען. און דאן וועט אונטערגענומען ווערען די רעטונגס־אקציע.

דער רוב פון דער מאנשאפט און 48 פאסא־זשירען געפינען זיך אויפ'ן אייז־בּרעכער „יאקארהוי".

דימיסיע פון שפּאנישען קאבּינעט

מאדריד, 1 (סס. טעל.)

דער רעגירונגס־קאבּינעט האט זיך אנגעגעבּען אין דימיסיע. די סיבּה דערפון איז, וואס פרעז. זאמאראַ האט זיך אפגעזאגט אונטערצושרייבּען די דע־מיסיע פון אינערן און פינאנץ־מיניסטער.

אנווייזונגען פון פוילען נאך פאלעסטינא און צוריק

ערלעדיגט אמבּיליגסטען און אמשנעלסטען

Bank P. K. O.

(Warszawa, Jasna 9 i
Tel-Aviv, Allenby Str. 88)

וועמענס טאריף ס'איז קאנקורענצלאז, וועמענס אי־בּערווייזונגען, וואס ווערען ערלעדיגט אין פוילען דורך דער פערמיטלונג פון P. K. O. דערגרייכען צו די אפּגעלעגענסטע ווינקלען אין לאנד, וועמענס בּעדי־נונג זארגט וועגען קליענט און איז די בּעסטע

**Oddział
Banku P. K. O.
w Tel-Avivie**

נעהמט אן פקדונות אויף
ביכלעך און אויף טערמינען
גיבּענדיג די בּעסטע פּראצענטער
און דעם מאקסימום זיכערקייט פון די פקדונות.

„אקסיאן פראנסעז" וויל אזוי...
לעאן בּלום זאל זיין אריינגעמישט אין דער סטאווסקי אפערע?

פּאריז, 1 (סס. טעל.)

„אקסיאן פראנסעז" גיט איבּער א סענסאציאנעלע ידיעה, אז אין 1933 זאל סטאווסקי האבּען דורך דער פערמיטלונג פון זיין יודישען ראטגעבּער געוואלט לאקירען אין איבּער פון די גרעסטע אויטא־פאבּריקען 25 מיליאן פראנק.

דער דאזיגער ראטגעבּער זאל געווען זיין לעאן בּלום.

אין 20 יאהר ארום...
דימיטראוו'ס אנ'ערקלערונג אין מאסקווע

מאסקווע, 1 (סס. טעל.)

דימיטראוו איז אויסגעוועהלט געווארען אלס עהרען־מיטגליד אין דער פעראייניגונג פון „אלטע באלשעוויקעס".

אין שייכות דערמיט האט ער געהאלטען א רעדע און א קאמפּלוסטיגען טאן.

צ. א. האט ער געזאגט:

„די פּראלעטארישע רעוואלוציע וועט זיגען אין גאנץ איראפּא אין פערלויף פון 20 יאהר. דאמאלס וועל איך פאהרען קיין דייטשלאנד, אלס גאסט פון דער דייטשער סאוועטישער מלוכה".

יודיש
קאמעראל-טעאטער
אלעע 1. מאי 2.

גאסטשפּילען פון אנסאמבּל
פון ווארשעווער „פּאוויליאן"-טעאטער
אנפיהרונג:
חיים סאנדלער

פרייטאג
שבּת
זונטאג
9 אוונט
דער
אורטייל
פון ס. לעווינ

אכטונג: ארבּייטער און ארבּ.-אינטעליגענץ
מארגען, שבּת 12 פארמיטאג און 4 נאכמיטאג, זונטאג, 12 פארמיטאג
3 גרויסע הנחה-פארשטעלונגען
פרייזען פון 50 גר. בּיז 1 זל. ערשטע רייה
בּילעטען צו בּעקומען אין טעאטער-קאסע פון 11 בּיז 2 און פון 5 נאכמיטאג.

מעבּעל
צום קומענדיגען סעזאן איז מיין לאגער פערזעהען מיט א גרויסען אויסוואהל פון
ווי: שלאפצימערן, עס-צימערן, גאבּינעטען, ווי אויך איינצעלנע געגענשטענדען
אלץ לויט די לעצטע מאדעלען.
בּעזוכט מיין לאגער און איהר וועט זיך איבּערצייגען!

מעבּעל

I. NASIELSKI, 9 PIOTRKOWSKA 9

ערשטער שטאק tel. 147-09. ערשטער שטאק

בּעמערקונג: איך בּעזיץ אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון שטוהלען און טישען צו אויסנאהמס בּיליגע פּרייזען.
קיין פיליע בּעזיץ איך נישט!

Dr. med. **WIKTOR MILLER**
choroby wewnętrzne,
spec. CHOR. REUMATYCZNE
przeprowadził się
AL. KOŚCIUSZKI 13
przyjmuje 5—6. Leczn. Vita 12—1.
Tel. 146-11.

Dr. med. J. PIK
Al. Kościuszki 27 tel. 175-50
נערווען-קראנקהייטען.
ספּעציאליסט פון נערווען-קראנקהייטען
און סעקסועל-נערווען-ליידען.
עמפּפאנגס-שעה'ן פון 5—7 נאכמ.

עלעגאנטע דאמען און עלעגאנטע הערען
קויפען שיך נור בּיי
A. Ogórek
ŁODŹ, ZAWADZKA 11.

ארטאפּעדישע אנשטאלט
ר. קאוואלסקי,
11 ליסטאפּאר 26, טעל. 132-59

ווי אויך דער זוהן ז. קאוואלסקי, פּעטריקאווער 63 טעל. 243-93 — עלטסטער ארטאפּעדישער אנשטאלט גע־גרינדעט אין יאהר 1895 עמפּפעהלט פאר קראנקע אויף ברוכען, נארמעלע אויף זעמטליכע פערקרימונגען פון רוקען־ביין, אלערליי ארט פּראטעזען אויף פיס און הענד, אויף פערשידענע פערקרימונגען, נאך-אפּעראציאנס-בּויך-פּאסען אויף נעקעס, אויף פּראטעזען זיך פון מאגען ווי אויך אנלאגען אויף פּלאטפוס א. ז. וו.

דער אנשטאלט ווערט אנגעפיהרט אונטער דער פּערזענליכער ספּעציעלער לייטונג. צאהלרייכע דאנקזאגונגען פאר גוטע אויספיהרונג פון ערטאפּעדישע פערקרימונגען.

מיין חשובן פריינד **אסקאר בּערמאן** צוליבּן טויט פון זיין געשעצטען

פאטער

מיין טיפסטען בּיילייד.

אלי בּארוכין.

אונזער חשובן פריינד **אסקאר בּערמאן** צום טויט פון זיין

פאטער

דעם הארציגסטען מיטגעפיהל.

משה בּראדערזאן, י. אבּערזשאנעק.

ווידער אבלוטיגער צוזאמענשטויס

צווישן „הסתדרות" מיט רעוויזיאניסטן

פערוואונדעטע פון ביידע צדדים

ירושלים, 1 (יט"א טעלעגראַפיש)

אין צפת איז געקומען צו אַ צוזאַמענשטויס צווישן מיטגלידער פון „הסתדרות" מיט רעוויזיאַניסטן. פון ביידע צדדים זענען פעראַן פערוואונדעטע.

מיניסטער עדען איז פאריז

פאריז, 1 (ספ. טעל.)

דער ענגלישער אויסערן־מיניסטער עדען איז אַנגעקומען פון רוים קיין פאריז, און איז אויפגענומען געוואָרען דורכ'ן פרעזידענט דומערג.

דיינאמיט־עקספלאזיע אין רומעניען

בוקארעשט, 1 (ספ. טעל.)

אין פלועשטי איז געשעהן אַ געוואַלדיגער אויפרייס פון דינאַמיט, וואָס איז געווען איינגעגראָבען אין דר'ערד. עס' זענען דער'הרג'עט געוואָרען 3 אַפיצירען. 10 זעלנער זענען פערוואונדעט.

וועגען א פויליש־פראנצויזישער האנדעלס־אפמאך

פאריז, 1 (ספ. טעל.)

היינט האָבען זיך דאָ אָנגעהויבען די פויליש פראַנצויזישע אונטערהאַנדלונגען וועגען אַ האַנדעלס־אָפּמאַך.

דייטש־פוילישער צאל־קריג ענדיגט זיך

ווארשא, 1 (טעלעפאניש)

די אונטערהאַנדלונגען וועגען דעם דייטש־פוילישען צאָל־קריג האָבען געגעבען אַ גוטען רעזולטאַט. עס וועט אָנגעשאַפט ווערען דער מאַקסימאַלער טאַריף פאַר פוילישע סחורות און דער פערבאָט צו אריינפיהרען דייטשע סחורות קיין פוילען.

יודישער וועלט־קאנגרעס

וועט פארקומען אין דער שווייץ אין חודש אויגוסט

פאריז, 1 (יט"א טעלעגראַפיש)

די עקזעקוטיווע פון יודישען וועלט־קאָנגרעס האָט בעשלאָסען, צוזאַמענצורופען דעם וועלט־קאָנגרעס אין אויגוסט ד. י. אין דער שווייץ. דאָס אָרט און טאָג־אָרדנונג איז נאָך נישט בעשטימט געוואָרען.

גרויסער סקאנדאל אין ענגלישען פארלאמענט

לאנדאן, 1 (ספ. טעל.)

אין ענגלישען פאַרלאַמענט איז פאָרגעקומען אַ גרויסער סקאַנדאַל בעת דער דיסקוסיע איבער דעם ענגליש־סאָוויעטישען האַנדעלס־טראַקטאַט.

אַ רייה אַנטיילנעהמער פונ'ם הויז'ער־מאַרש האָבען געמאַכט אַנטי־מלוכה'שע אויסרופען. נאָך אַ קורצען קאַמף האָט מען די דעמאָנסטראַנטען בעזייטיגט פון פאַרלאַמענט.

פון דער אדמיניסטראטיווער סיים־קאמיסיע

ווארשא, 1 (טעלעפאניש)

די אַדמיניסטראַטיווע קאָמיסיע ביים סיים האָט אָנגענומען אין דער דריטע לעזונג דעם געזעץ־פראָיעקט וועגען שוץ געגען שריפות א. אַנדערע אומגליקען.

עקספארט־מעגליכקייטען פון לאנדאן קיין פוילען

ווארשא, 1 (טעלעפאניש)

דעם 6. מערץ פאָהרט אַרויס פון לאַנדאָן קיין וואַרשאַ אַ ספּעציעלע האַנדעלס־מיסיע, בכדי אויסצופאָרשען די עקספּאָרט־מעגליכקייטען פון ענגלאַנד קיין פוילען.

ווידער א ים־פערזוהעניש

פאריז, 1 (ספ. טעל.)

אין דער סביבה פון שערבורג האָט דער ים אַרויסגעוואָרפען אויפ'ן ברעג דעם קערפער פון אַ ריזען־ים־פערזוהעניש, וואָס האָט 8 מעטער די לענג, אַ קליינעם קאָפּ און אַ לאַנגען האַלז.

קאפע
„Caprice"
29 פיעטריקאווער 29

1־טער יודישער מאַריאָנעטען־טעאַטער
„חד־גדיא"
פון יצחק בוינער און משה בראָדערזאָן.

היינט, פרייטאג, אָנפאַנג 10 אָוונט פרעמיערע!
בענייאונגס־פראָגראַם אין יאָהר 1934
פופען־פאַראַד אין 2 טיילען
א. ב.

ז' מאסלעם נאדול
אָדער „מיט דער פוטער אראָפּ..."

עס וועלן אדורכשפּאַצירען און דעפילירען,
זינגען און שפּרינגען,
זאָגען און קלאָגען —
אַ מחנה לאַלקעס ווי די בערען,
וואָס וועלען זיך ווייט לאָזען הערען.
מיט אַ באַגאַזש פון זיבען זאַכען
צום קייכען און צום לאַכען.

צ. א. קאָן מען זיך אין „חד־גדיא" זעהן מיט אַ רייה לאָדזשער פראָמינענטע דויטע, אין דער געזעלשאַפט פון פרעז. נחום סאָקאָלאָוו, פראָפ. גאָנשטאַם, זשאַבאָטינסקי און טוויענד מאָל לחבריל פון אראָלף היטלער י. ש. ו.

מאָרגען, שבת — 2 פאָרשטעלונגען:
פון 10 ביז 11.30 און פון 12 ביז האַלב צוויי ביינאַכט.
מינימאַלע קאָנסומציע 1.70

זאַל „פילהארמאניע"
נאַרוטאָוויטשאַ 20.

מאָרגן, שבת, ד. 3־טען מערץ, 11 פרי איינציגער, גרויסער
וואָרט־קאָנצערט
פון קינסטלער־רעציטאַטאָר
הערץ
גראָסבאַרט

אין פראָגראַם:
י. ל. פרץ, שלום־עליכם, מ. נאַדיר, ל. מ. האַלפּערן, לוצקי א. צ.

בילעטען צום פּרייז פון 70 גר. און אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

הנחה־בילעטען צו בעקומען אין „קולטור־ליגע"

טוריסטען־רייזעס קיין ארץ־ישראל

מיט דער שיף „פאלאַניאַ"
אינדיווידועל און גרופּענווייז
דעם — 21 מערץ אויף פסח
4 און 18 אַפּריל — צום מזרח־יריד
אָרגאַניזירט די טוריסטען־אָפּטיילונג ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

אינפאָרמאַציעס און איינשרייבונגען אין ציוניסטישען ביוראָ, שרודמיעסקאַ 29.

קלאנג־קינא־טעאטער
„MUZA"
(dawn. „Luna")

היינט און פאָלגענדע טעג!
דאָס ערשטע גרויסע ווינער לוסטשפּיל
געלד אויף דער גאס

פון בערנאויער און עסטרייכער. אין די הויפּטראָלן די בעריהמטע ווינער קינסטלער
Lidia Pollman, Georg Alexander,
Hans Moser, Hugo i Hans Thimig

דער פילם ווערט דעמאָנסטרירט אין דער דייטשער שפּראַך. ס'ווערט געזונגען פאָלג. שלאַגערן 1) „לאַך מיך נישט אויס, ווייל איך בין דיר אַזוי געטריי". 2) „מיר איז אלס איינערליי, גאַנץ איינערליי". 3) „אַ בליק פון פערשלייערטע אויגן"

אויסערן פראָגראַם!

אָנהויב פון די סעאַנסען 4 נאָכמיטאָג.
שבת און זונטאג 12 בייטאָג

PRACOWNIA RĘCZNYCH ROBÓT, Piotrkowska 90
tel. 155—99
na nadchodzący sezon wykonuje: FIRANKI, STORY, OBRUSY, KAPY itp.
pg. ostatnich najnowszych modeli. Wikwintna damska bielizna.
Ceny znacznie zniżone.

בעקאנטמאכונג

דערמיט מאַך איך בעקאַנט די ג' קונדשאַפט דאָס איך האָב ערעפנט אַן ערשט־קלאַסיג איינגעאָרדענטען
פריזיער־אנשטאלט
אַלעס לויט די לעצטע מאָדע מיטן שענסטן קאָמפאָרט א. פ.
לאסמאן, פילסודסקיעגא 49

דער אַנשטאַלט געפינט זיך אונטער דער אויפזיכט פון די בעסטע לאָדזער פאַכמענער־קרעפטן אויפן געביט פון הערען און דאַמען־פריזיער, ווי אויך מאַניקיר. ערשטקלאַסי־גע בעדינונג, קומט און איבערצייגט אייך.

מיט אַכטונג
לאסמאן, פילסודסקיעגא 49

מעטאל־בעטען
קינדער־וועגעלעך
מאטראצען אַלער אַרט

אין אַ רייכען אויסוואַהל.
וויזשימאַטשסעס, אייז־קאַסטענס, פעדער־בעטען פּאַטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מען אַמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאָהר 1896
פאַבריקס־לאַגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137־70
געדענקט דעם אדרעס!

Dr. ŁAGUNOWSKI
Piotrkowska 70 i róg Traugutta
Telefon 181-83.
choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe.
Gabinet Roentgenoleczniczy.
Przyjmuje od 8.30 do 10 1 — 2.30, od 6 do 8.30 w. w niedzielę i święta od 10 | 1.
Oddzielna poczekalnia dla pań.

א ווילדע
פון 22 צימערן מיט אַ בעזונדערן גרויסן עס־זאַל, זונען־פּליאַזשע, אויף אַ פּענסיאָנאַט פון באַלד צו פערמיטען אין דער געגענד שטאָט־וואַלד קאַלומנע אונטער לאָדז. צו ערפאַהרען פּאַביאַניץ, קאָשטשושקי 13.

Wajnberg
ספּעצ. פון לונגען, האַרץ און סקלעראָזקראַנקהייטען
וואוינט יעצט פיעטריקאָווער 145
טעל. 126־02.
נעמט אָן פון 9—10 פריה, 3—4, 8—9 אָוו.

לעטשניצע
זגערזשער 17.
אין הויט, ווענערישע און סעקסועלע קראַנקהייטען. נעמט אָן טעגליך פון 1—2
מיטאָג אויסער זונטאָג
ד"ר רושאנער.

Lek. dent.
KNOPFOWA
האָט זיך איבערגעצויגען
אויף זאבאדזקא 66
טעל. 103־97
פּראַנט, 1־טער שטאָק
עמפּפאַנגט פון 3—7 נאָכמ.

Dr. med.
Z. Datyner
אוראָלאָג
ספּעצ. פאַר נירען, בלאָז און אורין־קראַנקה.
ZACHODNIA 59a. tel. 148-95
נעהמט אָן פון 2—3 און פון 6—8 אָוו.

ל עבער אויף מאשין
ווערען אָנגענומען אויסצונייען ביי
ג. נאַרדמאַן. שרודמיעסקאַ 8

Dr. L. Suchowczycki
כירורג
נעהמט אָן פּריוואַט
זגערזשער 1 (אַנגעבליך אלטער מארק 15)
טעל. 123־47. נעהמט אָן פון 6—8 אָוו.
לעטשניצע־פּרייזען.

אויגען־קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פון
Dr. B. Donchin
פּיעטריקאָווער 90, טעלעפ. 221־72
נעהמט אָן שטענדיגע אויגען־קראַנקע (צוועק אָפּעראַציע א. ז. וו.), ווי אויך אַמבולאַטאָרישע פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 7.30 אָוונד.

Dr. med.
Ignacy Grynberg
ספּעצ. פאַר אינערליכע קראַנקהייטן
צעגעלניאַנאַ 17, טעל. 174־15
נעמט אָן פון 6 ביז 7 אָוונט.

Dr. med. D. WAJSKOPF
אינערליכע קראַנקהייטען
ספּעציאַליסט פון מאָגען, דאַרם און לעבער, רענטגען
האָט זיך איבערגעצויגען אויף פּיעטריקאָווער 101, טעל. 114־82
עמפּפאַנגט פון 4—7 אָוונד.

פערלאנגט אין די טאבאק־געוועלבער
די ביליגע און דאָך די אויסגעצייכנטע
גילזען מיט וואטע
צו פּאַפּיראָסען א. פ.
KRYZYSOWE
PASCHALSKIEGO
אַ שאַכטעל 25 שטיק — 5 גר.
„ 100 — „ 50

Mentopinol-Glob
אַ פּוטער געגען סובאָטעס, אַסטמאַ און ליידען פון אָטעם־וועגען
„Uniwersal"
היילט רעמאַטיזם און אַלערליי נערוועןווערטאָגען.
„Hebrolin"
אַ פּוטער געגען רישאיעס, ענגעטע און הויט־שעלונג.
Bobo - Glob
פּודער פאַר קינדער.
Proszek „Glob"
בעזייטיגט קאָפּ־ווערטאָג.
עמפּפעהלט
Laboratorjum przy Aptece
Dr. Far. ST. TRAWKOWSKIEJ
w ŁODZI.

פאר צוריבען 1 זלאטע

פערמשפט געווארען אויף אנדערהאלבען יאהר תפיסה

(2) דעם 5. נאוועמבער פ. י. איז אויף דאמב־ראווסקי גאס געפאהרען אויף א ראווער א געוויסע־ר יוזעף לושאק. איהם האבען אפגעשטעלט צוויי פער־שוינען און האבען פערלאנגט פון לושאקן געלד אויף בראנפען, לושאק האט מעהר נישט געהאט ביי זיך ווי איין זלאטע, וואס די פערשוינען האבען ביי איהם צוגענומען, די פאליציי־אישע אויספאר־שונג האט פעסטגעשטעלט, אז די אנפאלער זענען: קלעמענס סטעמפיען און וואצלאוו אורבאניאק.

נעכטען האבען זיי זיך געדארפט פערענטפערען פאר'ן קרייז־געריכט, זיי זענען פערמשפט געוואר־ען אויף 1 יאהר מיט זעקס חדשים תפיסה יעדער.

באנדיטען־אנפאל אויף א יוד. סוחר

די אנפאלער האבען צוגערויבט געלד און נעלם געווארען

(2) נעכטען ביינאכט איז אויפ'ן שאסיי בזשע־זשין—יעזוזו פארגעקומען א דרייסטער באנדיטען־אנפאל.

מיט דעם דאזיגען שאסיי איז פון בזשעזשין געפאהרען א סוחר, אין וועלכער ס'האבען זיך געפי־נען פישעל ברייטשטיין פון יעזוזו און מאריאנגא זשעלובסקא, אין מיטען וועג זענען אויף דער פוהר ארויפגעשפרונגען 2 באנדיטען בעוואפענט מיט רע־וואלווערן און פערלאנגט געלד, ברייטשטיין און די פרוי זשעליבסקא האבען ארויסגעגעבען דאס גאנצע געלד וואס זיי האבען ביי זיך געהאט, די באנדיטען זענען אנטלאפען, די פאליציי האט איינגעארדנעט אן אבלאווע, כדי צו כאפען די באנדיטען.

זיך געהייסען ארומפיהרען איבער דער שטאט

און נישט געהאט קיין גראשען ביי דער נשמה

(2) נעכטען אין אוונט האט זיך אויף עק גדאנסקא און אנדזשעיא ארייגעזעצט אין א טאק־סובקע אנ'עלעגאנטער הער, דעם שאפער האט ער ערקלערט, אז ער איז נישט קיין לאדזער און ער וויל באזוכען די שעהנע שטאט לאדז, דער שאפער וולאדיסלאוו מאלטשאק האט דעם פאסאזשיר ארומגעפיהרט דורך דער שטאט עטליכע שעה. אין א געוויסען מאמענט האט דער גאסט געוואלט ארויסשפרינגען פון דער טאקסובקע, ער איז אבער פערהאלטען געווארען און ס'האט זיך ארויסגעוויזען, אז ער האט נישט קיין געלד, ער האט זיך גלאט אזוי געוואלט אדורכשפאצירען, דער זייגער האט געוויזען 86 זל. דער פאסאזשיר איז א געוויסער קאספושיצקי פון לימאנאווסקיע־גא 19.

דער אויטא האט בעקומען „פיס"

און איז אליין אוועק

(2) א געוויסער הענריק קוביצקי איז ארייך אין א שענק אין שטעטעל יזורעק און איבערגע־לאזען זיין אויטא פאר דער טיר.

ווען ער איז ארויס פון דער שענק האט ע־ר מעהר זיין אויטא נישט געהאט. ווי ס'האט זיך ארויס־געשטעלט האבען גנבים זיך ארייגעזעצט אין אויטא און זענען אוועקגעפאהרען מיט איהם.

די פאליציי האט אונטערגענומען אן אויס־פארשונג און דער געגנבעטער אויטא איז געפונען געווארען אויף דער אויטאבוסען־סטאציע, לוטא־מירסקא 13, די גנבים זענען אבער בעצייטענס נעלם געווארען.

א משוגענער רופט ארויס אוואנ־טורעס אויף פיעטריקאווער גאס

(2) נעכטען אין אוונט איז אויף עק פיעטרי־קאווער און 6. שערפיען געשטאנען א פערשוין און פערשפעטט יעדע דורכגעהענדע פרוי, א פא־ליציאנט האט דעם פערשוין געוואלט פערהאלטען, יענער האט אבער געשטעלט א ווידערשטאנד און ארויסגערופען אין גאס א גרויסע אוואנטורע, דאך איז ער אפגעפיהרט געווארען אין קאמיסאריאט, ווי ס'האט זיך ארויסגעשטעלט איז דאס דער 40־יעהריגער יהודה ליפמאן (זאקאנטנא 18) א גייסטיג קראנקער, די פאגאטאוויע האט איהם אפגעפיהרט אין שטאטישען זאמעלפונקט.

דעטייל! אכטונג! הערט!

פערפום, זייפען און אלערליי קאסמעטישע ארטיקלען אין דעם גרעסטען אויסוואהל קויפט מען צום ביליגסטען אין דער

פערפומעריע „קאסמאס" — לאדז, — פיעטריקאווער 60

די געעהרטע קונדשאפט ווערט העפליך געבעטען זיך צו איבערצייגען.

פאר אלע פערקויפער און הענדלער עקסטרא ביליגע פרייזען און גרויסע ראבאטען.

וויכטיג פאר מאניקוריסטקעס! מיר עמפפעהלען דעם בעסטען פינגערנעגעל־לאק אויף וואג. ועהר האלטבארען אוינענברעם־שטיפט, אויך וויסען פינגערנעגעל־שטיפט צו גאנץ נידריגע פרייזען.

שרפה איז דער שפינעריי „דאמברובקא"

(ג) נעכטען האט אויסגעבראכען א שרפה אין דער שפינעריי „דאמברובקא" אויף פיעטרקא־ווער 260, דאס פייער איז ענטשטאנען צוליב א שלעכט אויסגעשטעלטען אויוועץ, די פייער־לעשער האבען נאך א שעה ארבייט די שרפה איינגעלאשען. די שאדענס זענען בעדייטענד.

* * *

(ג) אין דער וואוינונג פון רעגינא שאדעל אויף פיעטרקאווער 250 האט נעכטען צוליב אונפארזיכטיגען בענעהמען זיך מיט פייער אויסגע־בראכען א שרפה.

די צווייטע אפטיילונג פון די פייערלעשער האבען די שרפה איינגעלאשען.

CASINO

היינט און פאלג. טעג!

דער נייסטער נעקרוינטער פילם־קעניג

John Barrymore

Diana Wynyard און

אין פילם

ראנדע־וואו אין וויען

אויסערן פראגראם: אקטואליטעטען

ביז 6.30 זענען די פרייזען נידריגער.

פרייקארטען אונגילטיג.

אנהויב טעגליך 4 נ"מ, שבת און זונטאג — 12 א זייגער בייטאג.

אפטייקען

היינטיגע נאכט־דיזשורען

א. דאנצער (זגערזשער 57), וו. גראשקאווסקי (ליסטאפאד 15), ס. גארפיין (פילסודסקיעגא 54), י. כאנדזשינסקי (פיעטריקאווער 165). ה. רעמבע־זינסקי (אנדזשעיא 28), א. שימאנסקי (פשענד־זאלניאנא 75).

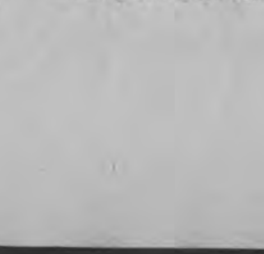

...ן טאפעדישער ...אנשטאלט

...רטעזען, גארסעטען, א ר־ ...טאפעדישע אפאראטען ...לער ארט, לייבעטע פלאט־ ...ס־איינלאגען בעבען פיס־ ...מערצען אלס נאך גיפס־ אבדרוק.

Dr. med. Lubicz u. Villy Simonović

פיעטריקאווער 119, טעל. 231-81

מארגען — הער'ץ גראסבארט

מארגען אינדערפריה קומט פאר אין פילהאר־מאניע זאל א ווארט־קאנצערט פון אונזער אייבצי־גען גרויסען רעציטאטאר, הער'ן גראסבארט.

גראסבארטס רעציטאציע־קאנצערטען זענען א שם דבר נישט נאר אין פוילען, נאר אין דער גאנ־צער ברייטער יודישער וועלט.

ביי אונז אין לאדז זענען גראסבארטס אויפ־טריטען בעזונדערס אנגעלייגט, ווייל ער איז דאך אונזערער א לאדזער א געבוירענער — אונזער אייגענער, מיט וועלכען מיר זענען שטאלץ.

עס איז קיין ספק נישט, אז זיין מארגענדיגער פריהמארגען וועט האבען דעם געוועהנליכן גרעס־ טען ערוואונשענעם ערפאלג.

פון „יעאס"

צוליב די שווערע ווירטשאפטליכע בעדינגונ־גען אין וועלכער עס לעבט די יודישע בעפעלקע־רונג לאזט זיך לעצטענס בעמערקען א פערשטארק־טע עמיגראציע־בעוועגונג אין די לענדער וואו די אימיגראציע איז נישט אפגעשטעלט.

לעצטענס האבען די רעגירונגען פון א גאנ־צע רייהע לענדער ארויסגעגעבען נייע פארשריפטען, וועגען ערייגלאזען נייע אימיגראנטען.

כדי אויף א ווירקזאמען אופן בייהילפיג צו זיין די אלע וואס גרייטען זיך צו עמיגרירען, האט די לאדזער אפטיילונג פון „יעאס" (גדאנסקא 40) פערגרעסערט איהר טעטיגקייט אזוי, אז זי נעמט איצט ארום אלע געביטען פון דער עמיגראציע־ארבייט.

די צאהל פעטענטען, וואס האבען זיך אין משך פון פערגאנגענעם חודש (פעברואר) געהאט געווענדעט אין היגען „יעאס" אין פערשידענע עמיגראציע־ענינים ווי אויך קרובים־זוכער איז דערגאנגען ביז 500 פערזאן.

בעריהמטע אנאנאס־צוקערלעך 10 דעקא 30 גר.

צו בעקומען נאר אין דער פירמע

„EXPRESS" W.G. Łódź, Piotrk. 9

גנבים און פאסערס אויף דער בעשולדיגונגס־באנק

(2) אויף דער בעשולדיגונגס־באנק אין קרייז געריכט זענען נעכטען געזעסען מיכאל קאפוש־טשינסקי און סטעפאן סובאלסקי פאר אויספיהרען א גנבה אין דער וואוינונג פון א געוויסען שריי־בער, ציגעל־גאס 3 און מאריא גערטנער און סטא־ניסלאווא פאוולאק פאר בעהאלטען די געגנבעטע זאכען. דאס געריכט האט פערמשפט קאפוש־טשינסקין אויף 10 חדשים טורמע און די איבריגע דריי אויף 6 חדשים יעדער.

געפאלען פון הונגער

(2) אויף זאוואדזקא 10 איז געפאלען אין חלשות פון הונגער די 20־יעהריגע יאניניא מזשי־בילאווסקא, א היימלאזע. די פאגאטאוויע האט זי אפגעפיהרט אין שטאטישען זאמעלפונקט.

פורים־פייערונג אין יתומים־הויז פאלנאצנא 39

אזוי ווי יעדעס יאהר איז אויך היי־יאהר איינגעארדענט געווארען א פורים־פייערונג פאר די קינדער, אין וועלכען הרב הערצעל הארצשטארק האט געליינט די מגילה און אויך געהאלטען א גע־לעגענהייטס־רעדע מעבינא דיומא, ווי אויך דער לייטער פון יתומים־הויז ה' נייהויז האט געהאלטען א רעדע.

געהאקט האלץ און זיך אפגעהאקט א פינגער

(2) דער 19־יעהריגער יוזעף פאסטושינסקי פון גאפלאנסקא 14 האט זיך נעכטען גענומען האקען האלץ, אין א געוויסען מאמענט האט ער זיך מיט דער האק אפגעהאקט 2 פינגער פון דער רעכטער האנד. פאגאטאוויע האט איהם ערטיילט הילף.

א ראוט לטובת די באראכאוו־שולען

פרייטאג, ד. 2. מערץ, אנהויב 10 אוונט קומט פאר אין ווארשאווער זאל (פאלודניאווא 36) א ראוט איינגעארדענט דורך דעם עלטערן־קאמיטעט ביי די באראכאוו־שולען אין לאדז. דער עלטערן־קאמי־טעט פון די לאדזער באראכאוו־שולען, וועלכע ציי־כענט זיך שטענדיג אויס ביים ארגאניזירען אונטער־נעהמונגען, האט זיך געגעבען די מיה, אז די פער־ווייליגונג זאל אויספאלען, וואס שענער.

אין פראגראם איז פארויסגעזעהן א רעוויו מיט'ן אנטייל פון היגע און ווארשאווער ארטיסטען, ש. יאנאווסקי, א גירלס־אנסאמבל, כאר־קווארטעט, גליקס־ראד מיט ווערטפולע געווינסטען, שיס־בודע מיט פרעמיעס, ארקעסטער מיט ש. בייגעלמאן.

פורים־באל לטובת „מחזיקי חולים"

זונטאג קומט פאר אין זאל פון „וויזא", שענקע־וויטש 26 א פורים־באל לטובת דער געזעלשאפט „מחזיקי חולים", וועלכע פיהרט א ברייטע טעטיגקייט לטובת ארימע יודישע קראנקע.

VARIETE - DANCING

TABARIN

Narutowicza 20

Tel. 150-66 i 154-60.

היינט און פאלגענדע טעג

פרעמיערע!

פון 5 ביז 9 אוונט „FIVE" פון 5 ביז 9 אוונט

פון 9 א גאנצע נאכט

Kabaret - Dancing

10 וועלט־אטראקציעס 10

פרייזען רעדוצירט!

איינטריט פריי!

30 פראצענט ביליגער!

קומט און איבערצייגט אייך!

דערשאסען זיך אויף טויט

צוליב א שווינדזוכט־קראנקהייט

(2) אויף גלובנא 33 האט זיך דערשאסען אויף טויט דער 24־יעהריגער מיעטשיסלאוו רוטקאווסקי א זון פון א געוועלב־בעזיצער. דער זעלבסטמערדער האט איבערגעלאזען א בריף, אין וועלכען ער ערקלעהרט, אז ער נעהמט זיך דאס לעבען, ווייל ער פערשטעהט, אז ער וועט זיך מעהר נישט אויסהיילען פון דער שווינדזיכטיגקייט אויף וועלכער ער ליידט.

געשאסען אויף „וויוואט"

און דער׳הרג׳עט זיין אייגענעם פאטער

(2) אין דארף קראשעוויץ, גמינע סקזשינקי איז פארגעקומען א היימישע שמחה, איינער פון די אנטייל נעהמער איז דער סעודה, א געוויסער סטאניסלאוו גאבאראווסקי וועלכער איז שוין געווען גוט שיכור האט אנגעהויבען צו שיסען אויף „וויוואט" אבער אומפאסאל, אז איינע פון די קוילען האט געטראפען אין הארץ פון זיין אייגענעם פאטער און איהם אומגעבראכט א טויטען אויפ׳ן ארט. דער זוהן האט זיך גלייך אויסגענכטערט און האט געוואנדערט און טורמע אריין.

פון די פיערלעשער

בעוועהלט א נייע פערוואלטונג

אויף דער לעצטער ראט־זיצונג פון די לאדזשער פייערלעשער איז געוועהלט געווארען א נייע פערוואלטונג אין פאלגענדער צוזאמענשטעל:

יוליוש יאזשקעבאווסקי — פרעזעס. פון ראט ד"ר גראסמאן — פרעזעס פון דער פערוואלטונג. אין דער פערוואלטונג: דעפ. וואלטשינסקי, סט. קאפטשינסקי, ה. מילער, א. שטעלציג, איבזש. בושאנאווסקי, ע. גראסער, אינסטרוקטאר — ס. קאפטשינסקי.

רעווידיר־קאמיסיע: ק. שאבישעווסקי, ליבנער און איבזש. גראסמאן. דעלעגאט אין קרייז־ראט — איבזש. בושאנאווסקי.

„ROXY"

היינט און פאלגענדע טעג!

הויפט־שלאגער פון דער פראנצויזישער פראדוקציע

דאס לעבען איז שעהן

פילם פון טויזענט רעוועלאציעס

סימפאניע פון פרייד און פון שעהנהייט פון לעבען. רעזשי: Paweł Fejos

און די הויפטראלען:

Annabella i Gustaw Fröhlich

אנהויב פון די סעאנסען אין געוו. טעג 4 נאכמ., שבת און זונטאג 12 בייטאג.

יודיש טעאטער „פילהארמאניע" נארוטאוויטשא 20 טעל. 213-84

2־טע וואך פון רעקארד־ערפאלג! דער גרעסטער סוקצעס!

נאטאטאווסקינען פון די בעליבטע אמעריקאנער סטארס

מעי שיינפעלד און אירווינג דזשייקאבסאן

צוזאמען מיט׳ן גאנצען „פילהארמאניע"-אנסאמבל.

היינט, פרייטאג, 9 אוו., מארגן, שבת, 4 נ.מ. (פון 70 גר. ביז 2,20) און 9 אוו. און זונטאג 12 פארמ. און 9 אוונט די סוקצעספולע שלאגער־אפערעטע אין 3 אקטן

„אוי, אמעריקא"!

אכטונג! זונטאג, ד. 11 מערץ 25־יעהריגער יובילעאום פון בינע־טעטיגקייט פון פערדינסטפולען ארטיסט דוד האמבורגער

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.

25־יעהריגער יובילעאום

פון פערדינסטפולען ארטיסט דוד האמבורגער

זונטאג, דעם 11. מערץ קומט פאר אין יודישען פילהארמאניע־טעאטער א פייערליכער יום־טוב, דאס וועט זיין דער 25־יעהריגער יובילעאום פון פערדינסטפולען ארטיסט ד"ר האמבורגער.

די טעג וועט מען אויפגעבען, וואס עס וועט ווערען געשפילט און וועלכע סאליסטן בעהמען אנטייל אין דעם גרויסען יובל־קאנצערט.

יודיש טעאטער „פילהארמאניע"

גרויסער סוקצעס פון מעי שיינפעלד און אירווינג דזשייקאבסאן אין „אוי אמעריקא"

די פארשטעלונגען פון אירווינג דזשייקאבסאן און מעי שיינפעלד אין דער שלאגער־אפערעטע „אוי, אמעריקא" געהען אראפ מיט גרויס ערפאלג. היינט, פרייטאג, 9 אוונט און מארגען שבת 4 נ"מ און 9 אוונט ווערט די אפערעטע ווידערהאלט.

„דער אורטייל" אין קאמעראל־טעאטער

גייט שוין די 4־טע וואך מיט גרויס ערפאלג

טויזענדער מענשען האבען שוין געזעהען אין יודישען קאמעראל־טעאטער דעם שפאנענדען ביהנען רעפארטואר, דער „אורטייל" און אלע זעגען ענטציקט פונ׳ם שפילען פון די הויפט אקטיארען חיים סאנדלער, חנה לעווין און ראזא סאנדלער. דאס פובליקום בעהמט זיי ווארעם אויף און בעשענקט זיי פאר זייער פיינעם שפילען מיט הילכיגע אפלאדיסמענטען. היינט, פרייטאג, און מארגען שבת אוונט געהט ווייטער דער „אורטייל". שבת 12 בייטאג און 4 נאכמ. 2 ספעציעלע הבחה־פארשטעלונגען.

פון די פוילישע טעאטערס

היינט, שבת און זונטאג ווערט געשפילט אין שטאטישען טעאטער „טאוואַרישטש".

שבת נאכמיטאג ווערט געשפילט צום לעצטען מאל „איוואר קרויגער" מיט זשיטעצקי אין דער הויפט־ראל.

* * *

אין פאפולארני טעאטער ווערט היינט געשפילט „די ליבהאבערין פון עקספרעס".

אויסצייכנונג פון א 13־יעהריגען לאדזער יודישען פידעל־שפילער

אויפ׳ן מוזיק־קאנקורס אין ווארשא

אויפ׳ן קאנקורס פאר יוגענדליכע מוזיקער, וואס איז פארגעקומען אין ווארשא, האט אויך אנטיילגענומען דער לאדזער 13־יעהריגער וואונדער־פידלער ד״ר האמערמעש, דאס קינד האט געשפילט א שווערען פידעל־קאנצערט און דער זשורי האט פאר זיין שפילען בעשטימט א דיפלאם.

גרויסער „שטערן"־טורנפעסט אין לאדז

קומענדיגען שבת, דעם 10. מערץ קומט פאר אין זאל „ראזמאיטאשטשי" (געוו. שטאט־טעאטער ציגעל־גאס 27) דער לאנג־דערווארטעטער טורן־פעסט פון דער „שטערן"־געזעלשאפט, מיט׳ן אנטייל פון 300 טורנער, וועלכע איבען אין 15 גוט־ארגאניזירטע גרופען.

די צוגרייטונגען צום פעסט זענען אין פולען גאנג. טעגליך איבען אלע גרופען, גרייטענדיג זיך צום אויפטריט.

„חד גדיא"

ערשטער יודישער מאריאנעטען־טעאטער פון יצחק ברוינער און משה בראדערזאן

האט בעקומען פאר איינגעלאדענע געסט געוועזען די גענעראל־פראבע פון דעם נייעם פראגראם א. ב. „ז׳מאסלעם באדול, אחער מיט דער פוטער אראפ".

דער בעגייסטער פרוב פון אונזער׳ע לאדזער קינסטלער האט געפונען די ווארימסטע אנערקענונג מצד די פערזאמעלטע, און פון היינט אן וועלען שוין די פארשטעלונגען פון דעם דאזיגען איינציגען יודישען מאריאנעטען־טעאטער „חד גדיא" פארקומען בארמאל יעדען טאג פון 10 א זייגער אין אוונט אין קאפע „קאפריז", רוג פעטריקאווער און שרידמיעיטקא. ב

ביי מאגען, דארם און שטאפוועכסעל־ליידען

פיהרט דער געברויך פון נאטירליכען ביטערוואסער Franciszka Józefa די פערדויאונגס־ארגאנען צו רעגעלמעסיגער טעטיגקייט צוריק און ערלייכטערט אזוי, אז די נאהרונגס־שטאפען געהען אריין אין בלוט, עמפעהלט פון דאקטוירים.

ראדיא־פראגראם

פרייטאג, ד. 2־טען מערץ 1934

7 צייט־סיגנאל, 7,05 גימנאסטיק, 7,20 גראמאפאן, ידיעות, 7,40 גראמאפאן, 7,55 הויז־ווירטשאפט, 11,40 פרעסע, ידיעות, 11,57 צייט־סיגנאל, 12,05 גראמאפאן, ידיעות, מוזיק, 12,55 ידיעות, 3,25 עקספארט, קאמוניקאט, 3,40 קאנצערט, 4.10 קאנצערט, 4.55 גראמאפאן, 5,25 קאנצערט, 5,50 רעפערטואר פון די טעאטערן, קאמוניקאט פון לאדז, 6 רעפעראט, 6,20 מוזיק, 6,50 לאדזער פאסט־קעסטעל, 7,10 פערשידענעס, 7,25 פעליעטאן, 7,40 ספארט־ידיעות, 8,02 מוזיק, שמועסען, 8,15 סימפ. קאנצערט, 9,20 פעליעטאן, 10,15 קאנצערט, 10,40 מוזיק, 11 ידיעות, קאמוניקאטען, 11,05 טאנץ־מוזיק.

שבת דעם 3־טען מערץ

7 צייט־סיגנאל, 7,05 גימנאסטיק, 7,20 פליטען, 7,35 בעריכטען, 7,40 פליטען, 7,55 ווירטשאפטליכער־בעריכט, 8 ידיעות, 11.40 פרעסע בעריכט, 11,50 ידיעות, 11,55 צייט־סיגנאל, 12,05 קאנצערט, 12.30 מעטעאראלאגישער בעריכט, 12,35 קאנצערט, 12,55 פרעסע־בעריכט, 3,25 עקספארט־ידיעות, קאמוניקאט, 3.40 לידער, 4,55 לופט־און אנטיגאז־פערטיידיגונג, 5,50 רעפערטואר פון די טעאטערן, קאמוניקאט פון לאדז, 5 רעפעראטען, 6,20 פערשידענעס, 7,25 פאעזיע, 7,40 ספארט, ידיעות, 8.02 מוזיק, 9 פאסט־קעסטעל, 9,15 מוזיק, 10 טאנץ־מוזיק, 11 ידיעות קאמוניקאטען, 11,05 ווילנער קאקולע.

מעלדונגען

א הבחה־פארשטעלונג אין שטאטישען טעאטער אויף פרייטאג, דעם 9. מערץ ה.י. ארגאניזירט די בארוכאוו־ביבליאטעק א גרויסע הבחה־פארשטעלונג אין שטאטישען טעאטער פון דער סענסאציאנעלע פיעסע דער „חבר". בילעטען פון 35 גר. פון 2.30 שוין צו בעקומען.

דער סעקרעטאריאט גיט אויך ארויס הבחה בילעטען אין די בעסטע קינאס, ווי אויך אין קאמעראל־טעאטער. דער סעקרעטאריאט איז טעגליך יעדען טאג אויף אל. קאשטשושקי 9, טעל. 191־50 פון 10 פריה ביז 10 אוונט.

מעלדונג

א טרומפעלדאר־אקאדעמיע אייגעארדענט דאך דעם לאדזער „ברית הקנאים" קומט פאר פרייטאג דעם 2. מערץ ה.י. 8.30 אוונט אין לאקאל פון דער יודענשטאאטס־פארטיי, פילסודסקיע (ווסכאדניא) 57. מיט רעדעס טרעטען ארויס די ח״ח: זאבאטשעפסקי און אנד. אייגאנג פריי. | הנהגה.

ד״ר העלער

ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער־שוואכע

8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89

נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט. זונטאג פון 11—2 מיטאג.

פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע־זאל. אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזן

רופטורען (ברוך־קראנקהייטען)!!

ספעציעלע הייל־גומי־באנדאזשען פון מיין מעטאדע לאקאליזירן ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציע אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע רופטורען (ברוכען) פון אלע מינים ביי מענער, פרויען און קינדער.

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיגט איך דורך אנלייגען ספעציעלע צוגעפאסטע בויך־באנדאזשען.

אויף אויסגעקרימטע רוקען־ביין (הויקערס) הייל־ארטאפעדישע גארסעטען. אויף אויסגעקרימטע פיס און קניהען, ביינער־שווינדזוכט הייל־ארטאפעדישע אפאראטען, אויף פלאטשיגע וועהטאגליכע סטאפעס (פלאטפיס) ספעציעלע ארטאפעדישע וקלאדקעס לויט גיפס־מאדעלען. קינסטליכע הענד און פיס.

ספעציעלער לאנשטאלט פאר הייל־ארטאפעדיע

Spec. Ortop. O. Petrykiewicz אויס לעמבערג

לאדז, פיראמאוויטשא 9 (פראנט פארטער) טעל. 177-09

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז נויטווענדיג. (אין זגערזש אויף סלאווצקא 2 № און 4 № אייגענע הייזער)

וויכטיגע נייעס

פאר לאנג־געקליידעטע בעפעלקערונג!

איהר דארפט שוין נישט טראגען קיין סטאנדייט־מלבושים דען איך דער געוועזענער געשעפטס־אנפיהרער פון דער בעוואוסטער פירמע ה. מענדראווסקי האט צוליב זיין אפרייזע נאך ארץ־ישראל ערעפענט א געשעפט פון

יודישע לאנגע מלבושים

מיט גוטע בעשטעלטע ארבייט און גאראנטירטע צופרידענהייט אויך פאר נישט טייערע פרייזען ווי סטאנדייטער איך בעזיץ שטענדיג אויף לאגער אלערליי יודישע מלבושים אויך ביזנעצע אויסשטייערס פאר התנים. — אויף בעשטעלונג ווערט אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה. געדענקט די אדרעס:

אביגדור ווארטסקי, לאדז

פולנאצנא 5 אין הויף. סאלידע בעדינונג

ווינטיג פאר עלעגאנט געקליידעטע! אין מיין געשעפט ווערט אויסגעפערטיגט מלבושים לויט די נייעסטע פאסאנען.

ביליג און שעהן!!!

אהן שעדליכע מיטלען

וואשט, פארבט און פוצט אנצוגען, מאנטלען, קליידער, סוועטערס, קאפעלושען. אויך וועש און רעמט גארדינען!

די יודישע כעמישע וועשעריי און פארבעריי

„עריקא"

2 מלינארסקא 2 (ביים רוג בזשעזשינער).

פון 1.50 א פאר גארדינען, פון 4 זל. א פאלטא, פון 1.50 זל. א קלייד, פון 80 גר. ביז 1.20 זל. א סוועטער, 1.80 וואשען און פאסאנירען א קאפעלוש. 15 גר. א קראגען, פון 50 גר. א אויבערהעמד. שניידער־רעפעראציעס און פארבעריי אויפן ארט

קאנקורענץ!

צוליב׳ן קריזיס זענען די פרייזען געווארען בעדייטענד פערקלענערט אין מיין פריזיער־אנשטאלט פאר דאמען און הערען

מ. קופקא, לאדז

פאלודניאווא 12 (רוג פילסודסקיעגא) טעל. 119-40

מענער־סאלאן:		דאמען־סאלאן:	
רזירען מיט קאלאנסקע	15 גר.	שערען	40 גר.
שערען	30 גר.	אנדולאציע	80 גר.
שערען א יונגעל	20 גר.	אנדולאציע מיט שערען	1 זל.
קאפ־וואשען	20 גר.	וואסער־אנדולאציע	
מאסאזש	20 גר.	מיט קאפ־וואשען	1.50 זל.
א חוץ פרייטאג און שבת		מאניקיור 30 גר. שבת	40 גר.

בעמערקונג: פרייטאג, שבת און יום־טוב זענען די פרייזען פון רזירען 20 גר. שערען 40 גר. אין דאמען־סאלאן זענען די פרייזען פרייטאג, שבת און יום־טוב קיינמאל נישט געהעכערט.

דער דאמען־ און הערען־סאלאן ווערט געפיהרט דורך די בעסטע פאכמענישע קרעפטען.

ערשטקלאסיגע בעדינונג! ביטע קומט און איבערצייגט אייך!

אמבעסטן וועט איהר קענען פסח פערברענגען

נור אין דעם גוט־בעקאנטען פענסיאנאט „עלבינגער"

קאלומנא (25 מינוט פון לאדז), טעלעפאן נומ׳ 2, שעהנע זוניגע צימערן, טעראסען מיט אלע קאמפארט־בעקוועהמליכקייטען, ווי אויך גאז־בעלייכטונג.

בעמערקונג: צוגערייזטע אויף שבת בעקומען בעמציינג. עס איז געווינשען זיך פאראויס צו פערזעהען מיט א צימער. עס ווערען אנגענומען אלערליי שמחות.

796

אנאנסען אין „נייעם פאלקסבלאט" האבען דעם גרעסטען ערפאלג.

Stowarzyszenie Komiwojażerów Ł. O. H. P.

ארדענט · איין מארגעז, שבת, דעם 3-טען מערץ, 10 א זייגער אוונט אין לאקאל פון שענקיעוויטשא 3/5

א טראדיציאנעלען פורים=באל

א ים אטראקציעס און איבערראשונגען! 2 ארקעסטערס! באר! — בילעטען אין קאסע פון סעקרעטאריאט. — לטובת דער הילפס=קאסע ביים פעראיין. איינטריט געגען איינלאדונגען.

קלאנג=קינא CAPITOL — זאוואדזקא 16

היינט פרעזענטירען! וואונדערבאר מייסטערווערק פול מיט רייץ לויט דער ערצעהלונג פון **TEODOR DREISER** רעזשי: **Marion Gering**

JENNIE GERHARDT

(ס'לעבעז פון די הינטערגעסלעך)

אין די הויפטראלען: SYLWIA SYDNEY, DONALD COOK

אויסערן פראגראם: קלאנג-צוגאבע פון **Paramont** — ווי אויך אקטואליטעטען פון **P. A. T.** —

קלאנג=קינא=טעאטער „CORSO" — זשעלאזנא 2=4

היינט און פאלגענדע טעג! אונזער גרויסער רעוועלאציאנס=פראגראם! צום ערשטען מאל אין לאדז!

מעכטיג פילם=מייסטערווערק, לויטן בעריהמטען ווערק „Czarny Mąż" פון **Alfred Machard**

אין די הויפטראלען: **Janek Feher** העלד פון פילם „איהר יונגעל" **Magda Sonja, Józef Rowenski**

פערפאלגטע מענשען

אויסערן פראגראם: פרעהליכער פארס און פילם-אקטואליטעטען פון **P.A.T.** פאפולערע פרייזען פון די פלעצער. — אנהייב 3.30 נאכמיטאג. שבת און זונטאג 12 בייטאג. אויפן ערשטען סעאנס זענען די פרייזען בעדייטענד פערקלענערט. קירצליך — דאס מייסטערווערק „דאס הארץ פון א רייז"

CZARY

היינט און פאלגענדע טעג! גיגאנטיש פילם=מייסטערווערק, לויט'ן לעצטען ווערק פון **Edgar Wallace**

רעוועלאציע פון XX-טען יאהרהונדערט

„KING-KONG"

אין די הויפטראלען **Fay Wray i Robert Armstrong**

אנהייב 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג. אויפן ערשטען סעאנס זענען די פלעצער פון 54 גראשען

ווארשעווסקיער קלאנג=קינא=טעאטער „AMOR" — פאמארסקא 89, טעל. 248=05

היינט און פאלגענדע טעג! אויסערגעוועהנליך גרויסער קאנקורענצלאזער פראגראם! היינט און פאלגענדע טעג

אין דער הויפטראלע: דער שטארקער **Johny Weismueller**

„מענש=מאלפע"

אויסערן פראגראם: דאס רעטעניש פון דער גאנצער וועלט. דאס וואס איז נאך נישט געזעהען און געהערט געווארען — **HANKA ORDONÓWNA** אין איהר בעסטען רעפערטואר. ווי אויך 2-אקטיגע קאמעדיע.

קלאנג=קינא=טעאטער PALACE — Piotrkowska 108.

היינט פייערליכע פרעמיערע! היינט פייערליכע פרעמיערע!

אין דער הויפטראלע: **Brygida Helm**

„פירשטין מאנטע קריסטא"

„פירשטין מאנטע קריסטא" איז בעשאנקען געווארען צוליב זיין הויכען קינסטלערישען ווערט מיט א פריז דורך דער פראנצויזישער פילם=אקאדעמיע

אויסערן פראגראם: נייעסטע קלאנג=צוגאבע פון FOX — אנהייב 4 א זייגער נאכמ. ביז 6.30 זענען די פרייזען פערקלענערט

Szczyt techniki i udoskonalenia

najnowszy model masz. do pis. L. C. Smith

na kulkowych łożyskach, zapasowy wałek metalowy dla większej ilości kopji. Własny warsztat reperacyjny, poleca

Józef Leżon

Przejazd 4 tel. 102-23.

Zakład Leczniczy

POŁOŻNICZO - GINEKOLOGICZNY

ul. EWANGELICKA 18

(Sienkiewicza 83)

Ordynują: **Dr. med. Sz. Eigerowa i Dr. med. J. Baum**

Zapisy na porody I, II i III klasy.

TELEFON **107-28.**

כשר'ע קוך.

לעטשניצע „OMEGA"

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

גלובנא 9, טעל. 142-42

ס'ווערט אנגענומען אויפ'ן ארט, וויזיטען אין דער שטאט. נאכט-הילף, ערצטליכע אנאליזע. קווארץ-לאמפ, רענטגען, דיאטערמיע.

בעראטונג 3 זל.

Dr. med.

Haltrecht

ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21

נעמט אן פון 8—1 מיטאג און פון 5—9 אוונט. זונטאג פון 10—1 בייטאג.

אלע ארט אנאליזען.

פאר ארבייטסלאזע לעטשניצע-פרייזן!

Dr.

S. Kantor

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע

וואוינט יעצט

Piotrkowska 90, tel. 129=45

נעמט אן פון 8—2 נאכמ. און פון 4—9

און, זונטאג און יום-טוב פון 8—2 נאכמ.

Dr. med. Niewiażski

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו. זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמיטאג. בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען

PRZETARG.

Zarząd Miejski w Łodzi ogłasza pisemny publiczny przetarg na 27 witryn reklamowych w Parku Kolejowym od strony ul. P. O. W. przy dworcu Łódź-Fabryczna na przeciąg jednego roku.

Oferty pisemne składać należy w Wydziale Przedsiębiorstw Miejskich, Plac Wolności 14, pokój 28, do poniedziałku, dnia 12 marca 1934 roku do godz. 12 w południe w kopertach zalakowanych z napisem: „Oferta na eksploatację reklam w Parku Kolejowym przy dworcu Łódź—Fabryczna". Do Oferty należy dołączyć dowód złożenia wadjum w wysokości zł. 250.— gotówką. Oferty nieodpowiadające warunkom przetargu lub złożone po terminie nie będą rozpatrywane.

Warunki przerargu i umowy są do przejrzenia w biurze Wydziału Przeds. Miejskich, Plac Wolności 14, II piętro, pokój 28.—

Komisarz Rządowy m. Łodzi

Inż. Wacław Wojewódzki.

Ogłoszenie.

Zarząd m. Łodzi poszukuje w obrębie miasta pomieszczeń, które znajdowałyby się w budynku mieszkalnym względnie fabrycznym i stanowiły odrębną całość.

Poszukiwany objekt winien zawierać powierzchnię użytkową od 1.000 do 1.200 metr. kwadr.

Oferty wraz z uwidocznieniem ceny najmu oraz szkicami orjentacyjnemi należy składać bezzwłocznie, a najdalej do dnia 10 marca 1934 roku w biurze Wydziału Gospodarczego przy ul. Narutowicza No. 65, pokój No. 8.

Łódź, dnia 1 marca 1934 roku.

Zarząd m. Łodzi.

זיכערע הילף און א רפואה!

אהן אפעראציע, אהן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראנקע אויף ברוכען, פאר מענער, פרויען און קינדער, פערשידענע קאליקעס אין גוף. פאר הויקערס אהן פיס.

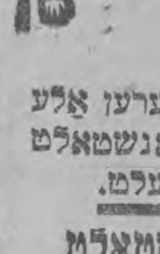

פערלאזט נישט די קראנקהייט, ווייל דער ווינקעל-ברוך ווערט גרויס ווי א מענשען-קאפ, און עס פעלט ארויס אין דעם פיס איז דער קראנקער אין א גרויסער סכנה, דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעלע גוטע היילבאנדאזשען בעזאנדערע: זיכער דעם שטערקסטען ברוך, אויך פאר הויקערס, ליימאנגען ספעציעלע היילגארטען און אפאראטען פאר פערקרימטע פיס און פלאטפיס, ווי אויך קינסטליכע גוטע פיס.

עמפפאנגט טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אוונט.

אכטונג — זייט דעם ערשטען אכטאבער ד. י. ווערען אלע קראנקע אין מיין ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט נור פון מיר פערזענליך בעהאנדעלט.

איינציגע ארטאפעדישע הייל=אנשטאלט

Specialist Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped

פון לעמבערג

Łódź, Wólczańska 10, tel. 221-77, front, parter.

מיר נעהמען אויך אן פאציענטען פון דער קראנקען-קאסע.

הערצליכען דאנק!

איך אונטערגעשריבענער דריק היערמיט אויס מיין הערצליכסטען דאנק דעם בעריהמטען דיר. י. ראפאפארט, ארטאפעד. ספעציאליסט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10, פאיסער, פראנט, פאר זיין זעהר זארגפעלטיגע און ערפאלגרייכע קוראציע בעי מיין זעהר ברוך-קראנקהייט. דעם 20 וושעשיען האב איך מיך געווענדעט אין דעם איינציגען ארטאפעדישען הייל-אנשטאלט פון דיר. ראפאפארט. איך בין געווען געפעהרליך קראנק און עס האט מיר געדראהט א שווערע אפעראציע, וועלכעס ס'האט מיר געקאנט טויטען. נאר א דאנק די באלדיגע הילף פון דעם גרויסען ספעציאליסט י. ר. בין איך געווארען שנעל בעפרייט פון זיך איבערדרעהען אין מיר די קישקעס, און אהן שום מעסער-אפעראציע. נאר א דאנק זיין גרויסע ספעציאליטעט בין איך געווארען געהיילט אזוי, אז איך בין היינט פולשטענדיג געזונד און בין ארבייטספעהיג. דעריבער דאנק איך איהם הערצליך.

Josek Zylberszpic, Łódź
ul. Franciszkańska 56. (14

ערשטקלאסיגער שניידער-אטעליער
M. FAJN
(POMORSKA 33) מאכט בעקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז דער אטעליר
איז געווארען אי- בערטראגען אויף
פיעטריקאווער 43,
לינקע אפיצינע, 1 שטאק, טעל. 200-48 און פיהרט אויס זעמטל. בעשטעלונגען לויט די לעצטע מאדעלן. מעסיגע פרייזן

METRO
2 פזשעיאזד 2

היינט און פאלגענדע טעג ! Alma Kar, Zula Pogorzelska, Eugenjusz Bodo, Konrad Tom, Jerzy Marr i Sielański
„שפּילצייג"
אין דעם פרעכטיגען פילם פון דער פוילישער פראָדוקציע אויפן יאהר 1934
אויסערן פראגראם: וואכען-קלאנג-צייטונג FOX
אויסערן פראגראם: וואכען-קלאנג-צייטונג FOX

ADRIA
1 גלובנא 1

מעכטיגער פילם, פול מיט ליידענשאפטען
אקוש ביים שפיגעל
אין די הויפטראלען: **Nancy Carrol** אין די הויפטראלען:
FRANK MORGAN, GLORIA STUART i PAUL LUCAS
קלאנג-קינא

Sienkiewicza 40 Tel. 141-22
היינט און פאלגענדע טעג !

קלאנג-קינא-טעאטער
SZTUKA
קאפערניקא 16

היינט און פאלג. טעג ! וואונדער שעהנע ליבעס-דראמע. וואס ריהרט ביז טרעהרען א. נ.
„צום שאנד-סלופּ"
אין די הויפטראלען: דער ליבלינג פון לאדזשער פובליקום **NANCY CARROL** און **Gary Grant** ווי אויך דער רייצענדער
נעקסטער פראגראם: PANNA JOSETTA. „מיין ווייב", אין די הויפטראלען: Annabella i J. Murat
אנהייב פון די סעאנסען 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג.
דער זאל איז גוט בעהייצט.
היינט און פאלג. טעג
דער זאל איז גוט בעהייצט.

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 14/76
(רוג קאפערניקא)

היינט און פאלגענדע טעג

נאר פאר ערוואקסענע. די פיקאנטסטע קאמעדיע פון איצטיגען סעזאן א. נ.
„די ווערסט נישט זיין קיין אויס-געלאסענע"
אין די הויפטראלען: דאס רייצענדע פארל MEG LEMONNIER און HENRY GARAT
נעקסטער פראגראם: „איהר קייזערליכע האהייט" מיט Liljana Harvey | שבת ד. 3-טען מערץ 12 אזייגער און זונטאג 11 א זייגער פריהמארגן פאר יוגענד | אנהויב 4 זונטאג 12

קינא-טעאטער
LIRA
לימאנאווסקיעגא 37.

גרויסער סורפּריז פאר די יודישע קינא-בעזוכער!
1) **„די לעצטע בלוטיגע קאמפן אין ארץ-ישראל"**
יעדער יוד דארף זעהען דאס בילד און זיך בעקענען מיטן לעבען פון די יודען אין ארץ-ישראל
2) **„די פייערליכע ערעפענונג פון דער לובלינער וועלט - ישיבה"**
ווי ס'נעמען אנטייל די אנגעזעהנסטע רבנים און רביים, ווי דער גערער רבי, דער טשארטקאווער רבי א. אנד.
2 גרויסע יודישע בילדער וועלכע רופען ארויס גרויס אינטערעס ביי די צושויער 2
ספעציעל צוגעפאסטע יודישע מוזיק

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

לאקאלען

וואוינונגען פון 1, 2, 3, 4, 5 שטיבען און קוכען מיט אלע בעקוועהמ-ליכקייטען אין צענטרום שטאט אהן אב-טרעט-געלד, ווי אויך מעבלירטע צי-מערן מיט בעזונדערע איינגאנג אויף מאנאטליכען דירה געלד, געוועלבער, גע-שעפטען און פאבריקס-לאקאלען, דינגט אין פערדינגט. הייזער, ווילעס, פלעצער, קויפט און פערקויפט יעדער נאר דורך דער איינציגער פערמיטלונגס ביורא „פאלאנרוך" וואס ערלעדיגט פינקטליך און סאליד. Biuro „Polonruch" Piotrk. 81 w podw., tel. 132-01.
טעגליך פון 9 פרי ביז 8 אווענד.

אין א בעלעבטען פונקט איז א האלב געוועלב מיט א גרויס שויפענסטער זעהר ביליג צו פערמיטען, בעאייגענט אויף סאדע-וואסער און פרוכטען. צו ער פאהרען אין אדמ. 788

אנ'ארט צו שלאפען פאר 1 אדער 2 יונגעלייט אפצוגעבען קילינסקיעגא 48 וו. 41. 808

2 שטיבען און קוך טריקען, זוניג מיט וואסער פון זאפארט איבערצוגעבען עס קאן אויך זיין מיט מעכאנישע איינ-ריכטונג, צו ערפאהרען לימאנאווסקיעגא 24, וו. 47

אנ'ערשטקלאסיגע זונען-דירה מיט 2 איינגענג אפצוגעבען באלד, אינפאר-מירען זיך ביי ראזענצווייג בזשעזשי-נער 25. 802

ביי אנ'אנשטענדיגער פאמיליע אפ צוגעבען אנ'ארט צו שלאפען פון 1 אדער 2 יונגעלייט אדער פריילינס אויף גאווא מיעסקא נאס אין בעסטען צענטרום שטאט מיט בעקוועמליכקייטען, צו ערפאהרען אין אדמינ. 811

1 אדער 2 צימערן מיט א בע-זונדערן איינגאנג ביי אנ'אינטעליגענטער פאמיליע פון שוין אפצוגעבען, וואול-טשאנסקא 37 (רוג 6 שערפיצן 9 פאר-טער, וו. 11.

זאפארט איבערצוגעבען א שטוב מיט א קוך אדער אלס פאבריק און לא-גער מיט ביליגען קראפט-טאריף, ביי רובין גאוואמיעסקא 21. 816

א פאבריקס-לאקאל געאייגנעט פאר א פארבערייי מיט א פלאץ ווי אויך מיט די געביידען פון זאפארט צו פערמיטען, צו ערפאהרען 6-טען שערפיצן (בענע-דיקטא 72) א גאנצען טאג. אייגענטימער הירשפעלד ווארגא 12. 807

פסח אין פאלעסטינא ! פאר 1.250 זלאטעס די הנחה איז גילטיג פאר 2 פער-זאן אלטמאן אל. 1 מאיא 38 פון 11 ביז 1 נאכמ. 826

איך זוך אויסצולערנען צושניידען טריקא - הענדשקעס, אפערטען אונטער „צושניידען" אין אדמיניסטראציע פון דער צייטונג. 769

פריוע פאסטענס

ס'איז נויטיג א נייהערין צו אויבע-העמדער, מיעלטשארסקיעגא (שקולנא) 9 וואוינונג 6. 825

Potrzebna manikurzysta od zaraz wiadomość Pilsudskiego 36, w zakładzie Fryzjerskim. 829

קאמוניקאט ! מיר מאכען בעקאנט אז אזעלכע פרייזען פון עלעקטרישע [illegible] רובקעס וואס זענען ביז איצט נישט גע-ווען: ביז 25 וואט 70 גר. 40 וואט 80 גר. 60 וואט 1.15 75 וואט 1,45 100 65 1 צו בעקומען וושכאדניא 20 אין פראנט געוועלב.

א טיכטיגער אגענט אין דער [illegible] לאניאל-בראנזשע, וועלכער ארבייט [illegible] רעיעלע פירמעס, וויל אנגעהמען א [illegible] יעלען ארטיקעל, געווינשען א [illegible] מארקע מעהל צו ארבייטען פאר [illegible] וויזיע. אפערטען אונטער „פראוויז[illegible]" אין אדמינ. [illegible]0

פערשידענעס

אלע נומערן נייה-גארן צום פא-פירען ווערען אנגענומען, ביי טאפארעק, פולנאצנא 10. 814

שטריקמאשינען, הענדשקע-מאשינען ראשעלמאשינען און רונד-מאשינען גאנץ ביליג צו פערקויפען קוראנט, ציגעל-נאס 37. 815

א לאטע-מאשין אין גוטען צושטאנד [illegible] זינגערס זגערזשער 43/45 פישל שווי[illegible] צו טרעפען פון 3—8. [illegible]4

בוכהאלטעריע איינפאכע און דאפ-פעלטע מיט מאשין שרייבען לערן איך אויס גרינדליך פאר 25 זל.

מיר ערטיילען אויך סטענאגראפיע, קארעספאנדענץ, פויליש, דייטש 1 זל. א לעקציע קילינסקיעגא 50 קווער אפי-צינע 1 שט. 809

איך נעהם אן קראפט-רענדער [illegible]4 כ'ברויך א יונגעל, וואס זאל קענען [illegible] שפולען ווער, נאוואמיעסקא 26, [illegible] 3 שטאק.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאך איך בעקאנט מיינע ג' קונדשאפט, דאס מיין ערשטקלאס. **הערען-שניידער-אטעליער** געפינט זיך יעצט אויף

13 נארוטאוויטשא 13

אין הויף, קווער-אפיצינע, ערשטער שטאק
און עמפפעהל די נייעסטע פאריזער מאדעלען.
מיט אכטונג
! סאלידע אויספיהרונג !
! מעסיגע פרייזען !

Mistrz Krawiecki A. Ch. Kuczyński
Narutowicza 13, tel. 247-90.

א קליין מעבלירט צימער צו פער-מיטען פאר א יונגען מאן צו שלאפען פעטריקאווער 16 וו. 30. 818

צו פערמיטען ענצעלנע צימערן און שטיבען מיט קוכען און 2 שטיבען אין קוך מיט עלעקטרי און וואסער, זגער-זשער 43/45 ביי די ווירטען 805

א פריילין קען בעקומען א צימער צו דער ארבייט, אויפן ארט געפינט זיך א ניי-מאשין זאוואדזקא 19 וו. 14. 817

א בעקוועם ארט צו שלאפען פאר 2 יונגעלייט אדער פריילינס אין א בע-זונדער צימער, פילסודסקיעגא 56 פראנט 1-טער שטאק וו. 5. 823

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער-שורה: פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב-יו"ט—24 גר. און דער זייט שפאלטען 4 ... —60 ... —18; אין טעקסט—40; נאכ'ן טעקסט—12	נעקרעלאגען 20 גר. א מ/מ (אין דער זייט 2 שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווער-טער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע ווארט — 10 גר.	**אבאנאמענטס-פרייז**: אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט צושטעלען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.	מעהלערן, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדריקען די אנאנס אדער צוריקצואהלען פאר דעם אנאנס	פאר'ן אינהאלט און פאר מין פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנט-ווארטליך. די אדמיני[illegible] אפען בייטאג און ביינאכ[illegible]

קוויפער דער שטארט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Czcionkami i druk. zotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 81.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

„זאלען יודען נישט לעבען אין טעות"...

פיהרענדער נאצי=ארגאן גלויבט נישט, אז יודען אין דייטשלאנד זאלען געפונען אַן׳ארט אין האנדווערק און ערד=ארבייט

בערלין (יט"א) דער „וועסטדייטשער בעאָבאַכטער", איינס פון די פיהרענדע נאציאָנאַל-סאציאַליסטישע בלעטער, בעטמט אין אַ לייט-אַרטיקעל שטעלונג צו דער ווענדונג פון דעם „רייכספערטרעטונג פון דייטשע יודען" צו דער יודישער יוגנד, אַז זי זאָל זיך צופּאַסען צו די נייע בעדינגונגען און איבערגעהן צו האַנדווערק און ערד-אַרבייט.

כדי די יודען זאָלען נישט לעבען אין טעות, שרייבט דאָס בלאַט, איז נויטיג פעסטצושטעלען פאָלגענדע פאַקטען: אַזוי לאַנג ווי עס איז דאַ אין איינציגער אַרבייטסלאָזער דייטש, איז די באַנצע פראַגע וועגען יודישע איבערגאַנג צו האַנדווערק און ערד-אַרבייט אַפילו נישט אָפען צו דיסקוטירען. ערשט ווען די אַרבייטסלאָזיגקייט וועט פולשטענדיג ליקווידירט ווערען וועט מען זיך קענען פערנעמען מיט דעם יודישען פּראָבלעם. אָבער אויך דאַן גלויבען מיר נישט, אַז דער קאָנצער דייטשער לעבענסרוים זאָל געבען דאָגאָר די קלענסטע מעגליכקייט אויפצונעמען פרעמדראַסיגע עלעמענטען אין די דער מאַגנעטע בערופען.

כינעזיש=יאפאנישע פערשטענדיגונג

טאָקיאָ, 1 (ספ. טעל.)

די יאַפּאַנישע פּרעסע פערעפענטליכט אַן אָפיציעלען קאָמוניקאַט, אַז די יאַפּאַנישע אַרמעע האָט צוריקגעקערט די כינעזער 6 טויזענד פון דער גרויסער כינעזישער מויער, וועלכע זענען געווען פערנומען דורך די יאַפּאַנער, בעת דער קאַמפּאַניע אויף דער פּראָווינץ דזשעהאָל.

דער דאָזיגער פאַקט בעווייזט, בולט, אַז די בעציהונגען צווישען יאַפּאַן און כינא ווערען בעסלער ווײַל פערבעסערט אין שייכות מיט די אָנציטיגע אַנטערהאַנדלונגען, וואָס ווערען געפיהרט אין באַצוג אַן׳אַנטגילטיגער פערשטענדיגונג.

דער פאשיזם שליסט נישט אויס קיין שום ראסע אדער פאלק

נייע ארגאניזאציע צו פערשפרייטען די פאשיסטישע פרינציפען

שטעלונג פון דער ארגאניזאציע צו דער יודען=פראגע

רוים (יט"א) דאַ איז געשאַפען געוואָרען אַ נייע אָרגאַניזאַציע מיט׳ן נאָמען „אַקציאָנס-קאָמיטעט פאַר דער פערשפרייטונג פון דער אוניווערסאַל-אידעע פון רוים", וואָס האָט די אויפגאַבע צו פּראָפּאַגירען אין אויסלאַנד די אַלגעמיינע פּרינציפען פון פאַשיזם. בראש פון דער נייער אָרגאַניזאַציע שטעהען פיל איינפלוסרייכע פערזענליכקייטען פון פאַשיסטישען איטאַליען, פּרעזידענט פון דער אָרגאַניזאַציע איז דעפּוטאַט אײידזשעניאָ קאָסעלסקי.

אין אַן׳אינטערוויו מיט׳ן יט"א-פאָרשטעהער האָט דעפּוטאַט קאָסעלסקי אויפגעקלערט די שטעלונג פון דער אָרגאַניזאַציע און איהרע אויסלענדישע אַפּטיילונגען לגבי דער יודען-פּראַגע און דעם ראַסען-פּראָבלעם.

די אייראָפּעאישע פעלקער, האָט דעפּ. קאָסעלסקי ערקלערט, מוזען צוזאַמענאַרבייטען, כדי איבערצוקומען נישט בלויז דעם עקאָנאָמישען, נאָר אויך דעם מאָראַלישען און פּאָליטישען קריזיס. אויב די אייראָפּעאישע ציוויליזאַציע וועט געפינען דעם צוריקוועג צו אַ האַרמאָנישע צוזאַמענלעבען, מוז זי זיך אומקעהרען צו איהר אורשפּרונג, צו דער אידעע פון רוים, וועלכע איז זייט יאַהרהונדערטער פאַר-אויסגעגאַנגען יעדער ציוויליזאַציאָנס-אַרבייט און איז געווען דער מקור פון פיל קולטורען און טראַדיציעס. שוין דער בעגריף „ראָמאַניטאַ" ענטהאַלט אין זיך די עלעמענטען פון גערעכטיגקייט, האַרמאָניע, אַ שטאַרק-קאָנסאָלידירטען שטאַט, וואָס שליסט אויס יעדע געגנער-שאַפט צו וועלכען עס איז פאָלק אָדער ראַסע, וואָס שליסט אויך אויס יעדע ענגהאַרציגקייט.

פערשפּרייטענדיג די אוניווערסאַלע אידעע פון רוים, בעשטרעבען מיר נישט די הערשאַפט פון איין ראַסע איבער דער אַנדערער, פון איין פאָלק איבער דעם אַנדערען. די איינציגקייט, וואָס האָט עקזיסטירט אין אַלטען רוים, האָט נישט געשטערט די פערשידענע עטנישע גרופּען פריי צו ענטוויקלען זייערע אינסטיטוציעס. די בעוואוינער פון נאַציאָנאַליטעטען האָבען עקזיסטירט אייגע נעבען דער אַנדערער אַלס אויטאָנאָמע גרופּען און געשאַפען זייערע אייגענע עטנישע ווערטען. דאָס האָט געשאַפען די גרויסקייט פון אַלטען רוים, און אָט דער דאָזיגער פּרינציפּ בעאיינפלוסט איצט אונזער שטעלונג אין דער יודען-פּראַגע.

געוואלד=ט דערשטעכען

דעם געוועזענעם פראנצויזישען אינערן-מיניסטער

פּאַריז, 1 (ספ. טעל.)

בעכטען אין אוועגד איז אין דער וואוינונג פון גען. פראַנצויזישען אינערן-מיניסטער פּראַגע געקומען עפּעס אַ יונגעל, און געפּאָדערט, אַז מ׳זאָל איהם געבען אַ מעגליכקייט צו זעהן זיך מיט׳ן גען. מיניסטער. אַזוי ווי זיין האַלטונג האָט זיך אויסגעוויזען פאַר אויפפאַלענד, האָט מען געזאָגט דעם יונגעל געמאָלדען אין דער פּאָליציי.

בעת דער רעוויזיע האָט מען ביי איהם געפונען אַ שטילעט.

ער האָט דערקלערט, אַז ער האָט געוואָלט בעשטראָפען דעם גען. מיניסטער פאַר זיין האַנדלונג בעת די בלוטיגע גאַסען-געשעהעניסען.

דער אַטענטעטער איז אַ זוהן פון פערמעגליכע עלטערען, און אין זייער רשות האָט מען איהם טאַקע איבערגעגעבען.

די קאראנאציע פון דעם קייזער פו-יי

לאָנדאָן, 1 (ספ. טעל.)

פון טשאַנג-טשונג איז מען מודיע, אַז היינט איבערמאָרגען איז דאָרט פאָרגעקומען די אינטראָניזירונג פון פו-יי אַלס אַ קייסער פון מאַנדזשוקאָ.

פו-יי האָט בעקומען אַ נייעם נאָמען קאַנג-טאַק, וואָס בעדייט „שלוה און צניעות".

די פייערליכע צערעמאָניע איז געהאַלטען געוואָרען אין דעמזעלבען סדר, וואָס מען פלעגט 3 טויזענד יאָהר צוריק.

לאָנדאָן, 1 (ספ. טעל.)

פון מוקדען טיילט מען מיט:

אין שייכות מיט די קלאַנגען וועגען דעם פּלוצ-מרשט געפּלאַנטען אַטענטאַט אויפ׳ן קייזער פון מאַנדזשוריע, איז דער קייזערליכער פּאַלאַץ אין שינג-קינג אַרומגערינגעלט דורך אַ שטאַרקער וואַך.

דער צוטריט צום פּאַלאַץ איז אָפּגעשפּאַרט אויף אַ שטח פון איין קילאָמעטער.

ענטוויקלונג פון חיפה

די פאזיציע פון עמק זבולון. — נייע וואוין=קווארטאלען. — עמק-זבולון א מקור פון הכנסות

אין הויפּט-ביוראָ פון קרן-קימה אין ירושלים איז לעצטענס פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ פון זשור-נאַליסטען און צייטונגס-קאָרעספּאָנדענטען, וואו עס איז געהאַלטען געוואָרען אַן׳אויספיהרליכען רעפעראַט איבער דעם מצב, איצט און אין דער נאָהענטער צוקונפט, פון דער חיפה-בוכטע, אָדער ווי זי הייסט איצט — עמק-זבולון.

כדי צו פערשטעהן די וויכטיגקייט פון דער דאָזיגער יודישער פּאָזיציע, דערוואַרנט דער"ר קרן קימה, איז כדאי זיך אָבצושטעלען אויף דער שנעלער ענטוויקלונג פון דער שטאָט חיפה בכלל. חיפה, מיט אַ קורצער צייט צוריק נאָך אַ קליין אָריענטאַלישע שטעטעל, איז איצט אַ שעהנע מאָדערנע שטאָט, מיט 65,000 איינוואוינער, בתוכם 25,000 יודען, און האַלט אין איין וואַקסען פון יאָהר צו יאָהר. אין 1933 האָט דער חיפה׳ער מאַגיסטראַט אַרויסגעגעבען איבער 1,200 ערלויבנישען אויף בנינים, וואָס ענטהאַלטען איבער 5,748 וואוין-צימער׳ן און 310 קלייטען, לגבי 458 ערלויבנישען אויף 1939 וואוין-צימערען און 50 קלייטען אין 1932. די בוי-בעוועגונג איז אין 1933 געווען כמעט פיר מאָל גרעסער פון פאַר-אַ-יאָהרען.

אויך דער האַנדעל און די אינדוסטריע האָבען זיך געשטאַרקט. אין 1933 איז אין חיפה נישט פאָרגעקומען קיין איינציגער באַנקראָטפאַל; עס זענען אויך געווען יוניג פּראָטעסטען. די פאָדערונג אויף אַרבייטס-הענד איז גרויס, עס הערשט אַ מאַנגעל אין אַרבייטער און בעלי-מלאכות. די אינדוסטריע האָט זיך שטאַרק פערגרעסערט. די פּראָדוקציע פון דער צעמענט-פאַבריק „נשר" איז געשטיגען מיט 36 פּראָצ. אין דער פאַבריק „שמן" אַרבייט מען טאָג און נאַכט מיט דריי שיכטען אַרבייטער; אויך די זאַלץ-געזעלשאַפט פון עטליט, די גרויסע מיהלען און אַנדערע אינדוסטריע אונטערנעהמונגען ברייטערען זיך אויס.

ביי אַזאַ צושטאַנד, קען מען זיך פאָרשטעלען וואָס פאַר אַ שווערע פּראַגע עס וואָלט געווען צו שאַפען וואוין-מעגליכקייטען פאַר דער וואַקסענדער בעפעלקערונג. נישט נאָר דירה-געלד נאָר אויך דער באָדען-פּרייז שטייגט אין אַזאַ מאָס, אַז פאַר דעם גרעסטען טייל פון די נייע עולים וואָלט גאָר נישט מעגליך געווען זיך צוצושלאָגען צו אַ שטיקעל פּלאַץ אויפצושטעלען אַ דירה. די דאָזיגע פּראַגע וואָלט בעריהרט נישט בלויז דעם אַרבייטער אָדער בעל-מלאכה, נאָר אויך אַפילו יענע וואָס ווילען אויס-בויען פערשידענע אינדוסטריע-אונטערנעהמונגען, ווייל זיי וואָלטען מוזען אויסגעבען דעם גרעסטען טייל פון זייער פערמעגען אויפ׳ן קויף פון אַ פּלאַץ. אָט די דאָזיגע האַרבע פּראַגע איז לעגצענס געלעזט געוואָרען דורך דער אַרבייט פון קרן-קימה אין עמק-זבולון.

עמק-זבולון ליגט 6—7 קילאָמעטער פון דער שטאָט און איז פערבונדען מיט אַ גוטען שאָסע און אויטאָבוס-בעוועגונג מיט חיפה און עכו. דער

(בריף פון ארץ=ישראל)

קרן קימה בעזיצט דאָרט איצטיגע 30,000 דונאַם באָדען אויף אַ לענג פון 7—8 קילאָמעטער צווישען חיפה און עכו. דער באָדען איז פונאַנדערגעטיילט אויף פערשידענע ראַיאָנען, אין צוויי ראַיאָנען — פאַר אינדוסטריע און פאַר וואוין-הייזער — האָט זיך שוין אָנגעהויבען אַ שעהנע ענטוויקלונג. דער באָדען ווערט געגעבען אין אַרענדע צו אַ פאַכט-פּרייז פון 4 פּראָצ. פונ׳ם באָדען ווערט, וואָס ווערט איצט בערעכענט מיט 50 פונט אַ דונאַם. דער קרן קימה האָט נאָך פריהער אינוועסטירט 35,000 פונט אויסצוטריקענען די זומפּען און איהם בעפרייען פון מאַלאַריע.

איינ׳ם וואוין-ראַיאָן איז שוין אויפגעבויט געוואָרען דער אַרבייטער-קוואַרטאַל „קרית חיים" מיט 205 הייזער. דער קוואַרטאַל ווערט לעצטענס שטאַרק פערגרעסערט, און עס בויען זיך אויס נייע וואוין-קוואַרטאַלען פאַר׳ן מיטעלשטאַנד, פאַר „הפועל המזרחי" און פאַר דייטשע עולים. יעדער פּלאַץ האָט 665 קוואַדראַט-מעטער, נעטאָ, אַזוי אַז דער קאָ-לאָניסט האָט די מעגליכקייט, אויסער דער דירה, נאָך צו בעאַרבייטען אַ גרינס-גאָרטען פאַר הויז-ליכען געברויך. אויך איינ׳ם אינדוסטריע-ראַיאָן זע-הען, הגם די פּלענער זענען נאָך נישט פאַרטיג. דורך דער גרויסער פאָדערונג שוין פערטיילט געוואָ-רען בערך 200 דונאַם, וואו עס וועלען אויסגעבויט ווערען 50 פערשידענע אינדוסטריע-אונטערנעהמונ-גען אין וועלכע עס וועט אינוועסטירט ווערען אַ

קאַפּיטאַל פון 300,000 פונט און זיי וועלען בעשעפ-טיגען ביז 1,200 אַרבייטער.

בעת דער קרן קימה האָט געקויפט דעם באָדען פון עמק זבולון, האָבען זיך געפונען קריטיקער וואָס האָבען דאָס געהאַט פאַר-איבעל. לויט זייער מיינונג האָט זיך דער קרן קימה אָבגעבען בלויז מיט׳ן דערוועדב פון לאַנדווירטשאַפטליכען באָדען, און דעם שטאָטישען באָדען איבערלאָזען פאַר דער פּריוואַטער איניציאַטיווע. איצט אָבער ווייזט זיך אַרויס, נאָר דער קרן קימה האָט מיט׳ן קויף פונ׳ם באָדען אין עמק-זבולון געשטאַרקט און געריאַטע וועט די יודישע פּאָזיציע פון דער פּאָרט-שטאָט חיפה און האָט געשאַפען אַ מאָמענט אויסצומיידען די גרויסע באָדען-שפּעקולאַציע, וואָס וואָלט דאַ געווען ענטשטאַנען.

אָבער אויך זיך האָט דער קרן קימה געטון אַ טובה: ער האָט זיך געזיכערט אַ שטענדיגע הכנסה, וואָס וועט וואַקסען פון יאָהר צו יאָהר, ווייל דער דונאַם באָדען וואָס ווערט איצט געשאַצט מיט 50 פונט וועט אין צעהן יאָהר אַרום ווערט זיין אַ כה מעהר, און ממילא וועט אויך פערגרעסערט ווערען דער פאַכט-פּרייז. אַ שטענדיגע הכנסה פאַר פאַרמעגען האָט אַ גרויסע בעדייטונג פאַר די אויס-זיכטען צו בעקומען אַנ׳הלוואה. ביז איצט האָט דער קרן קימה, הגם זיין פערמעגען בעטרעפט 2,700,000 פונט, נישט געקענט דורכפיהרען אַ גרויסע פינאַנציעלע הלוואה, ווייל ער האָט זיך נישט געקאָנט שטיצען אויף שטענדיגע זיכערע הכנסה. איינ׳ם באָדען פון עמק זבולון האָט דער קרן קימה געפונען אַ מקור פון אַזאַ שטענדיגער הכנסה.

איש ירושלים.

ציהונג פון דער „דאלארובקא"

וואַרשע, 1 (טעלעפאָניש)

בעת דער היינטיגער ציהונג פון דער דאָלאַרובקאַ זענען געפאַלען פאָלגענדע געווינסטען:

40.000 דאָלער אויפ׳ן נומער 206138.

8.000 דאָל. אויפ׳ן נ. 1006068.

צו 3.000 דאָל. אויף די נומערן: 1498847, 376493, 583004.

צו 1.000 דאָל. אויף די נומערן: 453866, 563369, 1428582, 200099, 1404669.

צו 500 דאָל. אויף די נומערן: 545479, 7118, 1016013, 1114183, 291602, 434092, 454777, 974163, 1112688, 442032.

צו 100 דאָל. אויף די נומערן: 1438061, 1485674, 1138833, 5118, 1407084, 420272, 393020, 1285080, 1225216, 1309878, 1094499, 1276790, 730940, 49458, 714770, 1154786, 483912, 67120, 865457, 1248212, 212906, 264662, 926341, 538063, 1224536, 812696, 1371748, 175573, 563219, 967284, 967919, 1112820, 654089, 801388, 745599, 273906, 1175242, 1116406, 594179 60197, 782236, 119114, 1203332, 1125646, 284616, 476912, 588637, 1394784, 422337, 1280122, 234232, 1010280, 749398, 664220, 1101571, 52212, 822555, 368731, 958329, 1301168, 1054707, 693216, 415689, 809459, 563516, 311940, 1063384, 264311, 64185, 219950, 1154133, 248521, 162036, 875690, 327691, 238078, 949590, 790281, 1488403.

Dr. med.
Z.Rakowski
ספּעציאַליסט פאַר אויערען, נאָז, האַלז און לונגען-קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 67, טעל. 127-81
שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7
נעהמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 11-1 און פון 2-3 נאָכמ.

DR. MED. H. LUBICZ
ספּ. פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראַנק.
צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43), טעל. 141-32
עמפּפאַנגס-שעה׳ן 8-10, 12-2, און 5-8 זונטאָג און יו"ט 9-1. פאַר דאַמען בעזונדערער וואַרטע-זאַל

יודיש טעאַטער „פילהאַרמאָניע" נאַרוטאָוויטשאַ 20
1909 XXV 1934
דער גאַנצער לאָדזער טעאַטער-עולם גרייט זיך צום 25-יעהריגען יובילעאום פון פערדינסט-פולען אַרטיסט
דוד האמבורגער
וועלכער קומט פאַר זונטאָג, דעם 11 מערץ, 9 אָוענד מיט׳ן אָנטייל פון
מעי שיינפעלד — און — אירווינג דזשייקאָבסאָן
וואָס ווערט געשפּילט און ווער טרעט אויף אין גרויסען פייערליכען יובל-קאָנצערט לעזט די ווייטערדיגע אָנאָנסען.
בילעטען שוין צו בעקומען אין קאַסע.

די יודן־טראַגעדיע אין דייטשלאַנד
געזעהן און איבערגעלעבט דורך א פרוי

דאָס בוך איז ערשינען מיט אַ קורצער צייט צוריק, אין ווין, אידער דער מאָרגענער „מוראַניאָר־וויעשאַטעל" — דאָלפוס — האָט זיין ליבע צו די אַרבייטער דאָקומענטירט דורך האַרמאַטען־שאָסען און אידער דער פירשט שטאַרעמבערג האָט מיטגעטיילט דער וועלט אַז פון היטלערן טיילט איהם אַפּ בלויז די ליבע צו די יודען. אין אַ צייט אַרום, ווען די סימפּאַטיע פאַרן נאַציאָנאַל־סאָציאַליזם יעצט ביים פירשט איבערוועגען די ליבשאַפט צום יודענטום, וועט אַזאַ בוך אין ווין שוין נישט קאָנען ערשיינען.

דאָס בוך הייסט: „איינע יודין ערלעבט דאָס נייע דייטשלאַנד"; געשריבען פון אַ פרוי לילי קערבער *) דאָס איז די געשיכטע פון אַ פרוי, אַ יודישע, וועלכע ווערט געטראָגען איבער די מאָמענטיגע כוואַליעס פון ווילדקייט, שקר, אכזריות און געמיינהייט. די שיינע זייטען, וועלכע האָבען זיך בונט פאַרבאַנדערגעט בליוז נאָך דער „נאַציאָנאַלער דערוואַכונג און חבר הויבונג" פון דייטשען פאָלק, און זי צוקלאַפּט זיך, ווי אַ הילפלאָז שיפעל אָן שטיינערנעם ברעג, אַן דער קאַלטער האָפענונגסלאָזיגקייט און אויסגאַנגסלאָזיגקייט.

דאָס איז אַ ראָמאַן דאָקומענט, ריכטיגער — אַ זאַמלונג פון דאָקומענטען. די אויטאָרין פערזיכערט אונז, אַז די פאַקטען, וועלכע זי ברענגט אין איהר בוך, זענען אויטענטישע. מיר גלויבען איהר, ווייל דאָס, וואָס זי דערצעהלט, האָט זיך אָפּגעשפּילט און שפּילט זיך נאָך ווייטער אַפּ אויף אונזערע אויגען און די ווילדע הינטצייטיגע אויסגעשרייען „העפּ־העפּ, יודאַ פערעק" האָבען נישט אויפגעהערט צו קלינגען אין אונזערע אויערען. דאָס איז אַ שוואַרצבוך פון היטלעריסטישען דייטשלאַנד, געשריבען אין דער פאָרם פון אַ דערציילונג, דער טראַגישער גורל פון אַ יודישער פרוי, אויסגענייט מיט בלוט־פאַרביגע ליניעס אויף דער שוואַרצער קאַנווע פון דער אונגעהויערער קאַטאַסטראָפע, וואָס האָט געטראָפען דאָס יודענטום אין דייטשלאַנד.

ווי אין אַן אומהיימליכען פילם טראָגען זיך פאַר אונז אין בליצאַרטיגע פערקירצונגען די גרויליגע געשעהענישען פון אַנפאַנג יאַנואַר 1933: מאַרשען, פאַקעלצוגען, ראַדיאָ־רעדעס, רייכסטאַג־בראַנד, שטאָלערנע שטעקענס, ראַסען־טעאָריע, באָיקאָט, אַררוסישיקונגען, שטורמאַפּט, גרויל פּראָפּאַגאַנדע, פערשוואונדענע מאַרקסיסטען, רעדוקציעס, פערטריבענע פּראָפעסאָרען, צושראָקענע פּנימער. די אויטאָרין ערלויבט זיך גאָר אָפּצושטעלען פון דער כראָנאָלאָגישער רייענפאָלג. זי ברענגט אַ פילפאַרביגע שוידערליכע מאָזאַיק פון אויטענטישע פאַקטען, אָנגעוואָרפען אָהן אָרדנונג, וואָס פערשטאַרקט זייער אויסדרוק. און טיילמאָל, כדי בעוואוסטזיניג צו פערטיפען דעם איינדרוק, לאָזט זי רעדען דעם אָריגינאַל, דעם טעקסט פון דער רעדע, פון דאָקומענט, פון דער צייטונגס־ציטאַט. זי דערגרייכט דערביי אָפט צו דער הויכער מדרגה פון עפּישער דערציילונג, דורכגעדרונגען מיט פּאַטעטישקייט.

די צענטראַל־פיגור פון ראָמאַן איז רות גאָמבערג־באַרכאַרדט. זי איז יונג, שיין, טאַלענטירט, עמפּפינדליך, אינטעליגענט; זי בעזיצט אַלע אייגענשאַפטען צו זיין גליקליך. דורך טויזענטער פעדים איז זי פערבונדען מיט דער אַרומיגער, דייטשער סביבה. זי איז אַן אַרטיסטקע פון דער דייטשער ביהנע און „סאַראַ בערנאַר", ווי עס רופט איהר אָן אין שפּאַס איינער פון די פּערסאָנאַזשען; אין פאַנטאַזיע פון דער פרוי לעבט איז יענע, וועלכער סימבאָליזירט דאָס דייטשלאַנד ערב דעם נאַציאָנאַל־סאָציאַליזם; וואו די מענשען „לעבען, ליבען און שטאַרבען", איז רות באַמפּערין אַן אָרגאַנישער גליד. זי ליבט. נאַטירליך איז איהר אויסדערוועהלטער אַ דייטש, אַ יונגער אינזשיניער אַרנאָלד באַרכאַרדט.

דער ערשטער גרילין, דער אַנזאַל פון דער קינפטיגער טראַגעדיע צווישען מאַן און פרוי אויפ'ן נאַציאָנאַל־יודישען באָדען לאָזט זיך הערען שוין באַלד אין אַנהויב. דאָס יונגע פּאָרפאָלק רעגיסטרירט זיך אין שטאַנדעסאַמט, דער בעאַמטער מאַכט אויפמערקזאַם באַרכאַרדטן אויפ'ן „מעזאַליאַנס" וואָס ער שליסט, ער וואָרענט איהם, אַרנאָלד באַרכאַרדט ענטפערט איהם אָפּ גאַנץ ווירדיג, אָבער עס פיהלט זיך דער אונטערערדישער שטויס.

עס קומט דער טריומפירענדער נאַציאָנאַל־סאָציאַליזם. מיט פּסיכאָלאָגישער קאָנסעקווענץ פיהרט דורך די אויטאָרין די „איינקרייזונג" פון איהר העלדין, דעם פּראָצעס פון איהר פעראיינזאַמונג. דאָס אומגליק, וואָס האָט געטראָפען די יודען אין דייטשלאַנד האָט געמאַכט אַ ריס אין דער נשמה פון יעדען איינציגען יוד און וואָס פיינער, וואָס עמפּפינדליכער עס איז דער יוד אַלץ שמערצליכער, אַלץ אומערטרעגליכער איז דער קלאַפּ און אויב די, וואָס האָבען געהאַט אַן איבערליכען אַנהאַלט, זענען מאָראַליש אַרויס געשטאַרקט, פיהלען זיך איינגאַנציגע פערלוירען און זענען אין פיל פאַלען געוואָרען פולשטענדיג געבראָכען און געטריבען צום אָפּגרונד באַזאָרגען, וואָס האָבען קיין אָנלעהנונג נישט געהאַט און נישט געפינען.

רות באַרכאַרדט איז אין דער לאַגע פון אַ מענש וואָס געפינט זיך אין אַ ריזיגער ברענענדיגער געביידע. ער לויפט אין פּאַניק פון איין שטאָק אויפ'ן אַנדערען. פון איין קאָרידאָר אין צווייטען, ער זוכט אַ רעטונג, געפינט זי נישט און וואַרפט זיך פון פערצווייפלונג אַרויס פון פענסטער.

אַלץ אַרום דער יונגער פרוי קראַכט. וואו זי קוקט זיך אַרום — איז אומגליק און טראַגעדיע. אַ טראַגעדיע איז ביי איהרע שכנים, דער יודישער פאַמיליע, וואו די טאָכטער פערלירט די אַרבייט ווייל „יודישע פּנימער" זענען היינט נישט אין דער מאָדע, דאָסזעלבע דער פאָטער, און די מוטער בעקומט אַ האַרץ־שלאַג פון די פרייליכע בשורות, טראַגיש איז די אַלטע „הויזדינערין", די מילער ביי וועלכע די ס.־ד. האָבען צוגענומען דעם זוהן דעם רייכסבאַנער־מאַן און זי ווייס, אַז זי וועט איהם מעהר נישט זעהן קיין לעבעדיגען. אַ טראַגעדיע איז ביי רות'ס פריינדין דער שוישפּילערין פינק, וועמענס מאַן דער סאָציאַליסט איז דערשאָסען געוואָרען „ביים אַנטלויפען".

רות'ס נאָהענסטער פריינד, איהר שוועסטער האַנאַ פאָהרט אַוועק מיט'ן מאַן און מיט די קינדער קיין פּאַלעסטינע, פּוסט און איינזאַם ווערט אַרום און די הויפּט־שרעק פון איהר איינזאַמקייט ליגט אין איהר אייגענער היים, אין איהר אייגענער נשמה. זי איז זיך מיט'ן מאַן נישט פונאַנדערגעגאַנגען. זי ליבט איהם נאָך אַפילו. אפשר טליעט נאָך ליבע ביי איהם צו איהר אויך. אָבער פאַר איהם, דעם דורכשניטליכען מענשעל, דעם קליינבירגערליכען קאַריעריסט ווערט זיין יודישע פרוי אַ שטערונג, ער קאָן מאַכען אַ קאַריערע: אין דער פירמע, וואו ער אַרבייט, האָט מען אָפּגעזאָגט דעם דירעקטאָר, דעם יוד, דער פּאָסטען איז שוין בעשטימט פאַר באַרכאַרדטן, און דאָ אַזאַ קלאַפּ: זיין פרוי איז אַ יודישע, ער ווייזט איהר נישט אַרויס זיינע פּרעטענזיעס, אָבער זי פיהלט, אַז זי, די טאַלאַנטפולע שוישפּילערין וועלכע האָט פערלוירען אויך דאָס וויכטיגסטע, דאָס טעאַטער, די מעגליכקייט קינסטלעריש צו עקזיסטירען אַז זי איז געוואָרען אַ שטיין אויפ'ן וועג פון איהר מאַן און אַז ער ווייס דאָס און וועט איהר עס נישט מוחל זיין.

זי קאָן נישט אַוועק אין דער עמיגראַציע, קיין פּאַריז, ווייל זי איז געבונדען מיט דייטשלאַנד, מיט דער דייטשער קולטור, מיט דער דייטשער שפּראַך, זי וועט נישט אַוועק קיין פּאַלעסטינע, ווייל דאָס איז פאַר איהר נישט מעהר ווי אַ געאָגראַפישער בעגריף. זי וועט נישט פאָהרען נאָך איהר פריינדין קיין האָלאַנד, ווייל איהר אינטערעס צו דער אַרבייטער־בעוועגונג איז נאָר אַן אָבערפלעכליכער.

איבעראַל איינזאַם, פערלאָזען, פאַר קיינעם נישט נויטיג גייט זי אין אַ האָטעל, און דאָ, אין קאַלטען, פרעמדען צימער, שיסט זי זיך אַריין אַ קויל אין קאָפּ און דער „שאָס איז געווען אַזוי שטיל, אַז קיינער פון די שכנים האָט זיך נישט אויפגעוועקט."

דאַכט זיך לאָגיש, קאָנסעקווענט, קינסטלעריש אמת, און דאָך קאָן מען זיך נישט ביים לייענען פון בוך, בעפרייען פון איינדרוק, אַז אין דעם פינאַל ליגט אַ שטיק פּראָווען־קאָקעטעריע, אַז ס'וואָלט נישט געווען קיין זינד געגען דער פּסיכאָלאָגישער און קינסטלערישער וואַהרהייט, ווען דער סוף וואָלט געווען אַן אַנדערער. די יונגע פיינפיהלענדע פרוי, וועלכע איז אַזוי שטאַרק עמפּפינדליך לגבי די קלאַפּ וואָס פאַלען אויפ'ן יודענטום, וועלכע ווייזט אַרויס אין דיאַלאָג מיט איהר פּלימעניק ווילי שיין אַ בעדייטענדע קענטעניש פון דעם יודישען געשיכטס־גורל, די פרוי וואָלט געקענט אַנדערש רעאַגירען. דער קלאַפּ וואָלט ביי איהר נישט־דורכשניטליכער אינטעליגענץ, אינטעלעקט און קינסטלערישער עמפּפינדונג געקאָנט איהר שטאַרקען און נישט צוברעכען: ווייל די טראַגעדיע איז פון אַ פאָלק און נישט פון אַ קליינטשיגען אומבעהאָלפענעם יחיד, זי וואָלט געקענט ווערען די פערפאָלגער די באַרבאַרען פון אונזער צייט מיט דער זעלבער פעראַכטונג ווי דאָס טוט דער קליינער ווילי.

דאָס איז איינס פון די שטאַרקסטע און קינסטלעריש שעהנסטע בלעטלעך פון בוך.

שטאַלץ און נישט געבראָכען איז זיין דערוואַכטען נאַציאָנאַלען געפיהל. האָט דער שילער אָנגעשריבען אַ קלאַסען־אַרבייט אויף דער טעמע: „ווייל דער שקלאַף איז אַ גיריגער און לוסטיגער חיה און צום אומגליקליכסטען איז דער מענש אָהן פאַטערלאַנד". ער האָט אין זיין אַרבייט געגעבען אַן איבערזיכט פון די רדיפות אויף יודען אין דייטשלאַנד, אַז אין די רדיפות זענען שולדיג נישט די יודען, נאָר די קורפירשטען, די דייטשע קעניגען און אַז די פערפאָלגונגען זענען געווען אַ רעזולטאַט פון זייער געלדגיריגקייט און פּשוטער ניהערדערכטיגקייט. אַנגעכמורעטער ברענגט דער לעהרער די אַרבייט אין קלאַס אַריין און גיט זי איבער די שילער, אַז די אַליין זאָלען דורכלייענען און אַרויסטראָגען זייער מיינונג, אין דער לופט הענגט אַ סקאַנדאַל, ווילי זיצט אין זיין פּאַרטע, אָפּגעטיילט מיט אַ באַנק פון די איבריגע, די אַרישע שילער, געבויגען איבער אַ צייטונג. ער פרובט אין טאַש געפינען זיין מעסער: מעגליך, אַז די שילער צווישען וועלכע דאָס ערשטע וואָרט האָבען די ברוין־העמדיגע וועלען זיך וואַרפען אויף איהם. די שילער טרעטען צו צו איהם. ער האָט געשריבען איינזייטיג. מעגליך, ענטפערט ער אָבער ער קאָן דאָך נישט פיהלען און שרייבען אַנדערש, ווי אַ יוד... וואָס, ער שפּעט פון זיי? די שילער זענען פערבליפט. דער הויפּט זייער, ווינקלער, זוכט אַן אויסוועג פון דער סיטואַציע: יאָ, עס זענען דאָ אויך אַנשטענדיגע יודען, אָט די זענען מיר גרייט צו דערלאַנגען די האַנד. און מ'דערלאַנגט ווילין די האַנד. יענער נעהמט די האַנד נישט אָן: מיר, יודען, זענען דאָך ליגנערס, שפּעקולאַנטען, סעקסואַל־פערברעכער, אויסוואורפען... ווען מען מעלדעט צומאָרגענס דעם יודישען שילער, אַז ער איז אויסגעשלאָסען פון דער שולע, נעהמט ער צונויף זיינע ביכער, און גייט אַוועק. אין קלאַס איז שטיל. און ער גייט צווישען די שטיל־געוואָרענע חברים מיט אַ געהויבענעם קאָפּ, ווי אַ טריומפאַטאָר, ווי אַ געפאַנגענער קעניג...

די עפּאָכע פון נאַציאָנאַל־סאָציאַליזם אין דייטשלאַנד, די זון־פינסטערניש, וואָס האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אויף דער מענשליכער קולטור וועט שטענדיג זיין אַ קוואַל פון שטאָף און וועט אָנרעגען צו פאָרשונגען און צו קינסטלערישען שאַפען, דאָס בוך פון לילי קערבער איז ווערטפול סיי אַליין פאַר זיך, סיי אַלס רייכע מאַטעריאַל־זאַמלונג פאַר די קינפטיגע קינסטלער.

לאַזאַר פוקס

*) Lili Körber, Eine Jüdin erlebt das neue Deutschland, Roman, Richard Lanyi, Wien 1934.

ווער ס'איז אַלץ אונצופרידען
איז פאַראַן אַן אָפּאָזיציע געגען היטלער־רעזשים?

אין „פּאַריזער טאַגעבלאַט" דער אָרגאַן פון פּראָפעסאָר געאָרג בערנהאַרד, ווערט דערציילט אין אַ קאָרעספּאָנדענץ פון בערלין:

צי איז פאַרהאַן אַן אָפּאָזיציע אין דייטשלאַנד?

דאָס איז די פראַגע, וועלכע די געגנער פון דעם דריטען רייך שטעלען זיך יעדען טאָג אויפסניי. אַ פאַקט איז, אַז אין די לעצטע חדשים איז די אונצופרידענהייט אויף אַ געוואַלדיגען אופן געשטיגען. ווער איז אונצופרידען?

אונצופרידען זענען די קליינע געשעפטסלייט. מען האָט די וואַרענהייזער נישט געשלאָסען, פונקט פערקעהרט, מען האָט זיי ערטיילט נייע קרעדיטען. די קאָנסום־געזעלשאַפטען האָט מען נישט בעזייטיגט, נאָר מען האָט זיי געגעבען פיל מיליאָן קרעדיטען, כדי זיי צו ראַטעווען פאַר אַ צוזאַמענבראָך. פאַר די קליינע געשעפטסלייט בעמערקט זיך אומעטום אַ לאַנגזאַמע, אָבער אומאויפהערליכע פערקלענערונג פון אומזאַץ, אַלע געשעפטס־בילאַנסען בעווייזען, אַז פאַר די דאָזיגע מענשען איז דאָס יאָהר 1933 געווען בעדייטענד אונגינסטיגער, ווי דאָס פאַריגע, צום ערגסטען איז אָבער געווען דער חודש יאַנואַר, וועלכער האָט געבראַכט אַ פולשטענדיגע סטאַגנאַציע אין האַנדעל.

אונצופרידען זענען די פּויערים, וועלכע מען האָט געהאַט צוגעזאָגט צו בעפרייען זי פון זייערע חובות, אָבער דער צוזאָג איז געבליבען בלויז אין פּראָגראַם פון דער פּאַרטיי און עס איז נישטאָ קיין שום אויסזיכט ער זאָל פערווירקליכט ווערען.

אונצופרידען זענען די גרויסע פּריצים, וועלכע האָבען מורא, אַז זיי וועלען דאָך מוזען אָפּגעבען בעדייטענדע טיילען פון זייער לאַנד פאַר קאָלאָניזאַציאָנס־צוועקען.

אונצופרידען זענען די ברייטע קרייזען פון דער קאַטוילישער בעפעלקערונג צוליב'ן אונגינסטיגען קאָנקאָרדאַט, וואָס איז געשלאָסען געוואָרען מיט'ן וואַטיקאַן.

אונצופרידען זענען די ברייטסטע קרייזען פון דער עוואַנגעלישער קירכע, ווייל זיי האָבען מורא, אַז די קירכע זאָל צושטערט ווערען דורך דעם נייעם געצענדינעריי.

אונצופרידען זענען די אינטעלעקטועלע, וועלכע קאָנען ביז צום היינטיגען טאָג נישט געפינען קיין שום קלאָרען אידעען־גאַנג פון דעם נאַציאָנאַל־סאָציאַליזם.

אונצופרידען איז אַ גרויסער טייל פון בעאַמטענטום, ווייל עס האָט זיך בעוויזען אַ גרויסער ברייטער שיכט פון קאָנקורענטען פון די נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטען און וועלכע קוקען צו מיט כעדרוס, ווי אַמעראַטישע לייט ברענגען אַריין דעם גרעסטען כאַאָס אין אַדמיניסטראַציווען אַפּאַראַט.

אונצופרידען זענען די מאָנאַרכיסטען, וועמענס האָפנונגען היטלער האָט ענטוישט.

אונצופרידען זענען די פּאַרטיי־פונקציאָנערען, וועלכע האָבען נישט געמאַכט קיין קאַריערע און וועלכע מוזען זיך צוקוקען מיט פערדרוס, ווי אַנדערע קאַריעריסטען האָבען פערכאַפּט די בעסטע פּאָסטענס.

אונצופרידען זענען די פיל הונדערטער טויזענטער מענשען, וועמען די נייע געזעצען האָבען שוהער געמאַכט דאָס פערנעהמען זיך מיט זייער פּראָפעסיע.

אונצופרידען זענען 90 פּראָצ. פון פאָלק און דאָך איז דאָס אַלעס נאָך נישט קיין אָפּאָזיציע. עס פעהלט דער באַנד, וואָס זאָל פעראייניגען די אונצופרידענע, עס פעהלט די אידעע, דאָס פּראָגראַם אויף די אונצופרידענע האַלטען אין איין פרעגען: יאָ, אָבער וואָס זאָל געשעהען? וואָס זאָל מען טון? ווער זאָל פערבייטען די נאַציס?

דערפאַר לויפט מען נאָך קריטיקלאָז יעדע אָפּאָזיציע־בעוועגונג, וואָס בעווייזט זיך נאָר אויפ'ן האָריזאָנט. צוערשט האָט מען געהאָפט אויף אַ מיליטערישער דיקטאַטור. אַפילו ברייטע מאַסען פון דער קליינבירגערליך געוואָרענער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע זענען נאָך די ערשטע חדשים פון נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישען רעזשים געוואָרען אַנהענגער פון אַ מיליטערישער דיקטאַטור. דאַן איז געקומען דער ערשטער ווידערשטאַנד פון דער עוואַנגעלישער קירכע און אַלע אונצופרידענע וואָלטען גערן געוואָלט ווערען קעמפער פאַר'ן בעדראָהטען קריסטענטום. ד. ה. נישט קיין קעמפער, קעמפען זאָלען אַנדערע, אָבער הינטער די קעמפער וואָלט מען זיך גערן בעהאַלטען.

און ווען היטלער האָט געשלאָסען זיין שלום מיט דער עוואַנגעלישער קירכע, האָט מען זיך גענומען אַרומזוכען נאָך אַנדערע צענטערען פון דער אָפּאָזיציע און מען האָט בעגריסט מיט בעגייסטערונג די מאָנאַרכיסטישע בעוועגונג, וואָס האָט אויפגעלעבט אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן 75־יעהריגען געבורטס־טאָג פון קייזער ווילהעלם.

עס איז נאָך נישטאָ קיין אָפּאָזיציע אין דייטשלאַנד, און די נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטען וועלען נאָך אַזוי לאַנג נישט דאַרפען מורא האָבען פאַר דער אונצופרידענהייט פון די מאַסען, כל זמן די דאָזיגע אונצופרידענהייט האָט נישט געשאַפען קיין קלאָרע און צילבעוואוסטע אידעע.

Dr. REICHER
פּאַלודניאַוואַ 28, טעל. 201־93
ספּעציאַליסט
פאַר מענער־שוועכע־בעהאַנדלונג.
סעקסועלע בעראַטונגען און פּסיכאָ־אַנאַליזע.
געעפנט אָן פון 8 – 11 פריה און פון 5 – 8 אָווענט
זונטאָג און חגאות פון 9–1 פאַרמיטאָג.

אַ נייע פּראָבלעם פאַר'ן דייטשען רייך:
וועלכער איז הונדערטפּראָצענטיגער ... אַריער

פּ ר אַ ג. (יט"א) די צייטונגען טיילען מיט: אין בערלינער אוניווערזיטעט איז טעטיג אַ פּראָפעסאָר, וועלכען די נאַצי־סטודענטען האָבען נאָך פריגען זומער אויפגעפאָדערט צו פערלאָזען זיין אַמט. דער פּראָפעסאָר איז אַ געבוירענער באַלט־דייטש און אַריער פון אבות־אבותינו. אין 1923 איז ער איבער צום יודענטום, רעדט היינט אויסגעצייכנט העברעאיש און זיך זאָגאַר געלאָזט מל זיין. איצט פיהרט דער פּראָפעסאָר אַ העפטיגען קאַמף געגען זיינע געגנער און בעהויפּטעט, אַז אין גאַנצען דריטען רייך איז נישטאָ קיין געזעץ, וואָס זאָל צווינגען ריינראַסיגע אַריער צו פערלאָזען זייערע אַמטען בלויז דערפאַר, ווייל זיי האָבען אָנגענומען די יודישע רעליגיע. דער נאַציאָנאַל־סאָציאַליזם טענה'ט דאָך כסדר, אַז די יודען־פראַגע איז נישט קיין פּראָבלעם פון רעליגיע נאָר פון ראַסע. דער בילדונגס־מיניסטער ד"ר רוסט האָט איצט איבערגעגעבען די אָנגעלעגענהייט צו דער בעהאַנדלונג פון ראַסען־אַמט.

אַנטיסעמיטישער איבערפאַל אין
דער בוקאַרעשטער אוניווערזיטעט

בוקאַרעשט (יט"א) אויף דער מעדיצינישער פאַקולטעט פון דער בוקאַרעשטער אוניווערזיטעט זענען אַן ערך 50—60 קריסטליכע סטודענטען בעפאַלען די יודישע אַקאַדעמיקער און איבעריגע פון זיי צושלאָגען. דער דעקאַן פון דער פאַקולטעט נעהמט אָן מיטלען נישט צו דערלאָזען צו דער ווידערהאָלונג פון ענליכע אָנפאַלען.

לאדז
2 מערץ 1934

נייער פאלקסבלאט

לאדז
2 מערץ 1934

דער פעראייניגטער פראנט

פון די דייטשע יודען

פון לעאָ קעניג

„אויב מיר דייטשע יודען וועלען פערלירען אונזער אינערליכען מוט און צוטרויען צו דער צוקונפט, אויב מיר וועלען באַגראָבען אין לאַנג דעם באַרוף אַוועקגליטשען זיך פון אונטער אונזערע פיס, קען קומען אַ טאָג, ווען אויך די יודישע קהלות אין אַנדערע לענדער וועלען זיך פלוצלונג געפינען באַדראָהט. דער אופן אין וועלכען מיר פאַרמיידען איצט אונזער גורל, וועט אויך בעשטימען דעם גורל פון די איראָפּעאישע יודען בכלל. מיר זענען איצט פאַראַנטוואָרטליך פאַר זיי".

„אַמאָל האָבען מיר, דייטשע יודען, פאַרנומען אַ לייטענדע פּאָזיציע אין דעם גייסטיגען לעבען פון די יודען. נישט אונזער צוקונפט ווערט אַצינד בעשלאָסען, נאָר מיר פאַרמיידען איצט די צוקונפט פון אַלע יודען".

אַט דער אויסצוג איז פון דער ערעפענונגס-רעדע פון ד"ר לעאָ בעק, דער פרעזידענט פון דער רייכס-פערטרעטונג, וועלכע האָט איצט פעראייניגט אַלע דייטש-יודישע בירגערליכע פּאַרטייען (קיין נ[illegible] בירגערליכע פּאַרטייען טאָרען, נאַטירליך, אין'ם איצטיגען דייטשלאַנד נישט עקזיסטירען). און אַט דער אויסצוג איז דאָפּעלט כאַראַקטעריסטיש: ערשטענס, בעווייזט ער, אַז די דייטשע יודען, נישט קוקענדיג אויף דער שרעקליכער טראַגעדיע, וואָס זיי האָבען איבערגעלעבט און לעבען נאָך איבער, האָבען נאָך נישט פערלוירען זייער שטאָלץ. זיי געדענקען אויך איצט, אַז זיי האָבען אַמאָל פערנומען „די לייטענדע פּאָזיציע אינ'ם גייסטיגען לעבען פון די יודען איבער דער גאַנצער וועלט". און זיי זענען גרייט צו נעמען אויף זיך אַצינד די פעראַנטוואָרטליכקייט פאַרן גאַנצען איראָפּעאישען יודענטום.

און ווי מיר, נישט דייטשע יודען, זאָלען נישט קוקען אויף זייער געשיכטליכער און געגענוואַרטיגער ראָלע אינ'ם יודענטום, פערגינען מיר זיי אָבער פונ'ם גאַנצען האַרצען זייער שטאָלץ; שוין פשוט דערפאַר, ווייל עס בעווייזט, אַז זיי האָבען נישט פערלוירען זייער „אינערליכען מוט", אויך אין דער קאַטאַסטראָפאַלער לאַגע, אין וועלכער זיי געפינען זיך אַצינד. און אַז זיי געבען זיך נישט אונטער און האָבען נישט פערלוירען דעם צוטרויען צו דער צוקונפט.

יהשגיה, איז אַז דער געבראַכטער אויסצוג פון ד"ר בעקס רעדע נאָך מעהר וויכטיג און כאַראַקטעריסטיש דערמיט, וואָס ער בעווייזט אַזוי בולט, אַז די דייטשע יודען האָבען אַן פערשטעהען בעסער און קאָנסטרוקטיווער זייער אייגענע לאַגע (וועלכע קען ווערען די לאַגע פונ'ם גאַנצען איראָפּעאישען יודענטום); בעסער ווי די יודען אויסער דייטשלאַנד, וועלכע זענען אַזוי „ביזי" געווען מיט הילפס-אַרבייט און באָיקאָט געשרייען, אַז זיי האָבען פערגעסען צו בעטראַכטען די פראַגע פון אַן אָביעקטיוו קאָנסטרוקטיווען שטאַנדפונקט.

„פרעג נישט דעם רופא, פרעג דעם חולה", איז דאָ אַ יודיש גלייכווערטעל.

און ווי עס ווייזט זיך אַלץ מעהר און מעהר אַרויס, פערשטעהט טאַקע דער חולה — דאָס דייטשע יודענטום — בעסער זיין לאַגע ווי די אַלע יודישע „דאָקטוירים" אויסער דייטשלאַנד.

אויף דער דערמאָהנטער בעראַטונגס-קאָנפערענץ פון דער „רייכס-פערטרעטונג" פון אַלע דייטש-יודישע פּאַרטייען איז מעהר ניכטערע רייד גערעדט געוואָרען ווי אויף אַלע אונזערע און אַמעריקאַנער יודישע עקאָנאָמישע הילף און באָיקאָט-קאָנפערענצען.

דער „קראַנקער" האָט אָנגעהויבען רעדען וועגען מער, וואָס „דער געזונטער" אָדער „די געזונטע" מעגען זיך צו זיי גוט צוהערען.

ערשטענס, זענען זיי אַלס דייטשע און יודען געגען דעם באָיקאָט אויף דייטשלאַנד.

פּאַלעסטינא איז געוואָרען אַ מקור פון טרייסט. אַ סך גוטע און געזונטע אַרבייט ווערט דאָרטען אויפגעטאָן, אָבער מיר טאָרען נישט פערגעסען, אַז אַ צו גרויסע עמיגראַציע קיין פּאַלעסטינא קען ווערען אַזוי שעדליך, ווי אַ בעגרענעצטע עמיגראַציע.

(אין דער „רייכס-פערטרעטונג" געהערען אויך אַריין פראָמינענטע דייטשע ציוניסטישע פיהרער)

אויך אַנדערע טעריטאָריעס דאַרפען געפונען ווערען פאַר אַ יודישער עקאָנאָמיש געזונטער קאָלאָניזאַציע.

„אָבער אין אַלע אומשטענדען, האָט ערקלערט ד"ר אָטאָ הירש, דער פאָרזיצער פונ'ם עקזעקוטיוו פון דער רייכספערטרעטונג פון די דייטשע יודען, איז אַבסאָלוט נויטיג דאָס דייטשע יודענטום זאָל איבערבייטען זיין עקאָנאָמישע סטרוקטור, געפינען נייע בעשעפטיגונגען. דאָס איז נויטיג, סיי פאַר די, וואָס עמיגרירען און סיי פאַר די, וואָס בלייבען אין דייטשלאַנד". אָבער דאָס וויכטיגסטע און סימפּאַטישסטע איז, ווי שוין בעמערקט, דאָס, וואָס די דייטשע יודען האָבען שוין דערפיהלט, אַז זייער „פּראָבלעם" איז שוין נישט קיין איזאָלירטער, נאָר קען אויך ווערען דאָס פּראָבלעם פונ'ם גאַנצען איראָפּעאישען יודענטום; פון אַלע יודען אין די איראָפּעאישע לענדער, וועלכע מאַכען דורך, אָדער וועלען דורכמאַכען דעם פאַשיסטישען עקספּערימענט. מען קען זיין מסופק, צי דאָס דייטשע יודענטום וועט טאַקע בעשטימען דעם גורל און די צוקונפט פונ'ם איראָפּעאישען יודענטום בכלל, ווי ד"ר בעק גלויבט ווייזט אויס.

זיכער איז אָבער, אַז די יודען אין די אַנדערע איראָפּעאישע לענדער (און אין אַמעריקאַ) קענען שוין אַ סך לערנען פון די דייטשע יודען, פון זייער טראַגישער לאַגע, און פון זייערע פּרובען זיך איבערצובויען, עקאָנאָמיש און גייסטיג. און דער עיקר טאַקע עקאָנאָמיש.

ס'איז דאָ נישט קיין ציניש פראַגע פון „לערנען זיך גאָלען" אויף אַ פרעמדער באָרד", די יודישע לאַגע בכלל, איז אַצינד צו רויה, צו נישט זיכער און צו אַנטוויקלען, ס'זאָל נאָך זיין פּלאַץ פאַר וועלכע עס איז ציניזמען. אָבער פון די גרויסע זאַמען ערפאַהרונגען, וואָס דאָס דייטשע יודענטום האָט איבערגעלעבט און לעבט נאָך איבער, דאַרפען איצט די אַנדערע איראָפּעאישע קהלות פיל, זעהר פיל לערנען. אויב דאָס דייטשע יודענטום בויט נישט איצט אויך די צוקונפט פונ'ם איראָפּעאישען יודענטום בכלל, דאַרף אָבער זייער לאַגע אונז וואָרנען די צוקונפט, און אפשר די גאַר נאָהענטע און מאַנכע איראָפּעאישע לענדער.

דאָס אַמעריקאַנער יודענטום האָט שוין, ווייזט אויס, אַ סך געלערנט פון די איצטיגע יודישע צרות אין דייטשלאַנד, דאָס זעהט מען פון דער שטאַרקער בעוועגונג צו קאָלאָניזאַציע און פּראָדוקטיוויזאַציע, וואָס קומען איצט דאָרט פאָר.

דאָס ענגלישע יודענטום, דאָס פראַנצויזישע, און אפשר אויך דאָס פּוילישע, האָבען זיך נאָך דעם גרויסען מוסר השכל נישט גענומען צום האַרצען. מען לעבט נאָך מיט פּלאַטאָנישע האָפנונגען. אַז די פאַשיסטישע טאָרנאַדאָ וועט ווי עס איז אַריבער און מיר וועלען נישט צופיל געשעדיגט ווערען.

אַזוי האָפען „די דאָקטוירים", וועלכע וועלען העלפען און היילען דאָס פערוואונדעטע דייטשע יודענטום: אָבער דער „חולה" אַליין רעדט שוין אַנדערע ניכטערע רייד, ער וואָרענט, ער וויינט די צוקונפט.

און אין אַ געוויסען זין איז עס אפשר טאַקע אַ גליק, וואָס דאָס גוט אָרגאַניזירטע און קולטורעלע דייטשע יודענטום האָט געקריגען דעם ערשטען שרעקליכען קלאַפּ. אַנדערע ווייניגער קולטורעלע יודישע קהלות וואָלטען אפשר אינגאַנצען פערלוירען דעם „אינערליכען מוט און דעם צוטרויען צו דער צוקונפט".

און אגב: דאַכט זיך אייך נישט, אַז ס'זענען שוין פערהאַן ערגעץ וואו יודען, וואָס זענען איצט מקנא די דייטשע יודען, ווייל זיי זענען שוין איבערגעקומען דעם ערשטען און מעכטיגסטען קלאַפּ פונ'ם גרויזאַמען שטורעם. וואָרום, אַז מען גרייט זיך נישט צו בעוואוסטזיניג און קאָנסטרוקטיוו, דאַכטען זיך אַלערליי דאַכטענישען.

ענין מופתים

אַ שמועס צווישען קאָצקער רבי און „חידושי הרי"ם"

פון מנשה אונגער

דעם „חידושי הרי"ם" האָט שטאַרק הנאה געטאָן, וואָס דער רבי ר' מענדעלע האָט זיך איבערגעצויגען פון טאָמאַשאָוו קיין קאָצק. אָבער דער רבי ר' מענדעלע האָט זיך נישט אַזוי גוט געפיהלט אין קאָצק, ווייל אין טאָמאַשאָוו, איז נאָך דער עולם נישט געווען אַזאַ גרויסער, און ר' מענדעלע האָט דאָרט געקענט מיט אַלע חסידים לערנען זיין אייגענעם דרך.

אין טאָמאַשאָוו, האָבען דאָך טאַקע די חסידים געהאַט אַ בשותפות'דיגע קאַסע. די חסידים פלעגען דאָרט אַפילו אַרבייטען פיזישע אַרבייט. עס איז זאָגאַר בעקאַנט, אַז די חסידים האָבען זיך אונטערגענומען אויסצובויען די שטאָטישע שוהל, און יעדען טאָג פלעגען אַ דרייסיג חסידים אַרויסגעהן צו דער אַרבייט און דעם פערדינסט פלעגען זיי אַריינגעבען אין דער געמיינזאַמער קאַסע און דערפון האָבען אַלע חסידים געלעבט.

דאָס אַלץ איז אָבער שוין נישט מעגליך געווען אין קאָצק, ווייל די צאָהל חסידים איז כסדר געוואַקסען. דערפאַר האָט דער רבי ר' מענדעלע אין קאָצק אויפגעהערט זיך צו חברין מיט די חסידים, ער פלעגט נאָר רעדען מיט די גאַר געהויבענע, און עס פערשטעהט זיך, אַז צווישען זיי איז געווען דער הויפּט-חסיד, דער „חידושי-הרי"ם".

וויפיל ער האָט נישט אָנגעזאָגט די חסידים, זיי זאָלען איהם נישט פערדרייען דעם קאָפּ וועגען בעווייזען מופתים, האָבען זיך דאָך פאָרט געפונען צווישען די חסידים אַזעלכע, וואָס האָבען איינגעגעבען אין די קוויטלעך, אַז זיי דאַרפען געהאָלפען ווערען אין פערשיידענע ענינים. און די דאָזיגע קוויטלעך האָט דער קאָצקער רבי נישט געקאָנט סובל זיין.

— ר' איטשע מאיר — האָט ער אַמאָל געזאָגט אין אַ שמועס צום „חידושי-הרי"ם", — וואָס ווילען די פון מיר? צי דערויף האָב איך געאַרבייט, אַז איך זאָל ווערען פאַר זיי אַ מכשף, אַ קונצענמאַכער? נאָר נסים בעווייזען זיי! זיי ווייסען נישט, אַז יעדער נס, וואָס קומט איצט פאָר, ווערט פערשריבען אין אַ בעזונדער ספר, און לעתיד לבוא, ווען משיח וועט קומען, וועט מען עפענען דעם ספר-הנסים און מען וועט דערזעהן, אַז יעדער רגע איז מיט דער וועלט געשעהן אַ נס, אַז אַלץ האַלט זיך נאָר אויף נסים, אָבער זיי פערשטעהען דאָס אַלץ נישט און ווילען די אמת'ע נסים נישט זעהן...

אַט אַזעלכע שמועסען פלעגט דער „חידושי הרי"ם" זעהר אָפט הערען פון דעם קאָצקער רבין.

אויך דער עיקר כוונה, וואָס דער קאָצקער האָט געהאַט ביים פערלאָזען טאָמאַשאָוו, כדי די מחלוקת צווישען ר' יצחק וואָרקער און דעם רבין ר' מענדעלע זאָל זיך איינשטילען. האָט זיך נישט איינגעגעבען. און עס איז ווירקליך אַ מערקווירדיגע זאַך. ווי אַזוי די מחלוקת איז געפיהרט געוואָרען צווישען די חסידים. בשעת די רביים האָבען צווישען זיך דווקא גוט געלעבט.

דער וואָרקער רבי פלעגט יעדעס יאָהר אויף אַ שבת פאָהרען קיין קאָצק, און לויט ווי די אַלטע קאָצקער חסידים פלעגען דערצעהלען, פלעגט דער קאָצקער אַרומגעהן איבער דעם בית-מדרש שעה'ן גאַנצע מיט דעם וואָרקער רבין און מיט איהם שמועסען אין חסידות.

איינמאָל האָבען די חסידים געהערט, ווי דער וואָרקער רבי, וועלכער איז געווען אַ געוואַלדיגער אוהב ישראל, פלעגט איינ'טענה'ן מיט'ן רבין ר' מענדעלע, אַז אַ רבי דאַרף זיין ווי אַ בעל-עגלה: דער בעל-עגלה פאָהרט טאַקע פון טאָמאַשאָוו קיין וואַרשע, נאָר, אַז ער טרעפט אויפ'ן וועג אַ געהער, וואָס וויל פאָהרען פון איין קרעטשמע אין דער צווייטער, נעהמט ער איהם אויך אויף. דער בעל-עגלה שטעלט זיך נאָר אָפּ אויף אַ ווייַלע און פאָהרט ווייטער. דאָס זעלבע איז אויך מיט'ן רבין: ער דאַרף טאַקע פאָהרען ביז צו דער לעצטער סטאַציע, אָבער — ער דאַרף קאָנען אויפנעהמען אויפ'ן וועג פערשיידענע יודען...

אָבער ר' מענדעלע איז געווען מעהר פערנומען מיט זיך און ער האָט נאָר געזעצט: אַז דער יחיד מוז קאָנען צושרייען זאָגען: „אלוקי אבי וארממנהו"... דער יחיד מוז דורך אייגענעם דעה קומען צו דער בחינה, אַז ער זאָל קאָנען זאָגען: „זה אלי"...

דערצעהלען חסידים, אַז ביי אַט דעם שמועס זענען שאַרפע קאָצקער חסידים געשטאַנען אין די פענסטער פון בית-מדרש און האָבען אַריינגעשריגען: „שוואַרצער יצחק"!..

זיי, די קאָצקער חסידים, האָבען זיך גאָרנישט גערעכענט דערמיט, וואָס די צוויי רביים לעבען צווישען זיך בשלום.

און איז אַמאָל שווער קראַנק געוואָרען דעם קאָצקער רבינס ווייב, גליקע, האָט דער קאָצקער רבי זי געשיקט קיין וואָרקע און זי איז דאָרט געווען ביים וואָרקער רבין איבער זעקס וואָכען. דער קאָצקער רבי איז דעמאָלט אויך געקומען אויף שבת קיין וואָרקע. דערצעהלען חסידים, אַז שבת-צו-נאַכטס נאָך הבדלה, זאָגט דער וואָרקער רבי צום קאָצקער: דעם שבת זענען געווען קאָצקער חסידים צוזאַמען מיט וואָרקער חסידים און מען האָט זיך נישט געקריגט. דאָס זענען שוין סימנים, אַז עס וועט קומען צו אַ שלום צווישען זיי".

— שלעכט, זעהר שלעכט! — האָט דער קאָצקער רבי דערויף געענטפערט, — איך האָב מורא, אַז דאָס קאַפּעטשקעלע אמת, וואָס איז נאָך געווען ביי מיינע חסידים, ווערט שוין אויך דערטרונקען אין דעם גרויסען שקר...

אָבער די שרעק פון דעם קאָצקער רבין איז דעמאָלט נאָך געווען פריהצייטיג, ווייל די מחלוקת צווישען די קאָצקער חסידים און וואָרקער חסידים האָט ערשט געהאַלטען ביים צופלאַקערען זיך, און דאָס, וואָס די קאָצקער חסידים האָבען דעם איינציגען שבת זיך פערהאַלטען אַביסעל רוהיגער, איז נאָר געווען דערפאַר, ווייל זיי האָבען נישט געוואָלט ס'טשעפען זיך מיט די וואָרקער חסידים אין וואָרקע גופא. בעת דער קאָצקער רבי געפינט זיך דאָרטען.

דער „חידושי הרי"ם" האָט, זינט דער רבי ר' מענדעלע האָט זיך געהאַט איבערגעצויגען קיין קאָצק, אָנגעהויבען צו ווערבירען חסידים נישט בלויז פון וואַרשע, נאָר אויך פון פערשיידענע שטעט פון פּוילען.

דאָס חסידות האָט זיך אין די דעמאָלסדיגע יאָהרען געהאַט פערשפּרייט איבער גאַנץ פּוילען, און פון גאַנצען לאַנד זענען דאָך אָנגעקומען ידיעות, צו דער רעגירונג וועגען דער סעקטע „חסידים", וועלכע האַלט זיך אין איין פערברייטערען.

פערשיידענע קהלות האָבען זיך בעקלאָגט פאַר דער רעגירונג, אַז די נייע סעקטע „חסידים" צושטערט דאָס רעליגיעזע לעבען און פערשטאַרקט מחלוקה ביי יודען.

די רעגירונג האָט נישט געוואוסט, אויך וואָס עס בעשטעהט, אייגענטליך, דער אונטערשייד צווישען דער סעקטע „חסידים" און סתם יודען. זי האָט זיך דעריבער געווענדעט צום „דאָזאָר הבוזשניטשי" (די פאַרשטעהער פון דער שוהל) אין וואַרשע, מיט'ן פערלאַנג, זיי זאָלען דערקלערען די הויפּט יסודות פון חסידות און די עיקרים אויף וועלכע דאָס חסידות שטיצט זיך.

דער וואַרשאַווער „דאָזאָר בוזשניטשי" איז דעמאָלט בעשטאַנען ס'רוב פון מתנגדים, האָבען די זיך נישט געאיילט צו ענטפערען אויף דער פראַגע פון דער רעגירונג. עס איז אויך אָנצונעהמען, אַז דער „דאָזאָר בוזשניטשי" האָט נישט געוואוסט, וואָס צו ענטפערען: גוטס אויף חסידים האָט ער נישט געוואָלט שרייבען און שלעכטס האָט ער מורא געהאַט צו שרייבען. און עס האָט שוין געהאַלטען דערביי, אַז די רעגירונג זאָל אַרויסגעבען אַ שטרענגען בעפעהל צו פערמאַכען אַלע חסידים-שטיבלעך אין פּוילען און צו פערברענען אַלע חסידישע ספרים.

דערפון האָט זיך אָבער דערוואוסט דער „חידושי הרי"ם" און ער האָט זייער גאַנצען פּלאַן צושטערט. קודם כל, האָט ער געפּועל'ט ביי זיין שווער, ר' משה חלפן, וועלכער איז געווען דער גרעסטער באַנקיר פון וואַרשע, ער זאָל געבען אַ גרויסע סומע געלד צו פיהרען דעם קאַמף מיט די מתנגדים. ער האָט אויך צוזויסען געגעבען תמר'ילען, דער פּרוי פון ר' שמואל זביטקאָווער, וועלכע איז געווען זעהר אַ קלוגע און אַ גרויסע אָנהענגערין פון חסידות. און נאָך אַ לאַנגער בעראַטונג האָט דער „חידושי הרי"ם" זיך געווענדעט צו דעם „נאַמיעסטניק" מיט דער ביטע, אַז ער זאָל דערווייל אָפּהאַלטען די גזירה געגען חסידות.

דער „נאַמיעסטניק" האָט דעם „חידושי הרי"ם" ערקלערט, אַז ער האַלט אָפּ דערווייל די גזירה, נאָר בתנאי, עס זאָל פאָרקומען אַן עפענטליכער ויכוח צווישען די חסידים און מתנגדים אין געגענוואַרט פון די רעגירונגס-לייט, און דאַן וועט די רעגירונג זיך קאָנען איבערצייגען, וועלכע פון זיי עס האָט רעכט.

דער „חידושי הרי"ם" האָט קיין אַנדער ברירה נישט געהאַט און האָט גענומען אויף זיך [illegible] איינגעהן.

װי מיר האַלטען אין דער װעלט

אַ סך־הכל פון דער יודישער עקאָנאָמישער לאַגע

פון יעקב לעשטשינסקי

מיר ברענגען דאָ אײניגע אױסצוגען פון אַ גרעסערער אַרבײט, װעלכע דער באַקאַנטער פובליציסט יעקב לעשטשינסקי האָט אָנגעשריבן װעגן דער יודישער עקאָנאָמישער לאַגע אין אונזער צײט.

דאָס װערק װעט אינגיכען אַרױסגעגעבן װערען אין פּאַריז דורך דער עקזעקוטיװע פון יודישן װעלט־קאָנגרעס.

די עקאָנאָמישע און פּאָליטישע ענטװיקלונג נאָך דער מלחמה האָט געשאַפן אין גאַנץ אײראָפּא גאָר נײע תנאים פאַרן יודענטום. די דאָזיגע תנאים זענען נישט נאָר נישט געװען גינסטיג פאַרן היסטאָרישן פּראָצעס פון דער געזונט־װערונג פון דער סאָציאַלער סטרוקטור, נאָר זײ האָבן אינגאַנצן חרוב געמאַכט די עקזיסטענץ־יסודות פון אַלע קלאַסן אינ׳ם יודענטום. עס לײדען הערבי סײ די אַרבײט־קלאַסן, סײ די נישט־אַרבײטער. דאָס יודישע בירגערטום איז געװאָרן אַ „לומפּען־בירגערטום" פּונקט װי דער יודישער פּראָלעטאַריאַט איז געװאָרן אַ „לומפּען־פּראָלעטאַריאַט", בעת װען בײ דאָס רוב פעלקער לײדען פון קריזיס דער עיקר די פּראָלעטאַרישע קלאַסן, װאָס זענען פּאָליטיש און פּראָפעסיאָנעל אָרגאַניזירט און זענען פאַרזאָרגט מיט אַן עקזיסטענץ מינימום מצד דער מלוכה, לײדען בײ די יודען קודם כל די גרױסע מאַסן מיטעלע און קלײנע בירגער װאָס זענען נישט אָרגאַניזירט און מיט קײן שום מינימום נישט פאַרזאָרגט, אױך די לאַגע פון יודישן פּראָלעטאַריאַט איז נישט צו פאַרגלײכן מיט דער לאַגע פון נישט־יודישן. דער יודישער איז אַ האַלב־װערקער־פּראָלעטאַריאַט און אין אַ סך לענדער קאָן ער נישט געניסן פון דער מלוכה־פאַרזיכערונג געגען אַרבײטסלאָזיגקײט.

אױך די פּראָלעטאַריזירונג פון די יודישע מאַסן האָט זיך אָנגעשטױסן אױף אומבעשרײבלעכע שװעריגקײטן: עס האָט זיך אַרױסגעװיזן אַז יודען האָבן לחלוטין נישט קײן צוטריט אין די מלוכהשע קאַנצעלאַריעס און אין די מלוכהשע אונטערנעמונגען: אַז אין די טרעסטען און קאָנצערנס האָט די יודישע אַרבײט כמעט קײן אָנװענדונג נישט.

דער פּראָצעס פון אַרױסשטױסן יודען האָט זיך אָנגעהױבן גלײך פאַר דעם אײנציגען עקאָנאָמישען קריזיס. אין פאַריאָר פון עקאָנאָמישער אױפלעבונג האָט ער זיך אַזױ נישט געשפּירט, — נאָר באַלד װי עס איז געקומען דער קריזיס װאָס האָט אומעטום אַרױסגערופן נאָר אַ שטאַרקערע אַרײנמישונג פון די רעגירונגס־אָרגאַנען אין װירטשאַפטליכען לעבען האָט די דאָזיגע אַרױסשטױסונג אָנגענומען מיטאַמאָל קאַטאַסטראָפאַלע פאָרמען. די אַרײנמישונג פון די רעגירונגען האָט נישט נאָר אָנגענומען בײ די יודען־אונטערנעהמער יענע איבערהאַנד װאָס עס האָט זײ געגעבן דער פרײער מאַרק און װאָס האָט צום טײל קאָמפּענסירט זײער פאַקטישע נישט־גלײכבערעכטיגונג, נאָר זי האָט געבראַכט דערצו, אַז אַלע יודען זענען אַרײנגעפאַלען אין אַן אױסנאַהמס־לאַגע. אַזױ למשל, האָט די טאַבאַק־מאָנאָפּאָל װאָס איז אײנגעפירט געװאָרן אין פּױלען, נישט נאָר געבראַכט דערצו אַז אין אַהער צװײ צענדליג יודישע פאַבריקאַנטען האָבן פאַרלאָזען זײערע גוטע געשעפטען װאָס דאָס האָט נאָך געװען אַ קלײנע צרה, נאָר עס זענען אַרױסגעװאָרפען געװאָרען אַלע יודישע אָנגעשטעלטע און אַרבײטער פון די טאַבאַק־פאַבריקען, עס האָבן פאַרלױרען זײער ברױט אַלע יודישע אַגענטען אױף אײנצוקױפען דעם טאַבאַק־דורװאַרג, אַלע יודישע טאַבאַק־הענדלער. מיט אײן װאָרט, אַ גאַנצע װירטשאַפט־צװײג װאָס יודען האָבן געשאַפען (נישט בלױז דער יודישער קאַפּיטאַל נאָר אױך די יודישע אַרבײט) און װאָס צענדליגער יאָהרען איז ער געבליבן כמעט אױסשליסליך אין זײערע הענד און האָט מפרנס געװען אַ סך טױזענטער משפּחות, איז אַרױסגעריסן געװאָרן פון יודישע הענד.

אין דײטשלאַנד איז די אױסשליסונג פון יודען פון אַלע געביטען פון װירטשאַפטס־לעבען געװאָרן די אָפיציעלע רעגירונגס־פּראָגראַם און זי װערט דורכגעפירט אין אַ ברײטער מאָס מיט דער הילף פונ׳ם רעגירונגס־אַפּאַראַט.

אין לעטלאַנד, ליטא און טשעכאָסלאָװאַקײ איז די עקאָנאָמישע פּאָליטיק פון דער רעגירונג נישט אַזױ בפירוש אַנטי־יודיש, נאָר אױך דאָרטען װערען יודען פאַקטיש נישט צוגעלאָזט צו מלוכה־דינסט. אָביעקטיװ װערט געשאַפען אַזאַ לאַגע, אַז אױך אין די דאָזיגע מלוכות װערט דער יודישער סוחר און אונטערנעהמער בעעװלה׳ט בײם אַרױסגעבן כל־ערלײ דערלױבענישען אױף אַרױספירען אָדער אַרײנפירען סחורות אָדער בײם אײנטײלען װאַלוטע וכדומה; יודישע אָנגעשטעלטע און אַרבײטער װערען אױסגעמיטען בײם אָננעהמען אױף שטעלעס אין די מאָנאָפּאָליזירטע אָדער פון דער מלוכה קאָנטראָלירטע װירטשאַפטס־צװײגען; אַלע יודישע קלאַסן װידער װערען בעעװלה׳ט בײם פונאַנדערטײלען שטײערען א. אַז. װ. נאָך טרױעריגער איז די לאַגע אין רומעניען און אין אונגאַרן.

רוסלאַנד און עסטרײך, די בײדע מלוכות, װאו עס האָבן געװאױנט אַכט מיליאָן יודען, זענען צופאַלען. די קלײנע מלוכות, װאָס האָבן זיך אױף זײער אָרט אױסגעבילדעט, פירען אַ שאָװיניסטישע פינאַנץ־עקאָנאָמישע פּאָליטיק, װאָס שטעלט יודען בדלות. די אינפלאַציע, װאָס האָט בדלות געשטעלט די מיטעלע קלאַסען, האָט בעזונדערס שטאַרק אָנגעריהרט דאָס יודענטום, װאָס אין איהם זענען די דאָזיגע קלאַסען בעזונדערס שטאַרק פאָרגעשטעלט. עס זענען גיך אױסגעװאַקסען פּראָטעסטיסטע און פאַר־מלוכה׳שאַפטליכע װירטשאַפטס־צװײגען, װאָס יודען האָבן צו זײ קײן צוטריט נישט. און צולעצט איז געקומען דער חורבן פון דײטשע יודענטום. אַט די אַלע געשעהענישען פון די לעצטע צעהנדליגער יאָהרען האָבן װידער אַמאָל אַרױסגעבראַכט בײ יודען אַ קלאַס „לופט־מענשען", װאָס איז אומבעשרײבליך אױסגעװאַקסען. הונדערטער, טױזענטער יודען פון די מיטעלע קלאַסען זענען דעקלאַסירט געװאָרען. הונדערטער טױזענטער בעלי־מלאכות און אַרבײטער זענען אַרױסגעװאָרפען געװאָרען אױף דער גאַס. אַ היבשער טײל פון די פאַרשטעהער פון די ליבעראַלע פּראָפעסיעס זענען געבליבן אָהן ברױט. דאָס יודענטום איז בדלות געשטעלט און צוטרײסעלט ביז׳ן גרונד. די עמיגראַציע, װאָס איז פאַר דער מלחמה געװען אַ ראַטונגס־פאַקטאָר פאַר מיליאָנען יודען און װאָס האָט געשפּילט אַזאַ גרױסע ראָלע אין דעם פּראָצעס פון דער געזונד־װערונג פון יודענטום האָט די לעצטע צעהן יאָהר אָנגעװאױרען כמעט איהר גאַנצען בעדײט.

דאָס יודישע פּראָבלעם איז אַ געװאַלדיג שװערער פּראָבלעם, װאָס נאָר אַ מלוכה קאָן זיך נעהמען פאַר איהר. די יודישע דעזאָרגאַניזירטע, צעװאָרפענע נאַציע, װאָס הענגט איבעראַל צװישען יאָ אַ נאַציע און נישט קײן נאַציע — איז נישט בכוח אַלײן אױסצוטראָגען דאָס יודישע פּראָבלעם. די רעגירונגען װידער פון יענע לענדער, װאו די יודישע מאַסען הונגערן און גײען אױס פון די כוחות, צאַפּלען זיך װי פיש אין נעץ און פאַלען אַרײן אין קױש — די דאָזיגע רעגירונגען, װאָס שטעלען די יודען פאָדערונגען װי צו פולע בירגער, לא די, װאָס זײ האַלטען נישט פאַר זײער חוב אָנצונעהמען עקסטראַ־מיטלען אױף צו ראַטעװען די דאָזיגע מאַסען פון הונגער־טױט, אױף צו שאַפען פאַר זײ עקזיסטענץ־קװעלען אױף אַן אָרט פון די פאַרלױרענע אָדער אָפּגענומענע, נאָר זײ האַלטען אַפילו נישט פאַר נױטיג אָפּצוהיטען די אַלגעמײנע געזעצען, װאָס זענען גאַראַנטירט פאַר יודען.

* * *

װאָס ברײטער און שאַרפער עס װערט די נױט פון די יודישע מאַסען, װאָס מעהר זי בעהמט אַן דעם כאַראַקטער פון אַ קאַטאַסטראָפע פון גאַנצע גרופּעס און קלאַסען, אַלץ קלאָרער װערט, אַז עס זענען צוטרײסעלט די עצם־יסודות פון דער עקזיסטענץ פונ׳ם יודענטום.

דער פערשטערטער שושן־פּורים...

אַ מעשה מיט אַ פרעמדע שלח־מנות

פון י. אַבערזשאַנעק

דער שענסטער יום־טוב, זאָג איך אײך, איז פּורים. פּורים איז דער יום־טוב פון יודישער נקמה. יודען זענען זיך נוקם אין דעם צורר היהודים, המן בן המדתא, און אַז אַ יוד איז זיך נוקם... גרעגערט ער... גױים שיסען מיט האַרמאַטען און יודען — גרעגערן!...

אָ. די יודישע נקמה איז אַ גרױזאַמע, אַבי־אומברחמנותדיגע, און קומט דער יום־טוב פון יודישער נקמה, פאַרזאַמלען מיר זיך אין דער שוהל, מיליענט די מגילה און הערמאַנט מען דעם נאָמען „המן" ברױזט אױף דער יודישער צאָרן. מיר עפענען אַ „קאַנאָנאַדע" די המן־קלאַפּערס געהען אין גאַנג, און זאָל ער װיסען, דער צורר־היהודים, אַז מיט יודען טאָר מען נישט אָנהײבן... און היות, װי איך בין בטבע אַ נוקם ונוטר, האָב איך ליב פּורים — דעם יום־טוב פון יודישער נקמה.

אַ חוץ דעם פּורים, האָב איך ליב די מגילה, ד.ה. די העלדען פון דער מגילה: כ׳האָב ליב אסתרן, די יודישע מלכה, װאָס האָט געהאַט פּרנסה בריוח, און האָט נישט געבלאָזען פון זיך. אַ יודישע קעניגין, װאָס האָט נישט געענדערט איהר נאָמען פון אסתר אױף עסטושאַ, אױף ערנאַ, עדזשאַ. און בײ דער לעצטער מיגוט האָט זי גערעדט מיט איהר שפּראַך, און האָט זיך נישט געשעהמט מיט איהר יודישען פעטער, מרדכי — אַ װאױלע יודענע געװען, אסתר!...

און אונזער מרדכי! אַ טײערער יודעל געװען, דער מרדכי! הגם ער איז געװען אַ קרוב למלכות, האָט ער נישט געװאָלט זײן קײן פּרעזעס פון דער קהלה, „אַ פּאָסעל נאַ סעים" און האָט נישט געשריגען: „יאַ יעסטעם!"...

און אחשורוש, דער מלך טפּש? אַ װאױל מלכ׳ל געװען דער טפּש! ער האָט נישט געװאוסט פון די אַלע דיפּלאָמאַטישע שטיק, האָט ליב געהאַט אַ כוסה און זײן יודיש װײב און האָט ער דעם אַנטיסעמיטישען מיניסטער געפּאַקט בײ אַ באָטשנע שטיקעל אַרבײט האָט ער איהם אױפגעהאַנגען אױסצוטריקענען...

און זרש איז אַ הונט? און דלפון האָט זײן געשמדט? און װיזתא? װען װיזתא זאָל הײנט לעבען; װאָלט ער זיכער געװען װיצע־קאַנצלער פון דײטשלאַנד...!

יאָ, פּורים איז אַ טײערער יום־טוב. אַ שעהנער יום־טוב, אַ יום־טוב פון יודישער נקמה.

נאָר אַזױ װי איך האָב ליב פּורים, אַזױ האָב איך פײנט דעם שושן־פּורים. קומט דער שושן־פּורים, ציטערט אױף מיר די הױט, און װײסט איהר, רבותי, פאַרװאָס? — צוליב אַ מעשה מיט אַ פרעמדען שלח־מנות. די מעשה מיט דעם פרעמדען שלח מנות איז װערט מ׳זאָל זי דערצעהלען און היות װי מיר האָבן הײנט שושן־פּורים, װעל איך אײך טאַקע די מעשה דערצעהלען פאַדראָבנע:

געװען איז עס מיט עטליכע יאָהר צוריק, װי געװעהנליך פּורים, האָב איך בעקומען צוגעשיקט שלח־מנות, און װי אַזױ מ׳שיקט שלח־מנות װײסט איהר דאָך: שיקט יענער צו פּאָמעראַנצען, שיקט מען אָפּ — ציטרינען, שיקט יענער צו אַ פלאַש כרמל װײן, שיקט מען צוריק אַ באַטשינקע ראָזשינקע־װײן, שיקט מען אײך צו אַ קויש מיט װײנטרױבען, שאָקאָלאַד און פרוכטען, שיקט מען צוריק אַ טעלער מיט געזאָלצענע אַרבעס און אַן אײנמאַרינירטע הערינג...

צום שלח־מנות לײגט מען בײ אַ קאַרטקעלע אַז דעם שלח־מנות האָט אײך געשיקט פלוני בן פלוני, און שיקט איהר צוריק, לײגט איהר אױך בײ אַ צעטעלע מיט אײער נאָמען און װינשט איהם אַ פרעהליכען פּורים — אַזױ שיקט מען שלח־מנות...

מאַכט זיך אַ מעשה, פּונקט בײ דער פּורים־סעודה, עפענט זיך די טיר, עס קומט אַרײן אַ „פּאָסלאַניעץ" מיט אַ רױט היטעל, מיט אַ גרױסען טאָרט אין דער האַנד.

— „טשי טו מיעשקאַ פּאַן פישיאָק" — האָט געפרעגט דער גױ מיט׳ן רױטען היטעל.

— „טאַק, טו מיעשקאַ פּאַן פישיאָק" — האָט מײן יודענע מיט שמחה געענטפערט, און דער גױ מיט׳ן רױטען היטעל האָט מײן װײב איבערגעגעבן דעם טאָרט, מײן יודענע האָט איהם געגעבן „נאַ פּיװקאָ" און אַדיאָזד!...

װער איז דער שלח מנות־שיקער? װער איז דער װיזתא, װאָס שיקט סתם אין דער װעלט אַרײן אַזאַ שעהנעם שאָקאָלאַדענעם טאָרט? פאַרװאָס האָט ער נישט מיטגעשיקט קײן צעטעלע?

אָבער װעמען אַרט דאָס? װאָס אַרט מיך, װער ס׳האָט געשיקט? גענוג, מיר האָבן אַ שאָקאָלאַדענעם טאָרט, און ליהודים היתה אורה!

ס׳איז געװען לעבעדיג און לוסטיג. מײן יודענע האָט זיך גענומען בעאַרבײטען דעם טאָרט. צוערשט האָט מען זיך גענומען צום שאָקאָלאַדענעם טורעם, און שפּעטער צום טאָרט־גופא. מײן יודענע האָט צעטײלט חלקים און חברה קלײנװאַרג האָט געלעקט די פינגער. איך אַלײן האָב געאַרבײט מיט אַלע באַקציין. כ׳האָב געכאַפּט אײן שטיק טאָרט נאָך צװײ מען און חי געלעבט! לאָמיך אױך װיסען דעם טעם פון אַ גוט שטיקעל טאָרט.

אָבער װער איז פאָרט דער שלח־מנות שיקער? װער קאָן דאָס זײן דער שוטה װאָס שיקט צו מיר אַזאַ כלי? אַ גאַנצען פּורים האָב איך געטראַכט און טראַכט און האָב נישט אױסגעטראַכט.

נאָר װי זאָגט אַ יוע־טעל? אַז ס׳איז אױפגעלײגט אַ צרה, קומט זי אין דער שטוב אַרײן, און טאָמער האָב איך געהאַט אַ פרעהליכען פּורים, האָב איך שױן דערפאַר געהאַט אַ פערשטערטען שושן־פּורים, און טאַקע צוליב דעם טאָרט — הערט אַ מעשה:

צומאָרגענס, פּורים, איך קום אַהײם, לײגט מײן יודענע פאַרבונדען דעם קאָפּ מיט אַ נאַסען האַנטוך און סטענקעט.

— װאָס איז געשעהן. פערעלע? האָב איך זי געפרעגט.

מײנע ענטפערט נישט און האַלט אין אײן סטענקען.

— װאָס איז מיט דיר געשעהן? האָסט אפשר געהאַט אַ באַפאַל אױף דער גאַל?

— שװײג! — האָט זי אַ געשרײ געטאָן. די גאַל זאָל דיר אַזױ פּלאַצען װי זי פּלאַצט מיר, גזלן! רוצח! שעהמען מעגסטו דיך אין דײן װײטען האַלז אַרײן!

— ביזט משוגע צי חסר־דעה? װאָס האָסטו דיך אָנגעעצט אױף מיר, װאָס?

— שװײג, זאָג איך דיר, דו אַלטער בעל־עבירהניק! קומען זאָל אױף דיר המנ׳ס מפּלה. טאַטע זיסער! — אַזױ האָט מײן יודענע געשריגען און אידער איך האָב מיך אומגעקוקט, האָט געגאָסען האָגלען מיט... טעלער, טעפּ, בעזשטען, ס׳גאַנצע יום טובדיגע געפעס און אַנדערע פאַרצעלאַן... איהר זעהט די העפּטען אױף מײן פּנים? דאָס איז טאַקע אַ זכר פון יענער שושן־פּורים׳דיגער קאַנאָנאַדע...

ערשט אין אָװענד װען איך בין געלעגען מיט אַ פאַרבאַנדאַזשירטען קאָפּ, האָב איך מיך דערװאוסט די סיבה פון מײן װײב׳ס משוגעת — הערט, װאָס ס׳איז געװען ::

שושן פּורים, װען איך בין נישט געװען אין דער הײם, האָט מײן יודענע געמאַכט אַ סיום אױפ׳ן טאָרט און שױן האַלטענדיג בײם רעפּטעל האָט זי אין טאָרט געפינען אַ ראָזע קאָנװערט, אַ בריף געשריבען מיט אַזאַ נוסח :

„מײן טײערער, ליבער הערמאַן!

מײן ליבע צו דיר איז אומבעשרײבליך, אַז דיר איז מײן לעבען קײן שישקע פולװער נישט װערט װען דו זאָלסט װיסען װי איך בענק נאָך דיר. איך לעב נאָר מיט דער אײנציגער האָפענונג אַז דו װעסט שלאָגען כפּרות מיט דײן אַלטער שקאַפע, און מיר װעלען אײביג זײן צוזאַמען.

פון מיר, דײן געליבטע סאָניע".

דערזעהענדיג דאָס בריװעלע איז מיר פינסטער געװאָרען פאַר די אױגען, װאָס פאַר אַ ליבע איז מיר מען דערלנגען? װער איז די סאָניע, װאָס איז אַזױ שטאַרק אין מיר פאַרליבט, אַז איך װײס נישט פון װאָס צו זאָגען.

— פערעלע, האָב איך פאַרזיכערט מײן װײב, כ׳זאָל אַזױ נישט װיסען פון קײן שום שלעכטס, װי איך װײס נישט פון קײן ליבעס. פון קײן סאָניעס. דאָס האָט מען מיר מסתמא אָנגעטאָן אױף טערקיש, אַ שונא מסתמא!

— מ׳װײסט שױן! אַלע זאָגט איהר אַזױ, אַז מען כאַפּט אײך בײ דער האַנט. בחנם שיקט מען נישט קײן שאָקאָלאַדענע טאָרטען?! װעמען דערצעהלסטו מעשיות װעמען?

איהר װילט װיסען דעם סוף? דער סוף איז געװען אַז דער שלח מנות איז נישט געװען צו מיר, דער גױ מיט׳ן רױטען היטעל האָט געהאַט אַ טעות, אין דעם זעלבען הױז װאױנט נאָך אַ יוד פישיאָק, און צום שלים מזל הײסט יענער אױך הערמאַן, און אַנשטאָט דעם טאָרט אָפּצוגעבען יענעם הערמאַן, האָט ער איהם אַרײנגעטראָגען צו מיר, און אַזױ אַרום האָב איך געהאַט אַ פערשטערטען שושן־פּורים... צוליב אַ פרעמדען שלח־מנות...!

נײַער פאָלקסבלאַט

דאס לאָדזער לעבען

נײַער פאָלקסבלאַט

פרײַטאָג 2 מאַרץ ט״ו אדר תרצ״ד

מעריב

זון-אויפגאַנג 6.21

זון-אונטערגאַנג 5.17

ליכט-צינדען: 4.59

באַאיוועט מענשען פעהל״ען נישט

איז גנבים האָבען וואָס אַמאָל נײַע „טריקען"

(2) נעכטן איז אויף באַוואַמיליסקא גאַס אַ־דורכגעגאַנגען אַ געוויסער הענעך ראָזענצווייג פון ספּאַצערנאַ 3. אויפ׳ן טראָטואַר האָט ער דער־זעהן אַ 5־זלאָטיגע מטבע, ער האָט זי אויפגעהויבן און איז אַריינגעלייגט אין טאַש.

מיט עטליכע מינוט שפּעטער זענען צו ראָ־זענצווייגן צוגעקומען 2 פּערזאָן, וועלכע האָבען ערקלערט, אַז זיי האָבען פערלוירן 5 זלאָטעס און מ׳האָט זיי אָנגעוויזן, אַז ראָזענצווייג האָט דאָס געלד אויפגעהויבן, ראָזענצווייג האָט צוגעשטעלט די פּעקלעך, וועלכע ער האָט געהאַט אין האַנד און געוואָלט אַרויסנעהמען פון טאַש די 5 זלאָטעס, כדי זיי אָפּצוגעבען.

די פערשוינען האָבען דאַן געכאַפּט די פּעקלעך און אַנטלאָפען, ראָזענצווייג האָט געמאַכט אַ גוואַלד און מ׳האָט די 2 גנבימלעך געכאַפּט, זיי הייסען: אהרן קאַלמאַנאָוויטש פון לוטאָמירסקא 9 און שמחה ב״ ... פון אַרושעטשבאַ 7. צו די אַלע גליקען האָט זיך דאַן אַרויסגעוויזן, אַז דער 5־זלאָטער איז אַ פאַלשער.

גרויסע אײַנברוכס גנבה

איז דער וואוינונג פון בוהלען

(2) נעכטן איז געפּאָליציי אין די אויספאָרשונגס אַפּטיילונג אײַנפאָרמירט געוואָרן וועגן אַ גרויסער איינברוכס־גנבה וואָס איז פאָרגעקומען אין דער וואוינונג פון יאַהאַנאַ בוהלע אויף ליטמאַנאָוויטשקע 136. די גנבים האָבען אַרויסגעגנבעט דאָרטן אויף אַ סומע פון קרוב 6000 זלאָטעס.

... דעקען די גנבים.

* * *

ביי אַגנעס שיידמאַן אויף גדאַנסקא 8 האָט מען פון דער וואוינונג צוגעגנבעט אַ פוטער פאַר 900 זלאָטעס.

* * *

ביי מענדעל וועקערמאַן, טאַלגא 5 האָט מען צוגעגנבעט גאַרן פאַר 500 זלאָטעס.

שרעקליכער פאַרפאַל אויף צמענטאַרנע־גאַס

4-יעהריג מיידעלע ווערט צוקוועטשט דורכ׳ן טראַמוואַי

(2) אויף עק 11 ליסטאָפּאַד און צמענטאַר־נע איז נעכטן געשעהן אַ שרעקליכער פאַל. די פרוי זוּשיצקאַ פון צמענטאַרנע 1 איז געגאַנגען שפּאַצירען מיט איהר 4 יעהריג מיידעלע רעגינאַ. אין אַ געוויסען מאָמענט האָט דאָס קינד געוואָלט אַריבערגעהען איבערן וועג. פּלוצלינג איז אָנגע־קומען דער טראַמוואַי נומער 3 און נישט קיקענ־דיג אויף אַלע בעמיהונגען פון קאָנדוקטאָר איינ־צוהאַלטען דעם טראַמוואַי פאַר דער קאַטאַסטראָפע, האָט זיך דאָס נישט איינגעגעבען, דאָס 4-יעהריגע מיידעל איז אַרונטער אונטער די רעדלעך און איז איינגאַנצען צוקוועטשט געוואָרען, דער דאָקטאָר פון פּאָגאָטאָוויע האָט נאָר געקענט פעסטשטעלען דעם טויט.

די מוטער פון קינד האָט בעקומען אַ נער־ווען-אַנפאַל, די פּאָגאָטאָוויע האָט איהר ערטיילט הילף.

אַ „גאַסטפרײַנדליכע" אויפנאַהמע

בלוטיג צושלאָגען אַ פרוי, וועלכע איז געקומען מבקר־חולה זיין איהר קינד

(2) די 32־יעהריגע דבורה קויפמאַן וואוינט אין סעפּאַראַציע מיט איהר מאַן. דאָס 4 יעהריגע קינד וואָס דבורה האָט געהאַט מיט איהר מאַן יצחק האָט דער מאַן מיטגענומען און האָט זיך בעזעצט אויף סאַסנאָווע 6. דאָס לויערט שוין אַ לאַנגע צייט, נעכטען האָט זיך די פרוי קויפמאַן דערוואוסט, אַז איהר מיידעלע איז שווער קראַנק, זי איז דעריבער אַוועק אויף סאַסנאָווע 6 כדי זיך צו דערוויסען וואָס איהר קינד מאַכט. דאָרט האָט זי אָבער געטראָפען אַ חורבן איהר מאַן יצחק אויך עמעס אַ פרעמדע פרוי און ביידע האָבען אָנגעהויבען צו בעלעגען די פרוי קויפמאַן מיט קלעפּ אַזוי אַהן רחמנות. אַז מ׳האָט צו איהר געמוזט אַרויסרופען די פּאָגאָטאָוויע, בעגעגנען דעם „גאַסטפריינדליכען" פּאָר איז צוגעשטעלט געוואָרען אַ פּראָטאָקאָל.

פּאָליטישער פּראָצעס

(2) אין קרייז געריכט איז נעכטען געמשפּט געוואָרען די 21־יעהריגע זעלדע זאַוואַדוקאַ פאַר קאָמוניסטישער טעטיגקייט, זי איז פערמשפּט געוואָרען אויף אַ יאָהר טורמע.

פאַר פּאָליטישער טעטיגקייט זענען נעכטען אויך געמשפּט געוואָרען דער 28־יעהריגער הענריק טשערווינסקי און 27־יעהריגער זיגמונט סאַמור. סאַמור איז פערמשפּט געוואָרען אויף אַ יאָהר טורמע, טשערווינסקי אויף 8 חדשים.

דערהרגעט געוואָרען

בעתן פאָהרען „אויף באַפער"

(אַ) אויף דער בריק פון טייך פּיליצאַ הינטער טאָמאַשאָוו בעת אַריבערפאָהרען פון צוג איז דערהרגעט געוואָרען דער 24־יעהריגער באָלעסלאַוו פּיאַסקאָווסקי, וועלכער איז געפאָהרען מיט דער באַהן אויף „באַפער".

אַ גײַסטיג־קראַנקע האָט שוּבן

איין די גאַסען

(אַ) נעכטען איז אויף פּילסודסקיעגאָ גאַס בע־גאַנגען אַ גייסטיג־קראַנקע און געהאַקט די שויבען פון יעדען שויפענסטער, זי האָט אַזוי אַרום אויסגע־האַקט 16 שויבען, די פּאָליציי האָט זי פערהאַלטען און אָפּגעפיהרט נאָך קאָכאַנובקאַ, זי הייסט אַלעקסאַנדראַ סירטעק.

געפינען אַ טויט־קינד

אין אַ ביאַלאַגישען פּילטער

(2) אין ביאַלאַגישען פּילטער אויף אַנדזשע־יעוואַ 32 האָט מען נעכטען געפינען אַ טויטיקער מײַדל פון אַ ביי־געבוירען מיידעלע.

דאָס טויטע קערפּערל איז אַריבערגעשיקט גע־וואָרען אין פּראָזעקטאָריום. די פּאָליציי זוכט די פער־ברעכערישע מוטער.

סענסאַציאָנעלע ...

אַ חיה אין מענשען־געשטאַלט

איז פערמשפּט געוואָרען אויף 3 יאָהר טורמע

(2) אויף דער בעשולדיגונגס־באַנק אין קרייז־געריכט איז נעכטען געזעסען דער 52־יעהריגער יצחק וואָלף ברענער, אַ בחור, פון פאַך אַ זייגער־מאַכער, וועלכער וואוינט אויף באַריטאָוויטשאַ 1. ברענער איז בעשולדיגט געוואָרען, אַז ער האָט פערגוואַלדיגט יונגע מיידלעך און זייז וואוינונג איז געווען מיט זיי מיאוסע זאַכען, דער פּראָצעס איז פאָרגעקומען ביי פערמאַכטע טירען. ברענער איז פער משפּט געוואָרען אויף 3 יאָהר טורמע.

—=:00:=—

XXV — XXV

גאַנץ לאָדז

גרייט זיך אויף דעם פייערליכען

קינסטלער־פּאַראַד

לכבוד דעם 25 יעהריגען מוזיקאַליש־ליטעראַרישען

יובילעאום פון

מ. קיפּניס

וואָס קומט פאָר מיטוואָך, דעם 7־טען מערץ ד. י. 8.45 אָוונט

אין זאַל פילהאַרמאָניע

עס נעהמען אָנטייל:

דער יוביליאַר מ. קיפּניס

די בעריהמטע יוד. פאָלקס־לידער־זינגערין

זמרה זעליגפעלד

גרויסער קינסטלערישער כאָר פון קינסטלערישען „הזמיר" געזאַנג־פעראיין אונטער דער לייטונג פון פּראָפ. י. זאַקס.

אויבערקאַנטאָר פון דער גרויסער טלאָמאַצקער סינאַגאָגע אין וואַרשאַ

משה קוסעוויצקי

גרויסער קינסטלערישער כאָר פון געזאַנג־פעראיין „שיר" אונטער דער דירעקציע פון פּראָפ. י. פייווישיס

ערשטער באַריטאָן פון דער וואַרש. אָפּערע

Eugenjusz MOSSAKOWSKI

בעקאַנטער אַרטיסט פון אַמעריק. יוד. ביהנעס

אירווינג־דזשייקאָבסאָן

ביים קלאַוויר:

Dyr. J. HIRSZFELD

oraz Dawidowicz - Lichtermanowa

קאָנצערטמייסטער פון וואַרש. פילהאַרמאָניע

Mieczysław FLIEDERBAUM

בילעטען פון 1.50 זל. שוין צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

Dr.

Wołkowyski

4 ציגעל־גאַס 4, טעל. 216-90

נעהמט אָן אין הויט־ און ווענערישע

קראַנקהייטען, מענער־שוואַכע

אויפנאַהם־שעה׳ן פון 8–1 מיטאָג און 5–9 אָוונט.

טאָג־נאָטיצען

פערלענגערען דעם עקסמיסיע־מאָראַטאָריום

אין אַ חודש אַרום, דעם 1 אַפּריל ענדיגט זיך דער ווינטער־מאָראַטאָריום פאַר לאָקאַטאָרן, וועלכע דאָס געריכט האָט אַרויסגעגעבען עקסמי־סיעס. די דאָזיגע עקסמיסיעס, וועלכע זענען דעם 1 נאָוועמבער אָפּגעהאַלטען געוואָרען לויט אַ פאַר־אָרדנונג פון מיניסטאָרען־ראַט, וועלען אין ריקווים אויסגעפיהרט ווערען פון 1. אַפּריל.

שוין אין פערגאַנגענעם יאָהר האָבען מיר שוין געהאַט אַ פאָרגעשמאַק וואָס עס האָט זיך אָפּגעטון מיט׳ן מאָמענט ווען דער מאָראַטאָריום האָט אויפגעהערט צו פונקציאָנירען. די ערגסטע נויט, וועלכע האָט זיך געפונען אין די קליינסטע קעלער און דאַך־וואוינונגען, איז געבליבען אָהן אַ דאַך איבערן קאָפּ. די ווירטסלייט האָבען אין זייער פולער מאָס אויסגענוצט זייער רעכט.

היינטיגעס יאָהר איז די לאַגע בעדייטענד ערגער.

פון פיל שטעט קומען אָן ידיעות וועגען פערנצהם פון דער עקסמיסיע־פּלאָג, אין לאָדז זענען אין גאַנג צעהן טויזענד פּראָצעסען וועגען עקסמיסיעס. 2000 עקסמיסיע־אורטיילען זענען אָפּ־געהאַלטען געוואָרען אַ דאַנק דעם וואוינונגס־מאָראַטאָריום, אין לובלין זענען אין גאַנג 7 טויזענד עקסמיסיע־פּראָצעסען און 1000 עקסמיסיעס זענען אָפּגעהאַלטען געוואָרען אַ דאַנק דעם מאָראַ־טאָריום, אין וואַרשאַ זענען פעראַן 10 טויזענד עקסמיסיע־אורטיילען, וועלכע וואַרטען אויסגעפיהרט צו ווערען.

ווער וועט זיך איצט פערנעמען מיט דער גרויסער צאָהל היימלאָזע אין אַרביטסלאָזע?

אַזוי לאַנג ווי ס׳איז נאָך צייט האָט מען אַ מאַכט פון וועגען אויסמיידען די עקסמיסיע־פּלאָג, אַזוי צו מאָביליזירען די מיטלען צו בעקעמפען דאָס אומגליק. ס׳מוז אויפגעהויבען ווערען אַן אַקציע, אַז דאָס וואוינונגס־מאָראַטאָריום זאָל ווייטער פערלענגערט ווערען. מיר האָבען נאָך איין חודש ביז דער צייט ווען די ווירטסלייט וועלען קענען אויספיהרען די עקסמיסיעס. ביז דער צייט דאַרפען די רעגירונגס־ספערען אָננעמען די געהע־ריגע דעצרעטען.

צו שפּעט וועט זיין צו רעדען וועגען דער דאָזיגער פּלאָג דעמאָלט, ווען הונדערטע פאַמיליעס וועלען ליגען אויף די הויפען, אין די טויערען, ווען קינדער וועלען ציטערען פאַר קעלט, ווען ס׳וועלען קומען צו זעלבסטמאָרדען, די געבראָכענע ציפערן רעדן פאַר זיך, צו דעם טאָר נישט קומען, די עקסמיסיע־מאָראַטאָריום מוז פערלענגערט ווערן.

ד.—

קלאַנג־קינאָ־טעאַטער

ZACHĘTA

זגערזשער 26

היינט און פאָלגענדע טעג!

גרויסער דאָפּעלטער שלאַגער־פּראָגראַם!

— I. —

אויף דער פרוי׳ס בעפעהל

דראַמע פון אַן אומגעוועהנליכער פרוי

אין דער הויפּט־ראָלע

POLA NEGRI

— II. —

אויסער׳ן פּראָגראַם:

„פּאַלאַץ אויף ראָדלען"

אין דער הויפּט־ראָל:

K. KRUCZKOWSKI

פאר אונזערע קינדער

וועכענטליכע ביילאגע פון „נייעם פאלקסבלאט"

א יודישער גזלן

(פון העברעאיש)

אַ רייכער יוד, וואס האט געפיהרט גרויסע מסחרים איז פאַראָרימט געוואָרען.

ער האט געפרובט אַלעס וואס באַר אויף דער וועלט, און נישט געקענט מפרנס זיין קיין ברויט פאַר זיין פרוי און קינדער.

נישט קענענדיג צוזעהן דעם צער פון זיין פאַמיליע, איז ער געקומען צום בעשלוס צו ווערען אַ גזלן. ער האט גענומען אַ מעסער און אַוועק אין וואַלד בערויבען די דורכגעהער.

דערווייל איז געוואָרען פאַרנאַכט, האט ער אָפּגעדאַווענט מנחה און עס איז איהם אַקעגענגעקומען אַ סוחר מיט אַ וואָגען, האט ער איהם אָפּגעשטעלט און געזאָגט:

— שלום עליכם.

יענער האט איהם געענטפערט:

— עליכם שלום.

זאָגט דער גזלן: „גיב מיר דיין געלט, איך בין אַ גזלן". בעט זיך דער סוחר און זאָגט:

— איך פאָהר היינט אין מאַרק קויפען סחורה. אויב דו וועסט ביי מיר צונעהמען דאָס געלד, וועלען מיין פרוי און קינדער שטאַרבען פון הונגער.

האט דער גזלן געזאָגט:

— אויב אַזוי גיב מיר דעם וואָגען מיט די פערד.

האט דער סוחר געענטפערט:

זאל איך געהן אין מאַרק צופוס? מיט וואס וועל איך פיהרען די סחורה?

איז שוין דער גזלן אין כעס געוואָרען און געזאָגט:

— גיב מיר דיין מאַנטעל!

זאָגט ווידער דער סוחר:

— וואס וועל איך טון ווינטער?

האט דער גזלן געזאָגט:

— גיב מיר אַ שמעק טאַבאַק...

ווען דער סוחר האט איהם דאָס געגעבען, האָבען זיי זיך ביידע צעשיידט אין גרעסטען פריידען.

מיכל גרעוויטש.

דער עק פון דעם פוקס

אַ מענש האט געכאַפּט אַ פוקס און האט געפרעגט ביי איהם: „ווער האט אויסגעלערנט די פוקסען, צו נאַרען מיט זייערע עקען די הינט?" דער פוקס האט געפרעגט: „וואס הייסט נאַרען? מיר נאַרען די הינט, מיר אַנטלויפען נאָר, וויפיל מיר האָבען כחות, פון זיי", דער מענש האט געזאָגט: „נײן, איהר נאַרט זיי מיט'ן עק, ווען די הינט יאָגען נאָך אייך און האַלטען שוין ביים כאַפּען אייך, גיט איהר אַ דרעה דעם עק אין איין זייט; דער הונט גיט זיך האַסטיג אַ לאָז נאָכ'ן עק, און איהר אַנטלויפט דערווייל אין דער צווייטער זייט". האט זיך דער פוקס צולאַכט און האט געזאָגט: „מיר טוען דאָס גאָר נישט, כדי אָפּצונאַרען די הינט, נאָר, ווייל מיר דאַרפען זיך אויסקערען: אַז דער הונט דעריאָגט אונז און מיר זעהען, אַז מיר קאָנען נישט אַנטלויפען מיט'ן גלייכען וועג, — פערקערען מיר זיך אין אַ זייט, און כדי צו קאָנען גאַנץ שנעל אַ קערעניש טון זיך אין אַ זייט דאַרפען מיר אַ מאַך טון מיט'ן עק אין דער צווייטער זייט", — פונקט ווי איהר טוט אַ מאַך מיט די הענד, בשעת איהר ווילט זיך אויסדרייען און מיטען לויפען. עס איז נישט אונזער איינפאַל; גאָט אַליין, בשעת ער האט אונז בעשאַפען, האט ער צוגעטראַכט, כדי די הינט זאָלען נישט פטרן אַלע פוקסען ביז אייבעס".

דער פורים'דיגער קאזאק

פון ישראל גובקין

פונקט צו דער מגילה,
איז געקומען אין שטעטעל
אַ קאָזאַק,
בעזונט ווי אַ מויער,
ס'היטעל אויף אַ זייט,
אַ ריגנעל אין אויער.
אין האַנד האט ער געהאַלטען
אַ נאַגייקע מיט בליי,
בעמאַרשירט און געזאַגגען
איינס, צווי, דריי.

געקומען איז ער גלייך,
אין שוהל אַריין.
געווען איז די שוהל,
מיט יודען פול.
אַ פחד איז געפאַלען
אויף זיי.
איז געוואָרען אַ געשריי,
אַ געוואַלד:
— אָט באַלד
וועט דער קאָזאַק אונז
אויסקוילען.

זאָגט דער קאָזאַק
מיט אַ געלעכטער
יודישע זיהן,
יודישע טעכטער,
כ'וועל נישט שלאָגען פון קיינע
כ'וועל אַ טרונק אַ קליינעם,
האָט מען איהם געגעבען
אַ יום־טוב'דיגע כוסע.
האָט מען איהם געגעבען
אַ יום־טוב'דיגע מוציא.
דאַנו נאָך אַ דאָס מיט אַ נאַש,
און אַ פאַרעריגען ווידיגען המן טאַש,
האט דער קאָזאַק געגעסען,
האט דער קאָזאַק געטרונקען.
געלויבט די יודען,
און אין שלאָף פערזונקען.

שטייען די יודען
און קלייבען בחת:
— אָט אַ קאָזאַק,
אָט אַ וואוילער,
בעגעסען, געטרונקען,
און פונקט ווי אַ חסיד,
אין שלאָף פערזונקען.
אָט אַ קאָזאַק,
אָט אַ וואוילער.
געהערט אַ מעשה?
אַ קאָזאַק,
און נישט קיין קוילער!

געלויבט גאָט, ברוך הוא,
האָבען דעמאָלט
אַלע יודישע קינדער
פאַר זייער גרויסע גנאָדען,
און די העריליכע וואונדער.
געלויבט און געפרייט זיך
געפּליעסקעט מיט די הענט.
געפאַלען זענען קוימענס,
געציטערט האָבען ווענט.

ציגען האָבען געשאָקעלט
פון שמחה די בערדלעך.
פון פרייד האָבען געהירזשעט
אין שטאַלען די פערדלעך.

די קעץ האָבען פערגעסען,
אַז זיי האָבען בעגעל,
און טאַנצען געגאַנגען
מיט הינט און מיט פייגעל...

ס'האָבען פיש אין די טייכען
פון שמחה געזונגען.
די זשאַבעס זענען שיער נישט,
אויף שטיקער צעשפרונגען.

וואס דאַרפט איהר מעהר? די בוימער
האָבען נישט געשוויגען.
געצויגען זיך, געהויבען,
ווי קינדער אין וויגען.

די קאָטשקעס מיט די הינער?
טוט בעסער נישט פרעגען.
די האָבען זיך פון קוועלען
געהאַלטען אין איין לייגען...

געווען האָט זיך,
פונקט ווי אַ בעטעל,
דאָס גאַנצע שטעטעל
פון בחת און פרייד.
טוט מיר טאַקע לייד,
וואס היינט איז פורים
און מאָרגען איז אויס,
און די גאַנצע מעשה,
לאָזט זיך אויס.

—

דער זילבערנער לייכטער

(בעאַרבייט לויט אַן ערצעהלונג)

ווייט, ווייט, שטעהט געשריבען פון די לאכט'יגע זיבען־שטראַהלען, דאָס אָרימע שטעטעל פון דעם יודישען קאַלאַניסט גדליה.

ס'איז געווען שבת. אין דער גאַנצער קאַלאָניע איז צוליב דעם רוהיגע געווען זעהר רוהיג. אויך ביי גדליה'ן אין שטוב האט מען בּאַלה דערקענט, אַז ס'איז שבת. דער טיש איז געווען צוגעדעקט מיט אַ קלאָרען ווייסען טישטוך, און אויף איהם זענען געשטאַנען אַלטע זילבערנע לייכטער, אין וועלכע גדליה'ס ווייב האט געכטען ביינאַכט געבענטשט איהרע ליכט.

גדליה האט זיך איינגעהילט אין זיין טלית, און געדאַווענט מיט דעם גאַנצען האַרצען.

ער האט אַפילו נישט בעמערקט ווען שכנים זוהן, וואס איז אַריינגעקומען און איהם געוואָלט שטערען זיין דאַווענען.

פלוצים האט זיך דערהערט דעם אָפענעם פענסטער אַריינגעריקט אַ האַנד פון אַ'אומבעקאַנטען מענשען און אַראָפּגעכאַפּט אַ לייכטער פון טיש און צו־ענטלאָפען.

גדליה האט דעמאָלט געהאַלטען אין מיטען דאַווענען און האט נישט געקענט איבעררייסען, און נאָכלויפען דעם גנב. ער האט נאָר אַ געשריי געטון: „ס'איז דאָך שבת, מען טאָר נישט גנב'ענען"... און גדליה האט האַרציג געוואָוועט, זיין פנים מיט דער לאַנגער באָרד זענען געווען איינגעהילט אין טלית, און באַלד ווי אַריינגעקומען זיין ווייב און דערוועהענדיג אַז עמעץ פערהלט אַ לייכטער פון טיש, האט זי אויסגעשריען:

— וואו ביסטו געווען? פאַרוואָס האסטו נישט אַכטונג געגעבען, מען זאל ביי אונז נישט גנב'ענען?..

גדליה האט לאַנגזאַם צונויפגעלעגט זיין טלית, און געזאָגט מיט אַ שטיל קול:

— וואָס האָב איך געקענט טאָן? איך וואָלט דאָך אַפילו צוליב דעם לייכטער דעם שבת נישט פערשטערען, געזאָגט, אַז איך האָב געשריען, אַז מען טאָר נישט גנב'ענען, און אַז ס'איז דערצו דאָך היינט שבת און ער האט מיך נישט געוואָלט הערען

— וואָס האָב איך געקענט טאָן אום שבת?!..

דער אריער-פאראגראף

ר. איזראעל

שפאנענדער ראמאן פון דער איצטיגער ווילדער צייט

49

דאָס פעטעל האט געפּריטשעט פאַר פרייד, זעהענדיג די פאַרשטעלונג אין דער גאַס, צוקוקענדיג ווי מען פיהרט דעם אומגליקליכען היינריך זאַקס, אַ פאַרשפּיגעלט, בעליידיגטען. די יודען אין שטעטעל האָבען זיך בעהאַלטען ווייסער איבער האט געקענט, אפשר נישט אַזויפיל צוליב מורא פאַר די משוגע־געוואָרענע יונגען, ווי פאַר חרפה צוליב די אומגעהויערע מאָראַלישע ליידען

שפּעטער האָבען די שטורעמטען געפיהרט זיינריכן איבער די גאַסען, ענדליך זענען זיי אויך אַנגעקומען אין דער גאַס, וואו ס'האט געוואוינט פריצי, העלען איז נאָך געווען ביי איהם אין דער וואוינונג, זי איז איצט געשלאָפען. נאָך איהרע שרעקליכע איבערלעבענישען און פעלוויך פון בעכי־טיגען טאָג ביי פעהמען, איז זי געווען האַלב ווי אין חלום, איהרע נערווען זענען געווען אַזוי צושרויפט, אַז זי האט זיך נאָך נישט געקענט מאַכען קיין קלאָר בילד פון דעם, וואס איז פאָרגעקומען; זי האט נישט געקענט צונויפשטעלען די פאַקטען אַזוי ווי זיי זענען פאָרגעקומען. פריצי האט זיך געהיט, אַז זי זאָל איבערמאַכען פערלוירען דעם זכרון, אַרויסרופען ביי איהר אַ דאָקטאָר האט ער נישט געוואָלט, כדי נישט צופיהרען צו פעראַכטען זיך, פריצי האט דערווייל בעזאָרגט העלען אַ'אומשולדיג עמיגעל צום שלאָף, דעמגעגענביג אַז אַנדי אַרום וואָס איהר בעקאַנט

ווערען, העלען איז געשלאָפען בעת פריצי האט דערהערט פון דער גאַס אַ גערודער", ער איז צוגעגאַנגען צום פענסטער און געזעהן אַ צונאַמענלויף פון המון, באַלד האט ער אויך געזעהן דאָס אַנקומען פון די שטורעם־לייט און אין זייער מיט נישט קיין אַנדערען ווי היינריך זאַקס מיט אַן אָנגעהאַנגענעם טאָוועל אויף דער ברוסט. פריצי האט זיך אָנגעשטרענגט כדי אַדורכצולייענען וואָס אויף דער טאָוועל איז געווען אויפגעשריבען, ער האט אָבער נישט בעוויזען, ווייל די „פּראָצעסיע" איז שנעל אַדורך. יעדענפאַלס האט פריצי פערשטאַנען, אַז דאָס זענען נישט קיין לויבעזאַנגען פאַר היינריכן, ער האט בעדוישט אַ מאַך געגעבען מיט דער האַנד און אַוועק פון פענסטער, פריצי האט שוין געהאַט איבערגעלייענט די היינטיגע צייטונגען און האט געשמייכעלט

— דאָס איז אַ כיטרע בעסטיע, דער דאָזיגער בעהמע, אין אַזאַ צושטאַנד, אין וועלכען ער האט זיך געפינען, האט ער נאָך געהאַט אַזויפיל אַריינטאַציע איינצופערימען אַזאַ שרעקליכען בלבול און ווער ווייס דאָס איהם אָפלייקענען? פריצי האט דאָך שוין אויסגעצייכענט געוואוסט, וועמ'ס'האט אַלפּיער בעהמע פערוואונדעט מיט דעם מעסער און דער ריבער האט ער זיך נאָך שנאַרקער געכאַפּט אויף דעם שוואַרצליכען אויפטו פון

דעם לייטענאַנט, פריצי האט געקוקט אויף דעם אַנזאָג אין די צייטונגען גענעהמען בלוטיגע נקמה פון אַלע יודען, וועלכע האָבען כלומרשט געגרינדעט אַ געהיימע טעראָריסטישע אָרגאַניזאַציע, אַזוי באַלד איז פון דעם ווען געמאַכט געוואָרען אַ צעבעטרא לע פראַגע נישט קיין לאַ־אַליע. געווען ווי מען שוין אַנהויבען צו זוכען די טעראָריסטישע אָרגאַ־ניזאַציע אין יעדע שטאָט פון דייטשלאַנד, נישט נאָר אין וואָלם. און דאָס פייניקען אומשולדיגע מענשען וועט אייבט בעקומען אַ ערעכטפערטיגונג, דאָס וועט נישט זיין קיין אָנהויב נאָר אַן ענטפער, אַ שוין געגעבען אָנפאַלען.

העלען האט זיך איבערגעוועקט

— ווי פיהלט איהר, מיין העלען?

— דער קאָפּ איז מיר אַזוי שווער, אַז מיר דוכט זיך, אַז ער איז אָנגעפילט מיט בליי

— ס'וועט האַראַבערגעהן, איהר האט געהאַט שווערע איבערלעבענישען וואָס האָבען געווירקט אויף אייערע נערווען, ליגט נאָך אַביסעל רוהיג, דאָס וועט אייך קיינער נישט שטערען ביז איהר וועט קומען צו זיך

— און וואָס וועט ווייטער זיין? וואָס וועט ווייטער זיין? האט העלען כסדר איבערגעחזרט

— העלען, זייט רוהיג, איך האָב נאָך מיין ענערגיע און ווילען נישט פערלוירען, איך האָב נאָך בשום אופן נישט דעזיגנירט פון דעם קאַמף, וועלכען איך האָב אונטערגענומען, איך וועל דעם קאַמף פיהרען אַזוי ריכטיג און אָהן אָפּשטעל

— וואָס מיינט איהר, פריצי, אַז איך האָב רעזיגנירט פון קאַמף? בשום אופן נישט, אויב איך האָב אַפילו בעהמען ערמאָרדעט, וועל איך זיך אויך נישט וועלען אַרויסדרעהען פון דער פעראַנטוואָרט־ליכקייט

— העלען, איהר דאַרפט דאָס גאַרנישט טון, ווייל בעהמע אַליין האט איך, שוין דעקלאַרירט

— דהיינו, וואָס מיינט איהר דערמיט

— קודם־כל קענט איהר זיין רוהיג, איהר האט בעהמען נישט דערהרגעט, ער לעבט און וועט שוין לעבען, ס'וועט אויס, אַז איהר זענט אַ קאָנפּער גזלן און צוויי יודען האָבען בעהמען אָנגעפאַלען און אַנדערע פערזאָגען אַלס די, וועלכע האָבען כלומרשט אויסגעפיהרט דעם אָנפאַל איבער איהם

— דאָס איז אַ פּחדן, האט העלען אויפגערעגט געזאָגט, ער האט מורא פאַר דער געריכטליכקייט, ער האט מורא אַז די גאַנצע געשיכטע זאָל נישט קומען אין דער עפענטליכקייט

— ער איז נישט נאָר קיין פּחדן, ער איז אויך אַן אויסוואורף, אַ איבערגעגאַנגענער פון ערגסטען מין

— דאָס ווייס איך אַליין שוין פון לאַנג, אָבער וואָס פאַר אַ חזירי האט ער שוין ווידער געמאַכט

— איהר קענט זיך דאָס אַפילו נישט פאָרשטעלען, ער האט ערקלערט פאַר דער פּאָליציי, אַז אויף איהם זענען אָנגעפאַלען צוויי יונגע יודען, וועלכע געהערען צו אַ געהיימער טעראָריסטישער אָרגאַניזאַציע וואָס די יודען האָבען געשאַפען, כדי נקמה צו נעהמען אין דעם דייטשען פאָלק

— דאָס איז דאָך שרעקליך, וואָס וועל איך טון צו וואָס צילט ער?..

ער ווייסט שוין גאַנץ גוט, ער האט זיין ציל אין זיינע צוועקען

— איך וועל איהם דעם דאָזיגען ציל אויפדעקען. פריצי, איך האָב בעשלאָסען צו געהן אין דער פּאָליציי און איבערגעבען די גאַנצע געשיכטע

— נאָר אָהן איילעניש, העלען, מירן זיך באַזאַרגען, די געשיכטע גוט איבערלעגען, ס'איז אפשר גלייכער פאַר אונז, וואָס בעהמע אַליין האט זיך געשטעלט אין אַזאַ לאַגע, מיר מוזען זעהן אויך האָבען מיט וועמען צו שאַנטאַזשירען, שאַנטאַזש איז נישט דער ערגסטער פאַל פון בעהמען אַליין...

(פאָרטזעצונג קומט)

גערשוני דער רעוואָלוציאָנער און דער מענטש

פון ש. ניגער

— 1. —

דער אַרבייטער־רינג אין ניו־יאָרק האָט אַרויסגע־געבען אַ גרויס, וויכטיג און אינטערעסאַנט בוך. דאָס גופא איז ווערט פערנאָטירט צו ווערען. עס פּאַסירט זעלטען, אַז אַן אַזעלכע פעראיין זאָל זיך פערגי־נען אַזוי גרויסען ליטעראַרישען אויפטו. דאָס בוך איז — וועגען גערשוני.

5 עס איז געוואָרען 25 יאָהר זינט גערשוני'ס טויט.

1 גערשוני איז געווען אַ פיהרער פון דער רוסי־שער פּאַרטיי סאָציאַליסטען־רעוואָלוציאָנערען. ער האָט איהר געהאָלפען פערווירקליכען דעם וויכטיג־סטען פּראַקטישען פונקט פון איהר פּראָגראַם און טאַקטיק — די אָרגאַניזירונג פון טעראָר קעגען דער צאַרישער רעגירונג.. איז זיין יאָהרצייט, זיין אָנ־דענק אפשר בלויז אַ רוסישע פּאַרטיי־אָנגעלעגענ־הייט? איז דאָס בוך וועגען איהם אפשר וויכטיג נאָר פאַר זיינע געוועזענע פּאַרטיי־חברים?

אָגב, איז עס אַרויס טאַקע אונטער דער רעד־אַקציע פון גערשוני'ס אַ רוסישען פּאַרטיי־חבר, וויק־טאָר טשערנאָוו. דאָס רוב אַנטיילנעהמער זענען אויך געוועזענע פיהרערס און טוערס פון די ס.ר. (אי. דאַ־ליעוו, יעקאַטערינאַ ברעשקאָווסקאַיאַ, מ. מ. ראָזענ־בוים, יעגאָר לאַזאַרעוו, דר. ח. זשיטלאָווסקי, נ. רו־סאַנאָוו, וו. זענזינאָוו), און בישט אומזיסט האָט מעֵ־דייערע אַלעמענס אַרטיקלען (אַ חוץ מ. ראָזענבוימס און דר. זשיטלאָווסקיס) ווי אויך גערשוני'ס אייגענע רעדעס, בריף און פּראָקלאַמאַציעס, געמוזט איבער־זעצען פון רוסיש... האָט עס אפשר נישט קיין אינטע־רעס און קיין ווערט פאַר דעם אַלגעמיין־יודישען לע־זער־עולם!?

כדי צו ענטפערען אויף דער פראַגע וויל איך שטעלען אויפ'ן יודישליכען שטיגער, נאָך אַ פראַגע: ווי קומט עס, וואָס אַ יודישען אָרגאַניזאַציע האָט צום אָנדענק פון גערשוני'ן אַרויסגעגעבען אַ זאַמלונג אַר־טיקלען, וואָס זענען געשריבען אי פון רוסען, אי פון יודען (די יודען זענען, אַ חוץ די דערמאָנטע מ. ראָזענבוים און דר. זשיטלאָווסקי — אב. קאַהאַן און אַלטער עפשטיין)?

דער תירוץ איז: גערשוני אַליין איז צו גלייכער צייט געווען אי אַ רוסישער, אי אַ יודישער מענש, אַ רוס איז ער געווען פּאָליטיש און שפּראַכליך־קולטו־רעל, אַ ייד — פּסיכאָלאָגיש (אויב עס לאָזט זיך מאַ־כען אַזאַ אונטערשייד). און סיי אין זיין יודישקייט, סיי אין זיין רוסישקייט, איז ער געווען מעהר ווי אַ פּאַרטיי־מענש. ער איז געווען איבער פון יענע טוּ־ערס, וואָס מעג זוי יענג זיין דאָס קריינעל, צו וועל־כען זיי געהערען, זענען זיי נישט קיין קריינעל־מענ־שען, אי די מאָטיווען, אי די רעזולטאַטען פון זיין טעטיגקייט האָבען איהם געמאַכט פאַר אַ נאַציאָנאַ־לער פיגור. און זיין נאָמען ווערט דערמאָנט סיי אין דער געשיכטע פון דער רוסישער פרייהייטס־בעווע־גונג, סיי אין דער יודישער געשיכטע.

ער וואָלט נישט געשפּילט נישט געקאָנט שפּי־לען זיין ראָליע אין דער רוסישער רעוואָלוציע, ווען ער זאָל נישט זיין קיין ייד, ער האָט עס ליין צו־געגעבען. אין דער רעדע, וואָס ער האָט געהאַלטען בעת זיין פּראָצעס, האָט ער זיך נישט בענוגענט מיט אויסמאָלען די אַלגעמיינע שוידערליכע לאַגע אין רוס־לאַנד, ער האָט דערמאָנט אויך „דאָס יודישע פאָלק, צו וועמען איך געהער".

„אַלע קלעפּ פון דעם איצטיגען רעזשים—האָט ער דערקלערט — פאַלען אויף איהם מיט אַ פער־צווייפאַלטער קראַפט", ער האָט אונז אַלעמען ,נישט נאָר זיין אייגענע גרופּע, רעפּרעזענטירט, ווען ער האָט אויסגעשריען .אַז „אויב די רעגירונג מיינט, אַז מיט איהרע בעוונדערע רדיפה'ס. אונטערדריקונ־גען און נגישה'ס אויף יודען וועט זי פון זיי אויס־אַרבייטען דאַנקבאַרע און הכנעה'דיגע אונטערטאַנען, האָט זי אַ ביטערען טעות!"

ביי אַן אַנדער געלעגענהייט האָט ער די פאַר־שטייער פון דער צאַרישער טיראַניע מיט אַן עכט־בנאַ־ציאָנאַלען שטאָלץ געוואָרפען אין פּנים: „איך בין אַ ייד! איהר און די אַלע, וואָס זענען געניגט באַריש אייך צו גלויבען, בעהויפּטען, אַז יודען זוכען צו אַנטלויפען פון געפאַהר, אַז צוליב זייער פחדנות מיי־דען זיי אויס די תליה, איז אָט ווען איהר קאָנען זעהן אַ מוסטער פון „יודישער פחדנות!" איהר זאָגט, אַז יודען קאָנען נאָר בונטעווען. וועט איהר זעהן, אַז זיי קאָנען אויך שטאַרבען!"

צו תייזען אַז יודען זענען נישט קיין פחדנים אַז זיי זענען פעהיג צו זיין קדושים און גבורים, ווען זיי קעמפען פאַר פרייהייט און גערעכטיגקייט — דאָס איז געווען איינער פון די מאָטיווען וואָס האָבען גע־טריבען און געהאָלפען גערשוני'ן צו זיין דאָס, וואָס ער איז געווען... דער אינפעריאָריטעט־קאָמפּלעקס איז אָפט אַ קוואַל פון גרויסע אויפטואונגען.

„אין זיין גייסטיגער קולטור איז גערשוני — שרייבט וויקטאָר טשערנאָוו — געווען דורכאויס אַ רוס, און ער איז געווען אַ טוער פון דער אַל־רוסי־שער רעוואָלוציאָנערער בעוועגונג.. אָבער לויט זיין אָפּשטאַם, לויט בלוט איז ער געווען אַ זוהן פון דער טראַגישסטער נאַציע אין דער וועלט — פון דער יודישער. און דאָס האָט ער קיינמאָל נישט פערגעסען" (ז. 58).

ווען ער האָט זיך צום ערשטען מאָל געטראָ־פען מיט דר. זשיטלאָווסקי'ן אין בערלין און ער האָט נאָך אַ לאַנגען שמועס וועגען אַלגעמיינע פּאַרטיי־ענינים זיך געזעגנט מיט איהם בעראַטען וועגען אַני־אויפרוף, וואָס אַ גרופּע ס. ר. האָט זיך געוואָלט ווענ־דען דערמיט ספּעציעל צו יודען, האָט ער געזאָגט:

„און איצטער ,חבר חיים, לאָמיר זיך מיישב זיין וועגען אַן'אונז בעהנטערען ענין .דאָ האָב איך..." (און ער האָט אַרויסגענומען דעם אויפרוף) (ז. 191).

בעת אַן'אַנדער בעגעגעניש האָט ער דר. זשיט־לאָווסקין געזאָגט:

„און וואָס איז שייך „אַלע יודישע כוחות דעם יודישען פאָלק" איז — וואַרט; לאָמיר נאָר אַראָפּוואַר־פען דעם צאַריזם, גיה איך אַריבער צו דיר, און מיר וועלען אַרבייטען אינאיינעם (ז. 199).

כ'פרעגט די דאָזיגע ציטאַטען נישט כדי צו בווייזען, אַז גערשוני איז געווען אַ „אונזעריגער" און אַז דערפאַר איז זיין אָנדענק אונז טייער, איך ווייז אַן אויף גערשוני'ס „יודישקייט" נאָר כדי צו פערצייכ־נען אַ פאַקט, דעם פאַקט אַז כאָטש ער איז געווען „אַ טוער פון דער אַלרוסישער רעוואָלוציאָנערער בעוועגונג" האָט ער דאָך טיף אין האַרצען געהערט צום יודישען פאָלק, פונקט אַזוי ווי ער איז נישט געווען בלויז אַ פאַרטיי־טוער, כאָטש זיין טעטיגקייט איז געווען אַ פאַרטיי־טעטיגקייט.

ער איז געווען מעהר ווי אַ פראָמינענטער רוסי־שער רעוואָלוציאָנער, מעהר ווי אַ שטאַלצער ייד און מעהר ווי אַ בעריהמטער פאַרטיי־טוער.

ער איז געווען אַן'אויסערגעוועהנליכער מענש.

און וואָס איך האָב געזוכט אין די אַלע עראָר־טערונגען וועגען גערשוני'ן און די אַלע ביאָגראַפישע און אויטאָביאָגראַפישע דאַטען, וועלכע געפינען זיך אין בוך, — איז אַ שליסעל צו דעם מענשען אין גערשוני'ן.

וואָס פאַר אַ סאָרט מענש איז געווען אָט דער שאַוולער יודישער אַפּטייקער, אָט דער מינסקער יודי־שער כעמיקער און פערשפּרייטער פון פאָלקס־בילדונג, וואָס פלוצלונג האָט דער מעכטיגער רוסישער צאַר אַזוי אָנגעהויבען מורא צו האָבען פאַר איהם, אַז ער האָט צוגעזאָגט „אַפּצוגילטען" יענעם, וואָס וועט איהם אַרעסטירען?

מ. מ. ראָזענבוים דערצעהלט, אַז עס איז געווען „אַ יונגער מאַן פון מיטלען וואוקס, מיט אַ הויכען שטערען, פון אונטער וועלכען ס'האָבען געקוקט אויף מיר אַ פּאָר קלוגע, דורכדרינגענדיגע אויגען פול מיט שטאַלענער ענערגיע" (ז. 158).

גוט. אָבער וואָס האָט ער דאָך מיט זיך פאָר־געשטעלט, וואָס פאַר אַ דעמאָנישער אָדער העלדי־שער כוח איז אין איהם געלעגען, וואָס „ווען מ'האָט זיך דערוואוסט אַז דער אַרעסט איז געלונגען, האָבען זיך די בעאַמטע פון „אָכראַנקע" מיט די טוערס פון דער פּראָקוראַטור געוואָרפען איינער דעם אַנדערען אויפ'ן האַלז און זיך געקושט" (וו. טשערנאָוו, (ז.10)?

—:o:—

דעם לעבען ענטקעגען...

אַ קאַפּיטעל פון ראָמאַן „אויף פעלדער" פון יודישער קאָלאָניזאַציע אין ראַטענפערבאַנד

פון פּרץ הירשביין

אין האַרטען, קאַלטען גלייזער, איז געלעגען דער טונקעלער סטעפּ, אַ באַטרושעטער מיט שניי, וואו ווינטער־זריעה האָט אַרויסגעשיקט איהר גרין פון דער ערד אַרויס, איז דער שניי געווען אַ מאָ־גערער, אָבער וואַרימער צודעק, פון וואַנען גרינע גראָז־שפּיצען האָבען אַרויסגעשטעקט און געצער־טערט פון מזרח־צפון־ווינט, וואָס האָט געבלאָזען און געבראַכט די בשורה פון גרעסערע קעלטען און זאַ־ווערוכעס.

געווען אַרום צוועלף פאַר האַלבען טאָג, מילכיג־ווייס איז דער הימעל געוואָרען פערהאַנגען; די זון האָט זיך איינגעצאַנגען נישט בעוויזען, פונדעסטוועגען ווען לאַנע איז אַריין אין שטאַל, איז איהר איצט געווען טונקעל פאַר די אויגען, ביז זי האָט אָנגעהויבען אָפּצושיידען פערד פון קיה. צוויי פערד און צוויי קיה האָבען מיט זייער לעבען אָנגעוואַרעמט די שטאַל. אין שטאַל האָט געשמעקט מיט מיסט און שווייסיגער פעל. די צוויי פערד, כאָטש זיי זענען גע־שטאַנען ווייטער ביים זאַנט, האָבען אָפּגעווענדעט די קעפּ און מיט אָנגעצונדענע אויגען געקוקט צו לאַנען, די קיה זענען ביידע געלעגען אין שטרוי ;; שווער געלעגען און שווער געאָטעמט. ביידע קיה, סיי די שוואַרצע, און סיי די ראַבע, ווייס־און־שוואַרץ — ביידע זענען געווען קעלביג. קענטיג געווען אין זייער פערטראַכטקייט, אַז די מענשען־וועלט געהט זיי נישט אָן ;ביידע קיה זענען געווען פערטיפט אין זיך אַליין; האָבען זיך צוגעהערט צו דער טיפענישׁ אין די אייגענע געדערים.

לאַנע האָט זיך אַראָפּגעלאָזען לעבען דער ראַ־בער קוה, וואָס איז נעהנטער צו איהר געלעגען מעהר אויף דער רעכטער זייט, און בעטראַכט די אויפגע־הויבענע ליבקע שוואַרצע זייט, וואָס איז געווען איבער־שניטען מיט אַ ווייסען, ברייט־אויסגעבויגענעם פלעק לאַנען האָט אויסגעוויזען אַז דאָרט וואו די פעל איז ווייס, טוט אַלע מאָל אַ ציטער, — וואָס געהער זיך נישט אָן מיט דער בהמה'ס שווערען אָטעמען; האָט זי צוגעלייגט אַן'אויער צום ווייסען פלעק און געהערט... עס האָט דורך דער האָריגער פעל געזייזעלט אַ וואַ־רעמקייט צו לאַנען אין אויער אַריין און זי האָט בפירוש פערנומען דעם ציטער פון אַן'אַנדער לעבען אונטער דער פעל. דער־באַכ'עם איז לאַנע מיט דער האַנד אַריין צווישען דער ראַבער'ס פיס און איטער און געפיהלט די וואַרעמקייט און דאָס לעבען, וואָס איז בעהאַלטען אינעווייניג; און וואָס האָט פערנו־מען די מילך אין זיך... שוין מעהר ווי אַ חודש, ווי די ראַבע האָט זיך פערלאָזען און קיין מילך נישט געגעבען.

איז לאַנען אויפ'ן זינען געקומען ביילקע, וואָס איז אַזוי אומגעריכט געוואָרען אויס יונגערע שוועס־טער אויף איהר אייגענע אחריות שותפות געמאַכט מיט בערעס יונגערען ברודער, מיט בחומען, איהם זיך אַוועקגעגעבען ווי אַ ציטיגע פרוכט, און מיט אַ שפּראַצונג פון יונג לעבען אין איהר לייב, איז זי מיט נחומען אַוועק קיין כאַרקאָוו, זי, לאַנע אַליין, האָט די ביידע אַ גאַנצע נאַכט געפיהרט פון אייגענעם דאָרף; זי, ווי אַן'עלטערע און באַאַרנטע, אַ דערפאַ רענע און מיט אחריות פאַרן לעבען האָט עס געגוּ־מען אויף זיך צו,טון. איצטער איז זי אַליין מיט בער־רען ברוגז, כאָטש מען האָט זיך נישט געקריגט, איצטער קוקט אויף איהר בערע ווי אויף איינער, וואָס האָט איהם אָפּגעטון דעם גרעסטען צולהכעיס.

די ראַבע קוה האָט אַ טיפען זיפץ געטון; טיף אַר־ינגעצויגען די לופט אין זיך ;די ליבקע זייט האָט זיך הויך אויפגעהויבען און לאַנע האָט מיט זיכער־קייט בעמערקט ווי דאָרט, וואו די פעל איז ווייס, האָט זיך אַ בעוונדערע'הויב געטון — ממש זי האָט געהערט אַן'איבערגעבראַכטען קלאַפּ אין דער ראַבערס לינקער וואַנט פון בויך.

און ווידער איז פאַר איהר דמיון אויפגעקומען איהר יונגערע שוועסטער, וואָס נאָך דעם, ווי זי האָט איהר סוד אַרויסגעגעבען, איז זי אויך אַנטשווי־גען געוואָרען און אַ פּערטאַיעטקייט האָט זיך אַריינ־געקליבען אין איהרע בליקען. לאַנע טוט אַ שמייכעל; זי דערמאָנט זיך ווי ,ערנסט דער יונגער בחום איז גע־וואָרען; ווי מיט אַמאָל איז ער גאָר געוואָרען אַ דע־וואַקסענער, פול מיט אחריות צו איהר יונגערער שוועסטער; פול מיט בעהאַלטענע גאווה צוליב דעם וואָס ער איז דער מאַן פון אַ פרוי, וואָס ער האָט ליב, און פאַטער פון אַ ביי לעבען, וואָס ער ראָט זעט־פלאַנצט אין איהר יונגען לייב. די ראַבע קוה וואָלט געוויס בעמערקט ווי דאָס בלוט איז געקומען לאַנען אין פּנים אַריין; נאָר די ראַבע האָט נאָכאַמאָל אַ זיפץ געטון און צו לאַנען די אויגען נישט געווענדט.

וואָס פאַר אַ בוהאַי עס האָט דער ראַבער בע־שאַנקען מיט זיין כוח און געמאַכט די ראַבע זאָל איצט אַזוי רוהיג ליגען און זיך צוהער'ען צו איהר אינגעווייד, — דאָס ווייסט נישט לאַנע, — ווייל שוין אַ קעלביגע האָט מען זי געבראַכט אַהער. קלערט לאַנע אויף טשיקאַווקעס — וואָס פאַר אַ מאַשטש דאָס קעלבעל פון דער ראַבער וועט האָבען. נאָך אַ פּאָר חדשים וועט דער סוד אַנטפּלעקט ווערען. „יאָ. ביילקע און בחום — אַ יונגע און שעהנע פּאָר... גוט, וואָס ער האָט נישט שלום געמאַכט מיט זיין טאַטען, לייזער דעם שמיד, וואָס האָט איהם אויסגעפּאַטשט"... דאָס איז אַ מאַן... לאַנע האָט פון דעם אַ טראַכט געטון און זיך דערמאָנט ווי זי האָט איהר אייגענעם פאָטער מוחל געווען נאָך דעם ווי ער האָט איהר אויסגע־פּאַטשט. אפשר טאַקע דערפאַר האָט זי אונטערגע־האָלפען נחומען ער זאָל אַוועק פון דאָרף אויף צו להכעיס די קאָוואַלסקיס... „זומער־ציים וועלען זיי ביידע אַראָפּקומען, זי וועט דאָ געבוירען דאָס קינד — וועלען זיי ביידע זיין ביי אונז און שטוב... נחום וועט זיך אַוודאי נישט וועלען אומקוקען אויף די זיי־ניגע; עס וועט צוקומען אַ מאַן אין שטוב"... דאָס טראַכט ווייטער לאַנע און פיהלט דעם טעם פון זיסען בצחוק, אַן'אומקלאָרען בצחון איבער'איסיצען, וואָס טוט איהר אָן אַזוי פיל יסורים.

זי האָט דערהער'ט דאָס קלימפּערען און אָנקו־מען פון אַן'אויטאָמאָביל איבער'דעם גרודיגען, פער־פרוירענעם וועג. דער אויטאָמאָביל הער'ט זי, האָט זיך אָפּגעשטעלט פאַרן שטוב. עס האָט איהר אַזש אַ גע־הויבען קלאַפּען אין האַרצען.

„לערנער, דער אַגראָנאָם!... און איך בין פער־שלומפּערט".

זי איז אויפגעשטאַנען און אָנגעהויבען אַרומטאַ פּען איהר גוף און איהרע בגדים, זי איז גע'ווען איך פּאַטערס אַ גרויסען פּאַלטען. מאַנסבילישע שטיוועל אויף די פיס., און מיט אַ שווערער פּאַטשיילע אויף די אַקסלען און קאָפּ. „ווי בעוויזט מען זיך פאַר איהם?" — האָט זי אַ קלער געטון און האָט אַראָפּגעכאַפּט די פּאַטשיילע פון די אַקסלען — „כאָטש אין אַ שטי־קעל שפּיגעל אַ קוק טון; האָב נאָך היינט אַפילו דאָס פּנים נישט געוואַשען"...

האָט זי אויסגעשטרעקט פּאַרזיכטיג די האַנט איבער דער טיר, אָפּגעבראָכען פון סטרעכע אַ דיקען אייז־צאַפּען און מיט איהם אָנגעוואַרעמט דאָס פּנים האָט דאָס דאָס איז געפיהרט איבערן שטערן, אַרום די די אויגען. באַקען און אַרום האַלז. נישט קיין אייז האָט געקיהלט די הויט, נאָר גלייך ווי אַ פייער וואָלט אָנגעהויבען פּאַנאַנדערצוגליהען אונטער דער הויט. פון פּנים איז די וואַרימקייט אריבער צום האַרצן— אַזש איהר גאַנצע ברוסט האָט געגאַרט אָנגעריהרט צו ווערען פון דעם אייז־צאַפּען.

אַן'אויפגעמונטערטע האָט זי אַ טרייסעל געטון מיט איהר שוואַרץ־געקרויזטען קאָפּ און איז אַרויס פון שטאַל. לערנער האָט זיך נאָך גע'עסק'ט ביים אויטאָמאָביל.

— אַ גאַסט, אַ'גאַסט זענט איהר ביי אונז, חבר לערנער! דער פּראָסט האָט אייך געבראַכט אַהער, כאַ־כאַ־כאַ.

לאַנע האָט אָנגעכאַפּט לערנערס ביידע הענט, אַריינגעקוקט אין זיינע אויגען און נאָך אַמאָל אַ לאַך געטון איהם אין פּנים אַריין.

— גוט צו בעגעגענען אייך אַזאַ ,חברטע ברע־זער איך קום איצטער פון אַנ'ערד־חלק, וואו די אַי־בערוינגזעהער האָבען צו מיר אויסגעלאָזען אַלע ביינע חלומות, הלמאַי איך קרים איז ווינטער... אייך, הפּנים, האָט דער ווינטער נישט איבערגעשראָקען.

— וואָס האָט איהר אונז עפּעס גוטע נייעס צו דערצעהלען?

— גוטע נייעס; גוטע נייעס... מען לעבט און מען קוקט אַרויס צום פריהלינג. נאָר עס פעהלען אין די דערפער אַ סך חברטעס ווי איהר.

—איך דאַנק אייך זעהר... איהר וועט זיך ביי אונז דערוויסען אַ סך זאַכען וואָס וועלען אייך קיין פערגעניגען נישט פערשאַפען.

— כ'ווייס, מען האָט דעם חבר ברעזער אַרויס געוואָרפען אין „איספּאָלקאָם"... האָט געוואָלט אַהער אַריבערק'מען, נו, איז דער וועג קאַליע געוואָרען.

— איהר זעהט, ווי אונזער דערפעל האָט זיך אַר־ראָפּגעצויגען צו די'ערד? אמת, ס'ציהט די שטיבער צו דער ערד. דער שניי אויף די דעכער מאַכט זיי אויסזעהען נאָך נידעריגער...

— נו, וואָס הערט מען עפּעס ביי אייך? אויב איהר האָט חשק וועלען מיר צופאָהרען צו אייער עלטסטען.

לאַנע האָט אַ שמייכעל געטון און נישט געענט־פערט.

— וואָס מאַכט ער, אייער עלטסטער?

— איהר'ט איהם זעהן.

— קוקען אַלע אויס אַזוי מונטער, ווי איהר, חברטע ברעזער?

— כאַ־כאַ־כאַ ,חבר לערנער! ווי קאָנט איהר עס זאָגען? איך בין דאָך שוין אַ סאַמאַראָדנע פּויער־טע אין שטיוועל און... פאָהרט אַליין צו איהם און שפּעטער וועט איהר אַריבערקומען צו אונז טרינקען טיי.

— וואָס מאַכט די יונגערע שוועסטער?

— איז אַוועק קיין כאַרקאָוו... האָט חתונה גע־האָט מיט'ן יונגערען קאָוואַלסקי. —אפשר געדענקט איהר איהם?

— אַוועק קיין כאַרקאָוו?

— יאָ, כ'בין אַליין איצטער

—חתונה געהאַט און נישט געוואָלט בלייבען אויפ'ן ערד־חלק?

— אַ סך צו דערצעהלען... קומט דערוויל אַ־ריין צו אונז; דער טאַטע איז ערגעץ־וואו דאָ; מיר'ן טרינקען טיי...

— כ'האָב נישט קיין סך צייט; איך וויל זיך נאָך היינט אַריבערכאַפּען אין נאָך אַ פּאָר דערפער — ווייל בעוואָכט מיין ראַיאָן איידער איך פאָהר אַ־וועק קיין מאָסקווע.

— יאָ, חברטע ברעזער, ווינטער... די איינציגע צוויי חדשים, וואָס איך קריג.

— איהר לאָזט אונז איבער גאָר אַזוי

— ווינטער, סיי־ווי נישטאָ וואָס צו טון, די ערד איז געפרוירען, קיין שטיבער בויט מען נישט, קיין איבערוואַנדערער קומען נישט צו.

(סוף זונטאָג).

יהודה איש-קריות און שבתי-צבי

ווי אזוי איך האב זיי אויפגעפאסט אין מיינע ווערק

(פראגמענטן) • פון נתן ביסטריצקי

— 1 —

יהודה איש-קריות.

זיין געשטאלט פלעגט שטענדיג רייצן אונ־זער נייגיריגקייט.

אפילו דאס עוואנגעליום, וואס האט געוואלט איהם פארשטעלען אין א ליכט פון פעראכטונג, בכדי איהם צוצוטרעטען ווי שטויב — האט נישט דערגרייכט איהר ציל; אויך אין די ביכער פון עוואנגעליום ערשיינט יהודה איש-קריות, ווי א געשטאלט, וואס ווארפט אן אויף אונז אנ׳אימה און וועקט איבער נייגיריגקייט, פון צווישען די שורות ענטפלעקט זיך פאר אונז א וואנדערליכע געשטאלט, וועלכע קען זיך נישט אריינפאסען, מיט איהר שרעקלעכער ברוטאלקייט, אין א פארם פון א דורכ־שניטליכען, וואולגארען שיקזאל. די לאנדשאפט, אין וועלכער ס׳געפינט זיך איש-קריות, קען דאס עוואנגעליום נישט מבטל זיין. צווישען יהודה איש-קריות און ישוע פון נצרת שפירט זיך עפעס א מין מיסטישער צוזאמענבונד, פונקט ווי די בידע, וואס זענען אזוי ווייט איינער פון אנדערען, וואלטען זיך געפינען אונטער צייכען פון איין גורל, לייקענדיג אויפצוקלערען די ביכער פון עוואנגעליום קען מען אפט ארויסשפירען פון צווישען די שורות אז איש-קריות איז נעהנטער צו ישו׳ן מעהר פון אלע תלמידים, אפילו פון דעם בעליבטען תלמיד יוחנן, און דער פאנטאזיע פון דאס פאלק האט זיך אפגעשפיגעלט דאס געשטאלט פון יהודה איש-קריות אלס פערהאסטער און שפליטער סימבאל, אלס צייכען פון בגידה, די דיכטער אבער האבען געפרובט אויפצודעקען אין זיין פערזענליכקייט נישט דעם פריווימיטיווען סוד פון א פערברעכער, נאר דעם סוד פון א טראגעדיע. דאס רום פאעטישע שאפונגען אין דער וועלט-ליטעראטור, וועלכע בעהאנדלען די טעמע זכען און ווילען פער־שטיין די טראגעדיע פון יהודה איש-קריות און אפילו בערעכטיגען איהם דורך א מענשליכע בעלייכטונג פון זיינע מעשים. אנדערע שטעלען איהם, זעהר הויך, אלס מוסטער פון א גרויסען רעיון; מען געפינט אין איהם אויך דער יסוד פון קנאה: ישו איז א גאון, און דערבייער איז ער מיט אלץ, בעשאנקען געווארען פון דער נאטור, א מין „בחסד עליון"; אבער אויך יהודה איש-קריות שטרעבט צו גרויסע טאטען, נישט בעזיצענדיג אבער די מעגליכקייט פון א גאון, קומט ער אין א קאנפליקט מיט זיין רבין ישו.

אנדערע, ווידער, זוכען די פרוי; ישו און אויך יהודה האבען ליב איין פרוי, מרים מאגדאלענא, און פון דאנען בעהמט זיך דאס דער גרויסער קאמף צווישען ביידען. מען וויל אויך בעווייזען אז יהודה טרעט ארויס געגען דער גאנצקייט, שלימות פון ישו׳ן: ווען די וועלט איז פערדארבען, טאר דער יחיד נישט זיין פערפאלקאמט און ריין.

מיר שיינט, אז צו די אלע נוסחאות קען מען אויך צוגעבען א יודישען נוסח, ד.ה. מיר בעמיהען זיך צו פערשטיין דעם גורל-קאמף צווישען ישו׳ן און יהודה׳ן נישט דווקא פון „יודישען" שטאנדפונקט, נאר אלס טראגעדיע פון אונזער מהות.

איש-קריות איז אנ׳עכטער יוד: ד.ה. א מענש וואס האסט זיך אליין. טאקע צוליב דעם אפשר זוכט ער, אפטמאל אומבעוואוסטזיניג, דעם אנדערען יודען, וואס האט זיך ליב מיט יענער דערהויבענער אביעקטיווער ליבע, אין וועלכער ס׳שפיגעלט זיך, אפ די ליבע צו דער וועלט, ווי זי איז, יהודה געפינט נישט דעם וועמען ער זוכט. עס טרעפט אין גאנץ יהודה׳ן לעהרער, וואס פערשפרייטען פעשידענע תורות; אבער ער דערשפירט גלייך די פאלשקייט זייערע. זיי פרעדיגען ליבע, ווייל זיי האסען זיך, ווייל הינטער זייער בעוואוסטזיין שפירען זיי נישט-פולקאמענהייט פון זייער מהות. און אט טרעפט ער זיך אין גליל מיט א יודען, וואס איז אינגאנצען הארמאניש מיט זיך, ס׳הייסט, מיט דער וועלט. פאר דעם יודען איז שוין אנגעקומען די גאולה. ער פיהרט שוין נישט מעהר קיין קאמף. ער איז געקומען אין נאמען פון פראכט. ער איז פטור פון יעטווידער יאך, פון יעדער מצווה. ער ווייס נישט וואס דאס איז חול. ער איז שבת און אלץ ארום איז שבת און זיין עצם זיין קינדיגט אן דעם שבת-שבתון פארן מענש און וועלט, יהודה איש-קריות. דער יוד פון מצוות פון קאמף און קריג אין דער וועלט ווערט איבערראשט פון דער בעגעגעניש מיט דעם צווייטען יודען, יועל כער האט פאר זיך געמאכט שבת און אויסגעזון זיך פון זיין יודישען גורל.

באלד דערשפירט ער דעם גורל, וואס האט איהם געבונדען מיט דעם צווייטען, וואס איז אזוי נישט ענהליך צו איהם. ער שפירט, אז באר ער האט זיין גאנצען לעבען געטרוימט אין דער שטיל וועגען א ביישפיל יודען, וועלכע זאל שלום מאכען מיט דער וועלט, און פון דאנען שטאמט דער מיסטישער בונד זיינער מיט ישו׳ן, און דערפון הויבט זיך עס אן דער קאמף.

איש-קריות, דער יודען-סימבאל, ווייס אז ס׳איז פאראן א גורל-באנד צווישען דאס יודישע פאלק און זיין גאט. דאס איז דער בונד פאר דער פערזוויקלי-כונג פון דער גאולה. די דערלייזונג דארף אבער זיין א פולע, אהן שום קאמפראמיסען, אהן שום פאלש־קייט. האבען צוליב דעם דאס פאלק און גאט אוועק־געשטעלט פאר זיין פאלק אלס שטרענגען שומר דאס קליינע הארטע לאנד, וואס איהר לאנדשאפט, באטור און זון, ליבען נישט קיין בלומען און מאהנען נאר פירות. די אמת-לאנדשאפט פון דער לאנד איז בעררופען צו וואכען איבערן פאלק, עס זאל זיין פעסט און איבערגעבען זיין מיסיע. דאס פאלק ווידער האט אויפ געשטעלט פאר זיין גאט א שומר אין דער געשטאלט פון תורת-ישראל, א תורה, וואס פערהייליגט די וואר־כעדיגקייט, בעהעפט דעם מענשען מיט׳ן שבת דורך זעקס טעג פון ארבייט, שטעלט אויף פאר אלע 24 שעה פון מעת-לעת גאנצע תרי״ג שומרים פון מצוות און דורכגעפאסט מיט׳ן סוד פון הער היים-לאנדשאפט איז זי בערופען איינצוהאלטען דעם ביכעל אין די גרע נעצען פון אמת, און אט איצט היטען זיי זיך געצוועוויי־טיג: דער כביכול זאל נישט אויסרופען א פריצייטיגע גאולה פאר דער וועלט און דאס פאלק זאל נישט גלויבען אין א פאלשער ערלייזונג.

איש-קריות טראגט אין זיין בלוט דעם צייכען פון דעם שרעקליכען בונד, ווען איש-קריות דערזעהט די געשטאלט פון ישו׳ן דערשפירט ער גלייך דעם גרוי סען שקר, און צוזאמען מיט איהם אויך די גרויסע סכנה, איש-קריות ווייס, אז צוליב דער דערהויבענ קייט פון דעם יודישען יחיד, וועלכער איז ארויס פון כלל, קען קומען צו חורבן, פון גאנצען שטאט. און נישט באר א חורבן פארן שטאט אליין, דער חורבן איז עלול אפצושטעלען און האמעוועז די גאולה פון גאנ דער וועלט! נאר דאן, ווען דער יוד וועט פערוואנ דעלט ווערען אין א נייעם מענשען נישט אויסער, נאר אינערהאלב זיין שטאט, ערשט דאן וועט קומען די גרויסע פולקאמע וועלט-גאולה.

און דא הויבט זיך אן דער איבערוויגסטער קאמף אין איש-קריות, א שיקזאל-קאמף צווישען א בעליבטער געשטאלט, אנ׳אויסגעטרוימטע און לויף פון יאהרען און צווישען יענער, וועלכע האט זיך פריהצייטיג ענטפלעקט אין א צלם פון א בשר-ודם, און דערפאר מוז מען איהר פאר יעדען פרייז און מיט אלע מיטלען דערוויטערען. ער בעמיהט זיך אויסבע האלטען ישו׳ס בעצויבערנדע פראכט פון דער וועלט און איבערלאזען עס נאר פאר זיך אליין. אבער אלע זיינע פרובען בארען אפ. און בשעת ער ווערט גער וואויר אין דער לעצטער שעה, אז ישו, רעוואלוציאנעריג פון צו געווינען דאס יודישע פאלק דארף דער צור בער-קראפט פון זיין ענטפלעקונג, וואס בעשלאסן שטארבען און דורכ׳ן נייעם גלגול פון א היסטא־רישער לעגענדע קומען צום זיג, — הווייס שוין איש־קריות וואס צו טון! ער בעשליסט אוועקנעהמען פון ישו׳ן זיין לעצטען געוועהר, — דעם זיג דורכ׳ן טויט. ער אליין וועט אויסקלויבען פאר ישו׳ן דעם טויט. דאס וועט זיין א מיאוסער טויט פון א געהאנגע־נעם. גאטס קללה, א טויט פון א געקרייציגטען, וואס האט נישט קיין איבערבלייבעניש אין דער לעגענדע.

און דאן פערדראסט ער דעם מענשען, וואס איז פאר איהם טייערער פון אלץ, אפילו פון זיין איגע־נעם לעבען, און טוענדיג דאס, גייט ער אנטקעגען זיין גורל מיט אפענע אויגען. ווי אלע העלדען פון דער טראגעדיע. דער קוש — א סימן פון בגידה פאר אנדערע — איז דער טאט פון אמת, לויטן שיקזאל דער בונד פון אמת צווישען די ביידען. און יעצט איש-קריות זעגענט זיך מיט׳ן טרוים פון זיין לעבען וועלכען ער גיט אפ אויף פיין און שאנד אין די הענט פון המון, זעגענט ער זיך מיט איהם מיט דער גרויסער פראגע, און ווען וועלען מיר זיך טרעפען ישו? — ווען וועט אנקומען די שעה פון דער גאולה פאר׳ן יודישען פאלק, די עכטע גאולה, פון כלל, ווען כער וועט זיך בעגייען מיט דער הילף פון פראכט, און דאן וועט אויך ער, יהודה איש-קריות, אויסגעלייזט ווערען פון זיין יודישען יאך!

דער סמאראזש

[פון לעבענסשטייגער אויף אלטשטאט]

פון יוסף טורקאו

— 1 —

דער סמאלאזש דרייט זיך אויף דער קושעטקע, וויל א דרעמעל טון, ווייסט, אז ס׳איז שוין א שטיק נאך האלבען טאג; ער דארף שוין באמת זיין מיד פון דער גרויסער חמימה וואס שרפעט אינדרויסען און ברענט אראך די ציגעל-ווענט פון שטוב. ראצע איז נאך נישטא. מיט זיין מאטען מוח קען ער נישט משיג זיין פארוואס דאס איז אייגענטליך אזוי, מתמה וואס שאפט זיך אט-אזא בעציהונג, א גלייכ גילטיג פערהאלטען זיך פון ראצען צו איהם. און ווי ס׳וואלט איהם גארנישט אזוי שטארק געאגבגען און דעם האט ער דעם דאזיגען גע־אנק פערווארפען אן א זייט און גארנישט געטראכט מעהר וועגען ראצען: צוגעקוועטשט די אויגען, אפגעריאנט פון זיך א פליג און קען אלץ נישט א דרימל טון.

ראצע איז אוועק באלד אינדערפריה. באך נעכ טען אין אוועקגעגאנגען איז מען געקומען איהר אנזאגען, אז וועלוועל איז קראנק און באלד אינדערפריה איז זי אוועק צו ב׳איהם. צום זוהן, הער סמאלאזש קלערט וועגען דעם, וואס ס׳האט א שטייגער געקאנט געשעהן און פארוואס ראצע קעהרט זיך נישט אום אהיים. אי, שוין ווידער ראצע!... און איהם ווילט זיך נאך נישט גלויבען, אז ביי ראצען שפילט ער אין אמתן נישט אזא וויכטיגע ראל; נישט ווי א מאן ביי א ווייב, נאר צומאל נישט אזוי ווי וועלוועל, דער בילדערינגער, ברייט-פליייציגער און פעסט-געפויסטער זוהן פון ערשטען מאן אהרוען. אט-דער וועלוועל איז בילכער אוודאי ווי דאגהט אפשר נישט, אז ער. סענדער סמאלאזש, איז אליין אין די שטיפען.

הער סמאלאזש דרייט זיך אויף דער קושעטקע, איהם גייט שוין נישט אן דער הונגער וואס האט איהם ווי א ווארעם געגאגט ארום צווייטע, און זיין געוועהנליכען מיטאג-שעה. ער האט שוין פערוואר־פען אלע זיינע מחשבות וועגען די שטענדיגע געלד־עסקים זיינע, וועלכע ער דארף טאג-טעגליך דורכ־ברעכען און אלץ מיט זיין שוין מאטען און מידען, ווייס-גראען קאפ.

ער איז מיד.

פאר דער לעצטער צייט האט הער סמאלאזש זיך אנגעהויבען צו דערפיהלען פארן עלענדסטען באר־לעבאס אויף אלטשטאט. און מחמת זיין דאזיגען גע־פיהל ווערט איהם במילא אויך רעכט צו קלערען אז ראצע, דאס צווייטע ווייב זיינס, האט זיך מיט איהם שוין אפגעפערטיגט. זי טראכט שוין גארנישט וועגען איהר „ליבען סענדער", ווי ער האט ביי איהר געהייסען ביז ער האט איהר, ראצען, פערשריבען א חלק פון פערמעגען און דערפאר, יאהרעלאנג געהאט אויס צושטיין געברענטע צרות פון די קרובים און דער עיקר פון די אפגעציטערטע מענשעלעך, די קינדער, וואס דרייען זיך ארום דעם טאטענס עשירות, ווי ארום דער קראנקער מאמען אמאל, וועלכע איז געלע גען צובעט א צייט פון עטליכע יאהר און איז דער־דרהיקט געווארען פון דער חולאת איהרער.

דערנאך, ערשט נאך דער מאמענס פטירה, האבען די קינדער איהם, סענדערן, שטארק ליב געקריי־גען, נישט דערפאר, וואס זיי האבען געדענקט אן מאמענס עלטער, אז א ירושה ווארט — דאס אייגענע לעבן האט סענדער סמאלאזש גענומען באלד זוכען, ארומגישטערען מיט זיין שאפען מוח ארום די קינ־דער, וואס פלעגען ביי איהם זיצן, שרהלעס (אזוי האט זי געהייסען, זיין ערשט ווייב) טויט קלעפען זיך פעך. זיי האט געבונדען צו דער היים-שטוב דעם אלטען טאטענס אייגנטימקייט, דער עלנט, און זיי פלעגען זיך כמעט יעדען אוונט צונויפקלויבען ביי איהם, אין די הויכע גרויסע שטובען, פלעגען שמוע־סען, רעדען פעשלערנס און ווילען דעם אלטיטשער קען ביז אין דער שפעטער נאכט. און ביי סענדערן איז עס געווען אזוי ליב, אזוי אנגענעהם, אז ער האט אויפסביי זיך איינגעלעבט אין דער סביבה פון די קינדער, וועלכע זענען איהם, דאכט זיך פריהער גע־ווען אביסעל ווייטליך, און ער האט ווי דערשפירט, אז ס׳וועט איהם אפשר גארנישט אזוי שלעכט זיין... ווי לאנג דאס נאך? ער האט געחשבונט, ביי זיך און געקומען צו אנ׳אונטערשטער שורה: ער איז שוין איבער די ששים...

אין די חדרים סמאלאזש׳ס איז געווען גליוערנד שטיל. נישט קיין ווארט, נישט קיין תנועה, וואס זאל מרמור׳ן, אז ווי, אדער מורא פאר׳ן טויט, אפער אי, ווי אומעטום!

אבער אוונט-צייט, אז די קינדער זענען זיך צונויפגעקומען, איז דעם אלטען סענדער געווארען מונטערער, היימליכער, סיילמאל זענען זיי, די זיהן, באך געקומען מיט די יוסטע, פרייטליכע ווייבער זייערע, וואס האבען אויסגעזעהן אנטקעגען די אייגענע מאנען, ווי גרויסע ברייטצעוואקסענע און גוטערדי־גע פריצעטעס אויפ׳ן טאג ביי די צעלניק-קרע־מערלען.

אלע קינדער סענדערס זענען געראטען מיט זייער שמאלקייט און בלייבקייט אין איהם אליין, און די מאטקייט, די שוואכקייט האבען זיי בירושה פון דער קווארער און דארער מאמען עליה השלום.

ווען די קינדער פלעגען זיך צוריק אראפלאזען פון די טרעפען, פלעגט סענדער גארנישט טראכטען, באר אריינגיין אין דער פאטערשטער שטוב, בערוהיגט זיך איינהערען אין זיך דעפטשען אויף די שטיגען, און דאס ארויפשרייען פון די קינדער צום סטרוזש איב׳ם אויבער-שטיבעל אין דער אפיציגע:

— א-דא-אם!

— א-הא-מא-ווא!

דערנאך פלעגט ער פערנעהמען ווי דער גוי בורטשעט און הילכט אויף די פינסטערע שטייגער מיט זיינע הילצערנע שיך.

און דערנאך — גאך א סקריפ פון טויער.

שפעטער פלעגט ער נאך שטיין אביסעל איינמי־טען שטוב, אריינטראכטען זיך אין צעגליטען קנאפ פון גרויסען בליצער אונטער דער פארצעלייענער מילך-שיי, שטיין אביסעל צוגעשפארט צום פענ־סטערברעט, אויסטון זיך, איינציגוויז, בלייבען מיט אמאל אין דער בלעגדיגער, ווייסער אונטערוועש און אזוי פאמעליך, מיט זיין געוועהנליכער אלטקייט, זיך דערקלויבען צום בעט.

ערשט קען ער נישט איינשלאפען. דער גרויער קאפ ליגט אויפ׳ן קישען, קוקט שטאר אויפ׳ן סופיט, ווערט מיד און דרייט זיך ווידער און אויפסביי אויס דא אויף דער צווייטער זייט. און עס פויזעט איהם אין די געהירען ארום עפעס אזוינס, וואס בעשאנמרט היגט און צעשרויפט דאס געמיט. נאר צום מערסטען גייט איהם אן די שטוב; א ממרנעקייט ליגט איבער איהר, א שווערקייט, ווי וואלקענס איבערן וואסייר און ער דערמאנט זיך אן די קינדער, דעמאלט שפירט ער, אז אין די חדרים ביי איהם ליגט נישט קיין שווער קייט, נישט אזויבס וואס בעשווערט דאס געמיט, מאכט עס צומאל ביטער, באר אנ׳עצבות, א טרויעריג קייט ווי אין יודישע בתי-אבלים.

און סענדער סמאלאזש ווערט דאן אזוי טרויע־עריג, וויל אראפגיין טונקעלער מאכען דעם פלאם פון לאמפ, האט ער אבער עפעס מורא און ציהט זיך אונ טער דער אויבערדעק.

סענדער האט דערפילט, אז זיין שרהלע איז איהם אפגעשטארבען.

* * *

הער סמאלאזש איז ארויס פון שטוב.

די פארערשטע גלאז-טירען זענען מאט בער־פארבט. ער האט פערדרייט דעם שליסעל, אנגעהאנגען נאך א שלאס אן א פרעגט און איז געבליבען שטיין פארי טויער.

ס׳האט אנגערוקט פארנאכט, צוזאמען מיט׳ן גע דיכטען שטויב פון די אנפאהרענדיגע מעהל-וועגע־נער און דעם גריילצענדיגען געפילדער פון טראמוויי האט זיך געלייגט איבער אלץ א שווערע מידקייט און כ׳האט זיך געדאכט אז דער ראזעווער חלום אויף מערב ווערט דערדריקט אונטער דער דאזיגער משא.

הער סמאלאזש האט זיך ארומגעקוקט. ס׳האט אויסגעזעהן, ווי ער וואלט געזוכט נייגעריג: וואס הערט זיך אויף אלטשטאט? א גאנצען טאג איז ער דאך געזעסען אין שטוב, געווארפען זיך פון היץ, נישט געקענט זיך אנ׳ארט געפינען, געווארט אויף ראצען, און זי איז נאך נישטא.

אדאם, דער סטרוזש, האט זיך געשלאיעט, די הענט פערלייגט אויף היבטען און א כאפ-געטון א בליק אויפ׳ן פאן סמאלאזש, מיט וואס ער וואלט איהם אצינד געקענט דינען... אדאם גייט איצט אויך אזוי מידיקלעך, האכט זיך אזוי ווי אלץ אין די זומער־פארנאכטען אויף אלטשטאט. דאס אפגעשאטענע בלאע היטעל מיט׳ן לעדערנעם דאשיק איז אויף איהם א פערקאלעכטס, עס ליגט נישט גלייך אויף זיין גע צוויקטען קאפ, וואס איז תמיד פערטון, ווי געוועהנ־ליך ביי א פערפאלענעם שיכור, אפילו ווען ער איז ניכטער, ווארום באמת: שטענדיג ליגט ער אין דער שענק-שטוב ביי אלי-מרדכין און לאזט דארטען אי־בער די פאר גילדען פערדינסט. און ניכטערט ער זיך אויס, גייט ער ארום עפעס אזוי, פונקט ווי ער וואלט געווען פערטון און עס עסק׳ט זיך איהם אין די גע־הירן אזוי שווערליך, מיד.

הער סמאלאזש בעמערקט אדאמען, פרעגט איהם עפעס, אויף וואס אדאם ענטפערט אזוי זיס און הכ־נעהדיג, גלייך ער וואלט דעם „פאן" רעספעקטירט נישט פאר זיין הוי, וואס בעהערט שוין אייגענטליך נישט איהם — און אדאם ווייסט עס — נאר פאר זיין מאיעסטעטיש-גראען קאפ און באלד און פאר די בגי־דישע, געצוונטע קביטשלעך, אויפ׳ן שמאלען פנים און רויטען, הויכען האלז...

אויף אלטשטאט ראמט זיך, הער סמאלאזש קוקט מיט וואסערדיגע אויגען אויף אלץ און אין דעם מינדסטען אויפמערק, גלייך ער וואלט דאס יענץ אנ׳איבעריג מאל שוין געזעהען, צופיל ער דערקענט און וואס עס איז איהם שוין צופיל פער קראכען אין בויך אריין, עס פערדריסט סמאלאזש פארוואס איהם האט זיך פערגלוסט צו מוטער׳ן גראד דא אויף אלטשטאט, ביים סטאוו, אז לייט זאלען זיך ארום איהם אזויפיל ווימלען און ער זאל בלייבען מיט׳ן הויז אין ראג. אין מיטען גאס. און איצט איצט... סענדער סמאלאזש׳ס אומבעהאלפענקייט...

אויף די טרעפען פון יאשע ווייסעס געוועלב זיצן די פערד-הענדלער. ס׳איז זייער בירזשע. די זון אפגעברענטע, רויטע פנימער זייערע שניידען דורך פארנאסט-טונקעלקייט, ווי פייערדיגע לעבעדיגע קוילען. זיי אמפערן זיך, די פערד-הענדלער, שרייען זיך איבער אייבאנדער. און רייסען זיך, איינער מיט א ברייט רויט-צעצונדען בהמהש פנים זיין רוהיג, בנעימות׳דיג; ער גלעט דעם גראבען שטעקן מיט זיין הארטער פליישיגער האנט, ווי עס וואלט איהם הנאה געטון יעדעס טעמ-נפש. ער ווארפט יעדעס מאל אנ׳אויג, גיט א פערשייטען קוק די שרייער אין פנים אריין, גלייך ער וואלט בצחוק איהם געפרעגט: עס קרענקט דיך?... און בעטראכטענדיג בשתיקה די פערשטויבטע שטיוועלעס זיינע — אין די האמידען איז ער היבש געגאנגען, אין כאן געווען... ס׳איז זיין פרנסה... — וואפט ער ווידער וואליוונגערישען קוק יענעם אין די אויגען אריין ווערען דערפון אויפגערייצט עטליכע פון די פער לייט, און ס׳ווערט הימלען אויפ׳ן ראג. אלטשטאט לאזט זיך הערען...

סמאלאזש קוקט זיך באכאמאל ארום, און עס וואלט אויף איהם גארנישט קיין איינדרוק מאכט פערקוקט ער זיך אויף רעכטס און גאס ריין, זעהט ווי טאנדעטניקעס לויפען פארביי מ גרויסע פעק וואטע-פאלטענס אויף די פער-קרום פלייצעס, מאל פאר מאל בעטראכט ער איינעם וועלכען, מיט א מידען, פלאמיג, פערשוויצטען פ און ביים האלז צעכראסטעטען העמד באמבעלט איהם א ספינקע — און ער גייט לסוף צוריק אן אין שטוב אריין, א מידער לאזט ער שווער אראפ די פרענט פון די טירען און ער שניידט דורך דעם קעלען חלל מיט אנ׳אויפברומענדיגען „א-א"...

דאס שמאלע געשטאלט זיינס דערנעהנט צום פענסטער צעפראלט עס, לעהנט זיך אן מיט עלענבויגענס אן פענסטערברעט און קוקט-ארא גאס.

טראמווייען גליטשען זיך פארביי מיט ז רודישיגען קלינג-קלאנג, אומעץ און כשופן סמאלאזשן איב׳ם פארנאכטעדיגען, דערשפירט זיך ווייסט, אליין —' זעהט, אז ראצע קומט נאך ני הויבט אן איהם עפעס וואגען' — וואס נישט אי׳גם — און פערדריסען אין איבוועגס.

— וואס דארט האט געקאנט פארקומען?

און ער וויל פערשטיין, אז דער וועלוועל צעס זוהן, מוז אוודאי ערנסט קראנק זיין, און מאמע, קאן נאך נישט אוועק. בכן דארף ער גארנישט ביית זיין אויך אונטער.

א ליבעס-ערקלערונג
אויפן לאדזער שמייגער

ער: זאגען זי מיר, פאני גוטשע, איהבס מאמע האט מאקע אנשאייגען הויז ?
זי: אבער א הויז!
ער: זי האבען שוועסטערען ?
זי: ניין.
ער: ברידער ?
זי: ניין.
ער: א רייכען פעטער אין אמעריקא האבען זי אוודאי ?
זי: רייך ווי קורח.
ער: פאני גוטשע, איך בין אין איהן פערליבט איבער די אויערען!...

א נעבען-בעשעפטיגונג

— זאגען זי, מיר, גילהענע, וואס איז איהבס מאן ?
— אנ'אידיאט!
— כ'האב דאך געהערט אז ער איז א דעפוטאט ?
— דאס צווייטע איז זיינע א נעבען-בעשעפטיגונג.

פערענטפערט די קשיה

קינד: טאטעשי, אין קינא געהט א בילד „די חיה אין מענשען-געשטאלט", — וואס איז דאס אזוינס א חיה אין א מענשען-געשטאלט ?
פאטער: ווארט א מינוט, באלד וועט די מאמע שוין קומען באך געלד אויף א בייעם קאפעלוש און איך וועל איהר נישט געבען, וועט זי דיר די קשיא פערענטפערט ווערען.

דער סוף פון ליבע

זי (צו איהר געליבטען): איך מוז דיר ענטדעקען א סוד, אז מיין טאטע האלט כאטש א באנקראט.
ער: איך האב עס פאראויסגעזעהן, אז דיין טאטע וועט צושטערען אונזער ליבע.

זי ווייסט בעסער

מאן (צו דער פרוי); איך זאג דיר קיילע, אז קיין שום מאן א הונט מיר, וואלט מיט דיר נישט געקענט וואוינען.
ווייב: ביזט אנ'אידיאט! איך וועל דיר איבערצייגען, אז דו ווייסט נישט וואס דו רעדסט.

די שרעק פארן טויט
וואס טוט דער אלטער בחור ק.?

ער אלטער בחור ק. האט שטארק מורא ארויסצוגעהן די פעטריקאווער גאס. ער האט מורא מזאל איהם נישט איבערפאהרען.

אז ס'קומט איהם אויס ארורכצוגעהן דעם רוג פעטריקאווער און ציגעל-גאס טוט ער אן א שילדעל: „דעם טויטען קערפער בעט איך איבערצושיקען אין טהרה-הויז, מ'בעט אויך נישט צו קאנדאליירען".

שפריכווערטער

אז עס קומט פורים, פערגעסט מען אז אלע יסורים.

חנוכה און פורים, ווערען די ארימע לייט עשירים.

א גאנץ יאהר שיכור, און פורים ניכטער.

נישט אלע פורים טרעפט זיך א נס.

פורים זענען אלע שיכורים ניכטער.

פורים נאך דער סעודה איז אפילו קיין הונט נישט הונגעריג.

פורים דאנקט מען נישט.

אז מען האט אויף פורים יסורים איז אויף פסח חושך.

א שלעכטער פורים איז א גוטער שושן-פורים.

ווען אלע טעג זאל זיין דער נס פון פורים, וואס וואלטען יודען געהאט צו זארגען מיט זייערע טעכטער.

די אקושערקעס דראהט א געפאהר...
געשפרעך צווישען מאן און ווייב

פרוי: דו ווייסט, מענדעלע, ס'איז זעהר גוט, וואס פוילען האט געמאכט שלום מיט דייטשלאנד, ווען ס'וואלט אויסגעבראכען א מלחמה, וואלטען דאך די מענער אוועק אין דער מלחמה. טא פון וואנען וואלטען מיר גענומען נייע מענשען ?

מאן: נישט אלע געהען דאך אין דער מלחמה, אזעלכע ווי איך, למשל, בלייבען דאך אין דערהיים.

זי: ווען ס'וואלטען געבליבען בלויז אזעלכע ווי דו, וואלטען די אקושערקעס אויסגעגאנגען פון הונגער...

אנ'אינטערוויאו
מיט'ן וואזשני

יוד: פאניע באטשעלניקו, ווי געהען עפעס דא די געשעפטען ? וואס מאכט דער ה' דירעקטאר ? ס'געשעפט פטוויקעלט זיך ?

וואזשני: צו וואס דארפט איהר דאס וויסען ?

יוד: וואס הייסט, פארוואס ? איך האב דאך דעם געשעפט געגעבען א פאושיטשקע, מעג איך דאך וויסען ווי ס'געשעפט געהט...

דער קונדס

הומאר • סאטירע
צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק •
בייל‍אגע צום „נייעם פאלקסבלאט" נומער 53 — פרייטאג, דעם 2 מערץ 1934

געוואלד!

דער סעקוועסטראטאר געהט...

פּאָליטיק פון וואַר

אין דער פּאָליטיק איז נאָך אַלץ פּורים־דיג. וואַלפּוס טענהט אַז ער האָט נישט קיין געשעפטען מיט היטלערן. היטלער פּרעדיגט שלום, די דריי באַל־גאַרען זעגען שוין אין מאָסקווע, און פראַנקרייך רעדט מען נאָך וועגן סטאַוויסקין. מאַקדאָנאַלדן הערט מען גאָר נישט. בעלגיען האָט אַ נייעם קעניג, פּוילען האָט אַ געענדערטע קאָנסטיטוציע און קיין פּרנסה איז נאָך אַלץ נישטאָ.

עס איז נאָך פּורים־דיג אויס׳ן וועלטעל און מיר פּלאַמאַטען פּוהלען זיך אויך נאָך נישט ניכטער. אַ קלייניגקייט נאָך אַזעלכע ווינער און פּאַריזער רעוואָלוציעס!

וואָס הערט זיך אין אַמעריקאַ? האָט רוזוועלט נאָך אַפּעטיט אָפּצוגייסען אַ שטיק פון דאָלאַר?

מיר רעדען נאָך אַלץ נישט ניכטער. עס איז נאָך שושן פּורים !?

עסטרייך—אַנ׳אינטערנאַציאָנאַל לאַנד

— דו ווייסט וואָס איך וועל דיר זאָגען, אַז עסטרייך איז טאַקע אַנ׳אינטערנאַציאָנאַל לאַנד.

— ווי אַזוי?

— רעוואָלוציעס מאַכען די פּאָר איטאַליעניש אַלע. די סאָציאַליסטען האָבען טשעכיש געוועהר. האָט בירגער־קריג פיהרען זיי מיט דייטשער ברוטאַליטעט — אינטערנאַציאָנאַל!

אַ שאַד, וואָס נישט פערקערט!

געשפּרעך צווישען דייטשען פינאַנץ־מיניסטער מיט אמעריקאַנער פינאַנסיסטען

דער דייטשער פינאַנץ־מיניסטער ד״ר שאַכט, האָט געפיהרט אונטערהאַנדלונגען מיט אַמעריקאַנער פינאַנסיסטען וועגען אַ הלוואה.

ענטשולדיגט ה׳ מיניסטער, האָט איינער פון די פינאַנסיסטען געפרעגט שאַכט׳ן — וועלכער משוגענער וואָלט אייך היינט געוואָלט באָרגען געלד?

— פאַרוואָס? האָט געפרעגט שאַכט. האָבען מיר דען וועניג גאַראַנטיעס? מיר האָבען אַ סך אוצרות אין דר׳ערד, מיר האָבען אונזער פיהרער, היטלער,

— אַ שאַד, וואָס ס׳איז נישט פונקט פערקעהרט; ווען איהר וואָלט געהאַט דעם פיהרער אין דר׳ערד און די אוצרות אויף דער ערד, וואָלט פיל בעסער געווען, — האָט דער פינאַנסיסט געענטפערט.

די „אימפּרעזע" אין עסטרייך

ווער האָט זי איינגעאָרדענט

לויט די לעצטע ידיעות, איז די אַרבייטסלאָזיג־קייט נאָך די קאָמפּען געפאַלען מיט טויזענד מאַן.

ווי ס׳איז צו זעהן זענען די לעצטע געשעהענישען געווען אַנ׳אימפּרעזע פון הילף־קאָמיטעט פאַר אַרבייטסלאָזע.

משה בראָדערזאָן און דער יונגער דיכטער

צו משה בראָדערזאָנען איז געקומען אַ יונגער דיכטער און איהם פאָרגעלייענט אַ ליד.

— פאָלגט מיך, האָט בראָדערזאָן געזאָגט דעם יונגען. איהר וואָלט פיל גליכער געטון, ווען איהר בעהמט זיך צו אַ בכבודע פּרנסה.

שוין זייענדיג ביי דער טיר, האָט בראָדער־זאָן איהם געטרייסט

פונדעסטוועגען דאַרפט איהר זיך נישט איבער־נעהמען, מיר האָט מען אויך געזאָגט דאָס זעלבע, ווען איך האָב אָנגעשריבען דאָס ערשטע ליד.

אַזאַ קריזיס, נעבעך!

— וואָס טוט זיך מיט איהן? וואָס האָט איהנס טאַטער גענומען עפּעס אַ חתן — אַ קאַליקע?

— כ׳על איהן זאָגען דעם אמת. ס׳איז היינט אַזאַ קריזיס אויף מאַנספּערשוינען, אַז ביז מ׳בעקומט אַ האַלבען יונג, קריכען אויך די אויגען אַרויס פון קאָפּ.

דריי בל־אַנדע טעכטער

(אַ פּעקל צרות) ● פון ב. קאַוובער

דערציט זיך אַ ייד אויס זיין האַרץ:

— איך בין נישט מקנא ווי אַ זינדיגער טאַטע. האָבען איך וואָלט נישט געוויזיגט, וואָלט איך קיין טאַטע נישט געווען. איז מיר איין פּרוי, נישט פאַר איך געדאַכט, געשטאָרבען: בין איך אַן אַלמן, ווייי איז צו מיר! האָט זיך מיר אָפּגעשטעלט נאָך מיין פּרויס אויס דריי טעכטער, שעהנע, געזונטע מיידען, אַזוי ווי די דעמבעס.

אַלע זענען זיי בלאָנדע, און אַלע האָבען זיי בלויע אויגען, און אַלע האָבען זיי חן־גריבלעך אין די באַקען.

פערשטעהט זיך, אַז זיי האָבען אַ ים מיט בחורים און אַזוי ווי איך דערזעה, אַז צווישען די אַלע וועלען זיך אָפּשטעלען אַ דריי חתנים, איך זאָל די, די טעכטער, קענען חתונה מאַכען, אַרונטערפּטר׳ן מיינע פּלייצעס, טו איך צו צוליב און איך לאָז זיי איבער אַליין. זאָלען זיי זיך שטעלען אויפ׳ן קאָפּ!

גייה איך אַוועק אַהין צו שליסעל. וואוהין איך גייה — ווייס איך נישט; אין האָב נישט וואו צו גייהן, אין יודישען טעאַטער — שלאָף איך איין, און ביי מיטינגען — שלאָף איך אויך.

בלאָנקע איך זיך אַרום און די גאַסען, קוק אין די פענסטער, בעטראַכט די פּרייזען. אַמאָל טרעף איך זיך אַ בעקאַנטען אין גאַס, שטעה איך און רעד מיט איהם וועגען אַנדערע בעקאַנטע. געפין איך אויס, אַז אַנדערע טאַטעס זענען נאָך מעהר אויף צרות, ווי איך; צו זייערע טעכטער קומען אינגאַנצען נישט אַריין קיין יונגעלייט.

אט־אַזוי־אַ דרעה איך זיך אַרום אין די גאַסען ביז 11־12 אַ זייגער ביינאַכט און איך קום צוריק אַהיים. ערשט — ביי מיר איז נאָך פרעהליך. דאָס הויז איז נישט צו דערקענען; אַנגעראַוכערט, בע־כערס פול מיט אַש. מיט שטיקלעך פּאַפּיר, מיט שווע־בעלעך; די קישעלעך ליגען אויף דער ערד, די טע־צעלעך זענען פול מיט שאַלעכטס פון ניס, מיט פּאַ־פּירלעך מיט אָפּגעריזשעטע עפּעל, מיט קערלעך פון פלוימען, מיט וואָס איהר ווילט נאָר אַליין.

איך קוק אויף די טעכטער מיינע, און עס רייסט מיר דאָס האַרץ אויף זיי: וואָס זיי צורקען זיך דאָס אַ וועלט אויף צו קריגען חתנים! מען פּוצט זיך, מען שמירט זיך, מען דרעהט זיך, מען זינגט, מען טאַנצט, מען קושט זיך, מען לאָזט זיך קושען — נאָר צו קיין תכלית קומט עס אַלץ נישט... און די טעכטער ווערען עלטער, בלאַסער, אויסגעמוטשעטער. אַזעלכע הוליאַנקעס, דאַרפט איהר וויסען, גע־בען נישט צו קיין געזונד. די מיידלעך ווערען נער־ווען, קענען נישט דערנאָך אַנ׳אויג צומאַכען, וואַר־פען זיך אַ גאַנצע נאַכט אויף די געלעגערס און מען זיפצט און אַמאָל הער איך אַפילו אַ שטיל געוויין פון חלום...

אַט אַזוי, ווי איהר הערט, איז כמעט יעדע נאַכט פון וואָך: נישט זיי האָבען פרישע לופט, ניט די עסען אין צייט, נישט זיי שלאָפען אין צייט, און דאָס דאַרף אַלץ געטון ווערען איידער די יונגע לייט קומען צום שכל.

אָבער די אמת׳ע צרות הויבען זיך ערשט אַן צווייי אַ זייגער נאָך האַלבער נאַכט, ווען די יונגען געהען אַהיים. דעמאָלט ברעכט אויס אַ מלחמה צווי־שען די טעכטער מיינע: איינע די אַנדערע; בעשול־דיגט איין וועלען צונעהמען ביי איהר, איהר „קאַ־וואַליר", יענע שווערט זיך, אַז נישט. נאָר די ערש־טע, די עלטערע, גלויבט איהר נישט: „ס׳איז נישט אמת וואָס דו זאָגסט: ס׳איז נישט אמת! האָסט מיט איהם די גאַנצע נאַכט געטאַנצט און איהם נישט אָפּגעלאָזט אויף איין מינוט און זיך אַלע ווייל־ע צוגעטוליעט צו איהם — איך בין נישט בליגד, איך האָב אויגען, איך זעה".

אָפטמאָל רייסען זיי זיך פאַר די האָר און מען רופט זיך אַלערליי נעמען... די עלטערע שרייט מיט קולות: „דו ווערסט ביי מיר בעבין נישט צונעהמען; ס׳ידיען נאָך מיין טויט!"

מישט זיך אַריין די יונגערע: „און אַז דו האָסט צוגענומען לואין ביי דיין חבר׳טע, ביי פּעגין, געווען גוט? נאָר ביי דיר טאָר מען נישט צונעה־מען... נאָך וואָס טויגען דיר צוויי און אַנדערע זאָלען גאָרנישט האָבען".

ווערט די עלטערע נאָך מעהר צורייצט און נישט מיר איהר קול רופט זי אויס: „ס׳אַ ליגען! ס׳אַ ליגען! לואי האָט איהר פיינד, ער ליבט מיך; ער האָט עס מיר הונדערט מאָל געזאָגט, כ׳האָב איהם ביי מיין חבר׳טע נישט צוגענומען!"

הכלל, דאָס גאַנצע הויז געהט אויף רעדלעך! און פרעגט, וואָס־זשע־אורוען? קיינער פון די יונ־גען מיינט נישט ערנסט, עס ליגט זיי נישט אַפילו אין דער ליבקער פּאַה וועגען חתונה האָבען; אַז זיי קענען גאַרנישט חתונה האָבען, אפילו ווען זיי זאָלען וועלען. קיינער פון זיי אַרבייט נישט, פער־דינט נישט; האָלעדריגקעס, לאַבודריעס, פּוסטע חברה אָהן געלט און אָהן שכל. זיי קומען צו מיינע טעכ־טער, פּונקט ווי זיי געהען אין אַנדערע הייזער, צו אַנדערע טעכטער, גלאַט אַזוי צו טאַנצען, זינגען, דערציעהלען נאַרישע וויצען.

און מיינט נישט, מיין פריינד, אַז נאָר מיינע טעכטער זענען אַזוי, עס הויבט זיך גאַרנישט אָן! כמעט אַלע היגע מיידלעך זענען אַזוי. מאַנכע זע־נען קלוגער, מאַנכע נאַרישער און מאַנכע נאָך נאַ־רישער.

דערווייל איז צרות, זיי ווערען נישט יעדען טאָג עלטער און צו אַ חופּה איז נאָך אַ ווייטער מהלך.

ווער ווייסט, אויב איך וועל נאָך דערלעבען נחת פון זיי?

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

קורצער פרייטאַג: ווי געפעלט איהר אויס, פעטער שבת הגדול, מיך אין דער עפענטליכקייט אַנצוטרעפען אידיאָט?

שבת הגדול: כ׳האָב נישט געוואוסט אַז איהר מאַכט אַ סוף דערפון

●

דער אייביגער זוכער

— איהר זוכט שוין ווידער אַ קאַסיר? איהר האָט דאָך ערשט מיט אַ וואָך צוריק צוגענומען אַ קאַסיר?

— נו, יאָ, טאַקע דעם זוך איך

דער פּורים־שפּיל

פון גראַף קאַלי

שוין אַוועק דער ליבער פּורים
מיט זיין צויבער, מיט זיין קלאַנג
נאָר דאָס פּורים־שפּיל, רבותי,
וועט נאָך בלייבען זעהר לאַנג...

היטלער וועבט מלחמה־פּלענער
אַרבייט „נאַזען" אין דער שטיל
און די אַלע שלום־רעדעס
איז ביי איהם אַ פּורים־שפּיל...

דאָלפוס הענגט די סאָציאַליסטען
בויט די תליות זעהר פיעל
פון זיין חאָס צו היטלעריזם
לאָזט זיך אויס אַ פּורים־שפּיל...

וואַיקאָפ רודפט די טוריסטען
בלייבט צו די פּראָטעסטען קיהל
ווייל די באַלפור־דעקלאַראַציע
איז ביי איהם אַ פּורים שפּיל

די ענ־דע קעמפט מיט סאַנאַציע
שטעהן ביים רודער איז איהר ציעל
און די גאַנצע „יודען־פראַגע"
דאָס איז נאָר אַ פּורים־שפּיל...

ס׳וויל ר׳ לייבעל זיך ענטזאָגען
פון זיין שטאָלצען פּרעזעס־שטול
נאָר די „יודע־חו" פערשטעהען
ס׳איז ביי איהם אַ פּורים־שפּיל

אויך די מעהל פון פּסח־קמחא
ליגט ביים פּויער נאָך אין מיהל
חלואי, די פּסח־אַקציע
זאָל נישט זיין קיין פּורים־שפּיל...